

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Disputatio VIII. De modo indicialiter procedendi in causis fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

est, verba illa addita esse: & ita docent Gregor. Lop. Mol. supra, & Sanchez. n. 11. Fatinae. q. 116. n. 112. Decian. n. 21. Percegr. de iure...

4. Notante dixi hos filios priuatos esse donatione causa mortis, quia haec sapit vltimam voluntatem, & aequi ualer successio...

5. Secunda pena, quam ij filij incurrunt, in qua haereticorum filios excedunt est infamia: habetur expresse in dicta. l. quisquis...

6. Sed dubium est, qui nomine filiorum comprehendantur in his penis statutis in l. quisquis. Et dicendum est primo...

7. Quarto non comprehenduntur clerici, quia ratione dignitatis videntur excepti Giga de crimine laesa maiest. lib. 3. rub. de penis...

8. Secundo non leue dubium est, an comprehendantur filiae in his penis etiam mater crimen laesa maiestatis commiserit...

9. Quomodo non comprehenduntur nepotes, quia in dicta. l. quisquis solemus mentio filiorum facta est. At sub nomine filij in materia...

10. Conceduntur ser defensionem legitimam, citantur partes ad audiendam sententiam, & sententia pronuncietur in scriptis.

11. In crimine haereticis procedi posse simpliciter, & de pleno & abique aduocatorum, ac iudiciorum strepitu, & figura...

9. Denique duo sunt maxime aduertenda. Primo plures De haereticos non infimae notae affirmare penas eorum in dicta. l. quisquis...

10. Secundo est aduertendum casu quo supradictae penae ad filios committentis crimen laesa maiestatis extendantur...

DISPUTATIO VI.

De modo iudicialiter procedendi in causis fidei.

1. Vt in disputatione deseruare possunt plura, quae in superioribus dicta sunt. Quae autem desiderari pollunt, subiciemus.

PUNCTUM I.

Qua ratione in crimine haereticis summarie, & sine figura iudicij procedatur.

- 1. Posse Inquisitores procedere simpliciter, & de pleno, absque iudiciali strepitu, est decisum varijs rectoribus.
2. Non oriantur ad se procedendum.
3. Expletur quid imponeret supradicta clausula, simpliciter & de pleno & absque iudiciali strepitu.
4. Integra remanere debent quae sunt iuris naturalis.
5. Omitti potest libellus, & litis contestatio.
6. Agitari, & sententiarum potest haec causa de-bus feriatis.
7. Ampuntur dilationum materia.
8. Citatio requiritur, sed unica sufficit.
9. Iuramentum calumniae praestari debet, quomuis si omittatur, non obinde processus vitabitur.
10. Conceduntur ser defensionem legitimam, citantur partes ad audiendam sententiam, & sententia pronuncietur in scriptis.

11. In crimine haereticis procedi posse simpliciter, & de pleno & abique aduocatorum, ac iudiciorum strepitu, & figura, deciditur expresse in cap. statuta. in princ. de haereticis, in 6. & notant omnes, & extat constitutio Alexand. V. anno 1251. incipiens, Cupientes inquisitionis negotium...

DE INQUISITIONE ALIQUORUM...

hæreticæ prauitatis negotio procedi possit simpliciter, & de pleno, &c. & ita sine ulla limitatione tradunt Scaccia *de iudic. c. 52. n. 2.* Repert. Inquisit. *verbo ordo, vers. sed quoad telam iudicium* Rojas *in gul. 145. n. 13.* Pegna *d. comment. 103.* Farinacius *quæst. 85. num. 13.* Neque obitat textus in *cap. vii. officium* quia iuxta canonicas sanctiones proceditur, ùm proceditur ex priuilegio, & constitutione Sedis Apostolicæ simpliciter, de pleno, & sine figura iudicij.

2. Verùm etiã Inquisitores possunt hoc priuilegio in causis fidei decidendis vri. non tamen obligantur ad sic procedendum, quia in *dist. cap. statutum* dicitur, *concedimus*, quod in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi possit simpliciter, & de pleno. Quæ verba non iudicant obligationem, sed licentia, & ita tradit Albertin. *tractat. de agnoscend. assert. cathol. & hereticæ. quæst. 34. n. 30.* Vmbert. *Locat. iudic. inquisit. verbo inquisitor, n. 18. sine Zanch. tract. de hæreticis. cap. 9. in princ.* Farinacius *quæst. 185. num. 19.* Sigismund. Scaccia *de iud. cap. 52. n. 2. vers. quin imò poterit.*

3. Sed inquires, quid impoterit supradicta clausula, vt procedi possit simpliciter, & de pleno, & abique Aduocatorum, & iudiciorum strepitu & figura?

Respondet optimè Clemens V. in *Clement. sèpè contingit, de verborum significat. vt videlicet iudex, cui taliter causa committitur, necessario libellum non exigat, litis contestatione non postulet, tempore etiã feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilationum materia, litem, quantum poterit, fiat breuiorem, appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo, partium, Aduocatorum, & procuratorum contentiones, & iurgia, testiumque superfluum multitudinem refranando. Non tamen sic iudex litem abbreviet, quin probationes necessarias, & defensionis legitimæ admittantur. Citationem verò, ac præstationem iuramenti de calumnia, vel malitia, siue de veritate dicenda, sic veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus nõ excludi. Verùm quia iuxta petitionis formam pronuntiatum sequi debet, pro parte agentis, & etiã rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio faciendi, siue scriptis, siue verbo, actis tamen continuo, (vt super quibus positiones, & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat definitio clarior) inferenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem vltus longæius in causis admittit, Nos vltum huiusmodi obseruare volentes statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul vtrosque terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta, & munimenta, quibus partes vt volunt in causa, post dationem articuloꝝ, diem certam: quandoocunque sibi videbitur, valeat assignare, eo saluo quod vbi remissionem fieri contingeret pro testibus producendis, possint etiã instrumenta produci, assignatione huiusmodi non obstantè. Interrogabit etiã partes siue ad earum partes siue ad earum instantiam siue ex officio vtricumque hoc æquitas suadebit. Sententia verò definitiuam, citatis ad id licet non peremptorie partibus in scriptis, & prout magis sibi placuerit, stans, vel sedens proferat, etiam si ei videbitur, conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actis in causa fuerit faciendi. Quæ omnia etiã in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem nostram, vel alias procedi potest, simpliciter, & de pleno, ac sine strepitu, & figura iudicij volumus obseruari. Si tamen in praxim talibus solemnis ordo iudicarius in toto, vel in parte non contradicentibus partibus obseruetur non erit processus propter hoc irritus, neque etiã irritandus. Hæc Clemens V.*

4. Ex qua constitutione primò constat integra remanere quæ sunt iuris naturalis: siquidem probationes necessarias ad veritatem indagandam omittit non debent citatioque partium, & illarum defensio legitimè conceduntur, solum enim sublata: censentur solemnitates, quæ ex iure postiuo expostulantur. sic Emeric. *3. part. directori. quæst. 55.* & ibi Pegna *comment. 104. in fine* Paramus *de origine sanctæ Inquisitionis. lib. 3. quæst. 4. rubr. de forma, & ordine iudicario, n. 45.* Vmbert. *Locat. in iudic. inquisit. verbo de pleno.* Farinacius *quæst. 185. n. 14.* Et 6. Albertin. *rr. de agnosc. assertio cathol. q. 34. n. 31.*

5. Quæ autem solemnitates sint admittæ, & quæ omittæ, non est facile explicari. Primò omitti potest libellus etiã parte petente. At omitti non potest petitio in actis scribenda, quia iuxta petitionis formam pronuntiatum sequi debet: & notauit glossa in *supradicta Cle. verbo necessario. in fine.* & in *verbo pronuntiatum*, vbi optimas rationes adducit, quare petitio in actis scribi debeat. Menochius *de arbitrariis lib. 1. quæst. 18. per totum.* Secundo omitti potest litis contestatio: sic tradit Pegna *director. 2. part. cõment. 19.* Sigismund. Scaccia *tractat. de iudicij, c. 103. num. 10.* Menochius *suprà* Farinacius *de hæres. quæst. 185. n. 17.* Dacian. *tract. crimina. lib. 5. cap. 26. n. 11.* & *cap. 34. n. 5.* Neque obitat textus in *cap. cum contumacia, de hæreticis. in 6.* vbi inquisitus citari debet, vt de fide respondeat, per quem textum affirmat. Caret jus *tractat. de hæreticis. n. 111.* requiri litis contestationem, si delinquens præsens sit. Non inquam, obstat, quia

ex supradicto textu solum inferitur citandum esse reum, inferendo causam in citatione. Dubitat autem q. offia, an ex eo quod in iis causis litis contestatio possit omitti, possint etiã negari deliberatorie à reo petita, siquidem in aliis causis, in quibus figura iudicij seruatur, concedendæ, sunt, si petatur, vt notatur *cap. cum accusatus. 3. quæst. 3.* argui pro. & contra glossa, nec resoluit. At credo deliberatorias aliquos arbitrio iudicis dandas esse, quæ in defensionem ipsius vtiliter fuerint necessarias: cum enim ipse reus possit iudicem recusare, si suspicetur sit, possitque actorem reconuenire, necessariò ad hos, & alios effectus deliberatoria concedenda est.

6. Tertio agitari, & sententiarum potest hæc causa feris ob necessitatem hominum inductis, quales sunt vindemiarum, & messium, etiã partes renuunt, quod in aliis causis fieri non potest: sic expressè *Clement. suprà. & glossa ibi, verbo ob necessitate.* An autem feris inductis in honorem Dei, & Sanctorum, & ob coronationem Principis repente inductis possit hic iudex procedere? Negat glossa. At contrarium credo praticari favore fidei: & probat *cap. si de feris*, vbi sententia in feris prolata inuvalida est, nisi necessitas urgeat, & pietas iudicet: sed pietas, & religio conuenit causam huius abbreviare. Ergo ex hac parte omnibus feris tractari poterit.

7. Quarto amputat dilationum materiam, abbreviat litem, exceptiones, appellationesque frustratorias repellit, resecat iurgia, testium multitudinem refranat. Quæ omnia licet in omni causa, in qua figura iudicij seruatur, obseruanda sint, tamen in hac causa, in qua de pleno simpliciter, & summarè proceditur, vt bene dixit glossa *verbo exceptiones.*

8. Quintò requiritur citatio, sed sufficit vnicui, cum aliis in principio cause requiratur trina, vel peremptoria, vt in *cap. quoniam, §. porro, vt litem non consist.* & habetur *cap. de illius. 2. 4. quæst. 3.*

9. Sextò expostulatur iuramentum calumniæ, veritatis, & malitiæ, quamuis si tacite omittantur, non videatur obinde processus vitiosus, *c. 1. de iuramento calumniæ, in 6.* & tradit glossa *supradictæ. Clement. verbo non excludi.*

10. Septimò conceduntur reo defensionis legitimæ, & tempus necessarium ad illam faciendam, admitti debet appellatio ab interlocutoria, aliàs contra ius procederetur: & tradit Pegna, *3. part. cõm. 103.*

Octauò citantur partes ad audiendam sententiam, sicut in aliis causis: ac in hac non citantur peremptorie, quia non concluditur causa, sed locus datur nouis probationibus, & defensionibus, & notauit glossa *ibi, verbo conclusio.*

Notandè sententia ferenda semper est in scriptis, aliàs nullius valoris, sicut in aliis causis ordinem iudicarium seruandus: & fuit maximè conueniens, ne veritas occultaretur. Vide præter DD. suprà relatos, specialiter glossam.

PUNCTVM II.

De modo procedendi in crimine hæresis via accusationis.

1. Hic modus procedendi non est in usu.
2. Si tamen quis illum scire velit, admittendus est neque ad penam rationis cogetur se subscribere, tamen si grauior arbitrio Inquisitoris obicit puniri. §. in probatione desit.
3. Si se ad penam rationis subserpsit. & in probatione desit, tamen si aliquis sentiant ad illam esse condemnandum, probabilius est oppositum.
4. Expenditur modus in sistendi hanc accusationem.
5. Accusare omnes possunt.
6. Infames laici contra clericum, pupilli, & minores cum auctoritate tutoris excommunicati, si alij non sint.
7. Intimicus capitalis admitti etiã potest ad accusandum, cautè tamen.

1. **C**ommuniter Doctores aduertunt hanc modum procedendi in crimine hæresis consuetudine esse abrogatum quia in hoc tribunali publicis est minister constitutus, quem vulgò *fiscalem* dicimus, qui personam accusatoris subit, & reos accusat, necesse ad penam rationis subseribit, aut ad alias quas falsi accusatores pati solent, vt optimè notauit Pegna, *direct. 3. part. cõment. 14. numer. 67. vers. sed cum hodie.* Decianus *tractat. crimina. lib. 1. cap. 28. numer. 8. in fine.* Farinacius *quæstion. 165. num. 40.* Paramus *de origine sanctæ Inquisitionis. lib. 3. quæstion. 9. numer. 15. & sequentibus.* Scaccia *de iud. capite 52. numer. 6. & sequentibus.* Ratio autem, quare penis accusatoris non probantis hic minister fiscalis non subiciatur, est, quia necessitate officij ob bonum publicum accusat, & quin nunquam accusat, nisi testes habeat. Quapropter iurata accusatoris non ex malitia, sed ex necessitate officij compulsi.

2. Verum si aliquis accusator accusatoris instet, & requirit

se velle subire, acquiescat Inquisitor, & accusatio proponatur in scriptis, iuxta textum in capite 1. 2. quaestio 8. ibi, Accusatorum persona nunquam recipiatur sine scriptis. Sed hoc scriptum iustitiae, si fiat a Notario proposita quicquid ab accusatore coram iudice; quia in hoc crimine procedi potest summario, de pleno, & absque strepitu iudicii. cap. fin. de heretico, in 6. & tradit Pegna dicto comment. 14. versio. ubi autem Paramus de orig. Sanctae Inquisit. lib. 3. quaest. 9. num. 10. Fatiniacius num. 42. Insuper hic accusator non est obligatus se subscribere ad penam talionis: tum quia haec poena in ceteris criminibus sublata est; ne crimina crescant, si e publica tollantur accusatores, vt vere tolluntur ex parte, si timent in probatione deficientes huius poenae subiectos esse, vt latius probat Couarr. lib. 2. variatum, cap. 9. num. 1. Simancas de catholice instit. titul. 64. num. 93. Rojas singul. sibi, singul. 6. Pegna supra versio. bis postu. Tum etiam, quia in hoc crimine non est necesse subscriptionem facere, cum in eo procedatur summario, & absque figura iudicii, ex cuius concessione haec subscriptio tollatur, vt bene notauit Pegna 3. part. quaest. 55. comment. 104. versio. itaque. Param. de orig. Inquisit. lib. 3. quaest. 4. rubr. de forma, & ordine iud. sanctae Inquisit. non. 16. & 17. & quaest. 9. num. 12. Fatiniacius quaest. 185. num. 35. At etiam ad penam talionis accusator non se subscribit, ac proinde illam subire non debet, nihilominus si defecerit in probatione, & grauius puniendus est arbitrio Inquisitorum, quia habetur vt calumniator, & tanquam calumniator, puniendus est, sic docuit Rojas supra singul. 8. Pegna 3. part. comment. 14. versio. ex his. Fatiniacius num. 37. Non tamen caret probabilitate poena talionis puniendum esse, si ex multis probatum fuerit innocenter se accusasse iuxta constitutionem Pij V. quae est eius 5. in Bullario: vbi statuit Pontifex denuntiantem per calumniatum ad penam talionis esse liberatum, quod a fortiori dicendum videtur de accusatore, & notauit Fatiniacius num. 39.

3. Sed quid dicendum, si ad penam talionis se subscripserit, & in probatione defecerit, crimine puniendus ea poena cum ipse sibi eam voluerit imponi?

Respondeo cum Pegna in supradict. comment. 14. versio. sed quid, & Fatiniacius num. 37. adhuc eam subire non debere, sed mitius puniendum esse. Non quia dignus non sit, sed quia Ecclesia vult misericordiam cum illo exercere, & non rigorosam iustitiam, iuxta textum in cap. super his, de accusationib. lib. 4. extraneam poenam, secundum arbitrium iudicis discreti circa vinculum inscriptionis est excipiens adfringendum, defecerit in probando. Item testis falsus nunquam punitur talionis poena, sed minori, quam testificans subiret, si verum esset crimen obiectum. Ergo idem de accusatore dicendum est, cum minus noceat accusato, quam testis. Quod certissimum est, cum quo accusator vnum testem produxisset, aut saltem probasset se a fide dignis audiuisset; quia tunc dici non potest integre in probatione defecere, cum saltem ex parte delictum probet, sic ex Bart. Baldo, & aliorum Pegna dict. comment. 14. dicens esse legitime obseruandum.

4. Modus autem instituendi hanc accusationem tradit Eymericus 3. part. direct. num. 67. & ibi Pegna num. 71. rubr. de modo continuandi processum. Ludouic. a Paramo de origine sanctae Inquisit. lib. 3. quaest. 9. num. 17. & supra num. 93. aduertit esse necessarium in accusatione exprimi locum loci, vt loquuntur Canonice, id est, specialem locum, vt v. g. domum Ecclesiam talis ciuitatis, & tempus praesum commissi criminis, sed tantum mensum, & annum, oppidum, & ciuitatem, &c. tum ne accusatus in notitiam testium, antequam producantur, denuntiet: tum quia solemnitates Libellorum, & de accusationibus non sunt in hoc crimine obseruanda necessaria, & sicut de heretico in 6. At etiam in accusationis libello non exprimitur locus; dies praesum commissi criminis: at in capitalis productus ad probationem criminis apponi debent, vt bene ex Decian. tract. crim. l. 5. cap. 28. n. 10. tradit Fatiniacius q. 185. n. 10.

5. Quod si forte, quibus competat accusatio?

Respondeo competere omnibus indifferenter, quia vt optime tradit in lib. Manichaeos §. 1. C. de heretico. hoc crimen publicum est, & omnium fertur iniuriam, eo quod in religionem diuinam committatur. Publici autem criminis, & in omnium iniuriam cadentis omnibus competit accusatio, sic Repert. Inquisit. verbo accusatio, versio. nota quod in isto crimine. Carter. tract. de heret. a. n. 107.

6. Hinc sic aduerti infames laicos contra clericum, pupillos, & minores, non tamen sine autoritate tutoris, & curatoris bene tamen filios familias absque patris consensu: alios referens docet Fatiniacius heresi. quaest. 185. num. 23. Excommunicati autem excommunicatione maioris, si denuntiati sunt, vel publici percussores clerici, repellendi videntur, dum in excommunicatione existant, quia in iudicio esse non possunt, ipsique ius peccentibus denegatur cap. in relictis, de iudic. cap. ad in titul. lib. 6. cap. significauit, & cap. cum inter, de exceptionibus, cap. decernimus, de

sent. excomm. & aliis, & tradit pluribus relatis Petrus a Placha lib. 4. delictorum, c. 44. n. 10. Clarus practiarum q. 14. versio. quaro nunquid excommunicatio. Carterum credo admitti posse in defectum, argumeto ducto ex cap. in fidei fauorem de heretico in 6. vbi in fauorem fidei ne crimen heresis maneat impunitum, excommunicati admittuntur in testes. Ergo possunt in accusatores admitti, praecipue cum non putant ius proprium laicum relaxare, quod illis esset negandum, sed petant reparationem iuris publici, & religionis.

7. De inimico autem capitali est grauius difficultas, an ad accusandum in hoc crimine excepto admitti possit? Negat Carter. in de heretico, n. 17. versio. a praedictis. Campeg. in addition ad Zaneb. tract. de heretico, iur. D. in verbo omnis Eymeric. direct. 3. part. q. 67. versio. respondemus, in fine & ibi Pegna comment. 1. 6. in fin. Ratio esse potest. Primò, quia inimicus non praesumitur procedere zelo iustitiae, sed amore vindictae, ac proinde praesumitur calumniator. Secundo, quia in quolibet delicto, quantumvis grauis inimicus capitalis repellitur a testimonio dicendo, ex textu in lib. 3. & ibi Doctores ff. de testibus, lib. 1. §. praeterea, ff. de quaestibus, autem si testis productus. C. de testibus, sed repulsi a testimonio repellitur ab accusatione, cap. testes. 2. quaest. 7. cap. sanct. 15. quaest. 3. cap. super prudentia, 12. quaest. 2. & tradit late Decian. tractat. crim. lib. 3. cap. 25. per totum, & cap. 26. n. 1. & leg. Verum creditur probabilis inimicus admitti posse, caute tamen, & vt suspectus, sic Clarus pract. 14. versio. vterius dixi, Gigas de crimine Illesamaeistatis, lib. 2. rubr. qui accusare possunt, q. 6. n. 13. Decian. crim. lib. 3. cap. 25. n. 7. Parilius. conf. 2. n. 54. & 75. lib. 4. Fatiniac. q. 185. n. 29. q. 12. n. 39. lib. 1. praxis. Probo, quia hoc crimen in omnium iniuriam cedit, vt habetur libro Manichaeos. C. de heretico. Ergo prosequens illius vindictam iniuriam omnium censeri debet prosequi, vt pote principalioris propterea. Ergo non propriam. Tum quia si ad hoc crimen accusandum non admittitur inimicus, difficile inueniatur, qui accuset. Tum denique, quia accusator non probat, sed exhibet probationem. Ergo si accusator fidem non faciat, quia non assumitur, vt testis, nulla est efficax ratio illum excludendi, praecipue cum ex illius admissione possit damno publico praecauti.

PUNCTVM III.

De modo procedendi in haeresis crimine per denuntiationem.

- 1 Denuntiator non tenetur probare: ac si probetur calumniatio se denuntiasse, grauius puniatur.
2 Forma denuntiationis, & stylus ea seruandus.
3 Facta denuntiatione Inquisitor procedit non ad instantiam partis sed ex officio.
4 Admittuntur in hoc crimine ad denuntiandum omnes, tametsi absentes, debent tamen litteras subscribere.

1. Hic est vltimus modus in hoc crimine procedendi, cum denuntians non sit ita periculosus, vt pote qui ex consuetudine recepta non subeat probandi onus, sed iudici hanc obligationem remittat, vt bene dicit Eymericus 3. parte direct. 3. rubr. de secundo modo procedendi in causa fidei per denuntiationem, n. 68. & ibi Pegna comment. 15. versio. bis per actus. Ludouicus Paramo de origine sanctae Inquisitionis, lib. 3. quaestio 8. num. 21. & 22. Fatiniacius de heresi, quaestio. 185. numer. 71. Scaccia de iudic. capit. 72. Verum est probare non teneatur, si tamen conuincatur falso denuntiasse, tanquam calumniator arbitrio Inquisitoris puniendus est, quia hic denuntiator, non suam, nec suorum iniuriam prosequitur, sed communem religionis, assumitur in testem ex generali consuetudine inquisitionis, vt notauit Simancas catholice institut. titul. 19. rubr. de denuntiat. num. 17. & tit. 64. rubr. de testibus, num. 55. Repertus Inquisitor verbo accusatio, & verbo testis. Ergo tanquam testis falsus puniendus est. Adde ex sola ipsa denuntiatione, si falsum deponat, grauissime laedit delatum, cum aperiat viam iudici inquisitionem specialem aduersus illum faciendi merito ergo puniri debet vt calumniator. Pegna ad Eymericum 3. parte direct. 3. rubr. de duodecimo modo terminandi processum, comment. 40. versio. ad haec imò ex constitutione Pij V. quae est eius 5. in Bullaria, versio. monemus praeterea, si forte in viridi esset obferuancia, poena talionis puniatur, qui per calumniam probatus sic denuntiasse.

2. Forma denuntiationis, & stylus, quem Inquisitores seruare debent in recipiendis denuntiationibus, optime ponitur ab Eymeric. 3. part. direct. num. 68. & ibi Pegna comment. 15. In primis enim denuntiatio facienda est in scriptis, vel saltem verbis, quae a Notario in scriptis statim redigantur, vt tradunt

DE
US
TR
ALAY
TOM.
III.

supradicti. Doctores, & confirmat vsus. Secundò debet iurare denuntiationem factam. Tertiò est conueniens, vt talis denuntiator recipiatur presentibus honestis personis, iuxta cap. vt officium, de heret. in 6. consuetudine obseruatum non sit.

3. Facta autem denuntiatione Inquisitor procedit non ad instantiam partis, sed ex officio, examinando testes, quos denuntiator allegauit, vel alios, ex quibus veritas cognosci possit. Quòd si denuntiator testes alios non nominet, sed solum ipse de visu deponat; non debet Inquisitor statim ad inquisitionem specialem procedere. si denuntians sit nobilis, religiosus, aut alias non suspectus, ob grauem infamiam inde oborturam, sed matura deliberatione dictum denuntiantis debet expendere.

4. Admittuntur in hoc crimine ad denuntiandum omnes etiam si fuerint abentes, modo proprio nomine, & iuramento denuntiationem firment. Simancas catholice institution. tractat. 43. rubric. de ordine procedendi. numer. 10. Farinacius quest. 185. numer. 66. Quòd si proprio nomine literas non susceperint, repellenda omnino est denuntiatio, neque alicuius momenti estimanda, quia presumitur falso. Alias daretur occasio improbis probos infamandi, vt bene dixit Simancas in enchirid. violata religion. titul. 22. rubric. de inquisition. ordin. numer. 8. Farinacius numer. 68. Limitat tamen Paramus de origine sancta Inquisitionis, lib. 3. quest. 6. numer. 93. vt intelligatur, quando in illis literis nulli essent nominati testes. Nam si testes nominentur, existimat posse Inquisitores ad illorum examinationem procedere. Sed non placet limitatio, quia nominatio illa testium non est authentica, sed potius suspecta, vt pote à persona incognita. Ergo non potest sufficere iudici, vt inquisitionem specialem faciat, quae de se infamationem praequirat: & ita docet Farinacius 9. 185. numer. 68.

PUNCTVM IV.

Qua ratione per inquisitionem procedatur.

- 1 Duplex est inquisitio generalis, & specialis & quid ad generalem requiratur.
- 2 Quid ad specialem inquisitionem.
- 3 Ex leuibus iudiciis non est capiendus reus.

1. **H**ec est tertia via, & satis vstrata, qua Inquisitores in causa fidei procedunt. Duplicem Doctores inquisitionem distinguunt, generalem vnam, alteram specialem. Generalis inquisitio est, in qua aduersus nullum delinquentem expressè proceditur; sed solum in genere proponitur, si forte aliqui sint occulti, vt manifestentur. Ad hanc ergo inquisitionem non est necesse aliquam informationem procedere, cum nemini iniuriola sit, & potius ad praecauenda mala reipublicae & delinquentes coërcendos instituta sit. Quapropter ipse Inquisitor saepe in anno hanc inquisitionem generalem facere debet, prout faciunt suis edictis, iuxta textum in cap. excommunicamus. l. 1. §. adiciamus, & §. vltimo de hereticis.

2. Specialis autem inquisitio est quando aduersus aliquem specialem, & nominatum Inquisitor procedit; tum ipsum interrogando, tum examinando testes. Hac autem institui non potest, nisi infamia praecedat, iuxta textum in cap. qualiter, & quando, de accusationibus & tradit Simancas de catholice institution. titul. 44. numer. 8. Quae autem infamia sufficiat, non est constans apud omnes. Reputarem orti debere ex grauibus iudiciis. Ex leuibus enim, quae delicto graui annexa non sunt, moueri non debet iudex ad suspicandum, & dobitandum tam graue crimen de homine Christiano, vt latius diximus, cum de penis, quas incurunt suspecti, locuti fuimus.

3. Vnum tamen est omnino certum, etiam si leuia iudicia, quae annexa non sunt graui delicto, aperiant viam iudici ad inquisitionem faciendam; non tamen ex illis moueri iudex potest ad capturam rei. Hac enim captura cum sit ita delinquenti molesta, damnosa, & infamatoria, necessariò expostulat, aut delictum esse plene probatum, aut latrem de illo sint iudicia, dispositionesque vehementes probatae: imò si est persona nobilis, religiosa, & honeste vitae, non debent Inquisitores abque consilio supremi Senatus ad capturam procedere, nisi forte fuga timeatur. sic docet tradit Eymeric. 3. part. director. rubric. de forma examinationis testium, num. 37. & ibi Pegna comment. 17. versicul. ergo in hoc articulo, & 3. parte quest. 59. comment. 59. com. 108. vers. primus ergo. Rojas tractat. de hereticis, 2. part. assert. 1. num. 1. & sequentibus Farinacius de heresi, quest. 185. numer. 7. Simancas catholice institut. titul. 16. rubric. de custodia reorum, num. 1. & sequenti & praecipue titul. 43. rubric. de ordine procedendi, n. 12. & in enchirid. violata relig. tit. 25. rubric. de comprehen-

denis n. 1. & segg. Ludouicus à Paramo de origine sancta Inquisitionis, lib. 3. quest. 4. rubric. de forma, & ordine iudiciorum sancti officii, n. 30. Sigismund. Seaccia tract. iud. cap. 44. per totum, & alij committer.

PUNCTVM V.

De citatione faciendi reo.

- 1 Semper reus citandus est.
- 2 Citari autem debet primò absque causa expressione, si non timeatur fuga.
- 3 Si citatus verbaliter non comparet, capiendus est, si minus citandus causa expressione, & vnica citatio sufficit, ex consuetudine tamen trina habetur.
- 4 Citatio non solum ad contestandam litem, sed magis ad sententiam requiritur.

1. **Q**uocumque modo inquisitores procedant, accusatione, denuntiatione, aut inquisitione, semper reus citandus verbaliter est, quia eius res familiaris, honor, & vita periclitatur. Quapropter potestatem habere debet se defendendi. habetur cap. quisquis Episcopus, 4. quest. 5. cap. venerabilis, de dolo, & contum. & tradit Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 32. n. 1. Paramus de origine sancta inquisit. lib. 3. quest. 4. n. 6. Farin. 9. 165. n. 154. Pegna ad Eymeric. 3. part. director. comment. 17. vers. rursus.

2. In hac autem inquisitione verbali, (de qua loquimur) inquisitus comparet, nec de illo timeatur fuga, citandus est absque causa expressione, solum in genere proponendo, velut Inquisitores ab eo aliqua scire; ne detur occasio capitandi fugam: sic Brunus tractat. de hereticis, lib. 4. cap. 6. Pegna ad Eymeric. de director. 3. part. comment. 33. n. 131. Paramus de origine sancta Inquisitionis, lib. 3. quest. 4. rubric. de forma, & ordine iudiciorum, n. 34. Simancas catholice instit. tit. 43. rubric. de modo procedendi, num. 12. sine. Quòd si ex hac sola citatione generalis fuga prudenter timeatur, capiendus est reus omnia verbali citatione, ex textu in nullus, C. de exhibendis reis, & l. fin. C. de custodia reorum. & notauit Pegna tertia parte director. comment. 17. n. 73. vers. rursus.

3. Facta hac verbali, & generali citatione, si inquisitus non comparet capiendus est, si (capi potest), si minus citandus non causa expressione, videlicet vt de fide respondeat: iuxta textum in cap. cum contumacia, de hereticis, in 6. sic Seaccia de iudic. cap. 43. n. 9. Farinacius quest. 185. numer. 114. Pegna ad Eymeric. 3. part. comment. 33. numer. 131. vers. sic. fit tamen. Hac citatio, si rigorem spectemus, vnica sufficit, quae tribus aequalit, signatur termino competenti, & peremptorio ad comparendum, quia nullibi, habetur expressè in hoc casu trinum expostulat, praecipue cum in hoc crimine non ardeat iudex sollemnitate iure aliis requisitus. At ex consuetudine aduersus abentem contumacem trina citatio expressè solet, signato in qualibet illarum termino competenti, vt sic proceditur, & sententia magis iustificetur. sic Rojas sing. 29. Paramus de origine inquisit. lib. 3. 9. 4. n. 65. Farin. 9. 185. n. 117. & 157. Simancas de catholice instit. tit. 14. rubric. de contumaciis n. 6. & in enchirid. viol. relig. tit. 45. rubric. de absentibus n. 3. & 4.

Forma seruanda in hac citatione optimè ponitur ab Eymeric. director. 3. part. à numer. 130. & à Pegna ibi, comment. 33.

4. Non solum ad contestandam litem, & firmandum processum, citatio est omnino necessaria, sed multo magis ad sententiam pronuntiandam. Nec enim valide sententia profertur potest, quin prius reus citetur expressè ad illam audiendam, vt satis colligitur ex element. saepe, de verborum significat. vna finem, ibi, sententiam definitiuam (citatus ad id licet non peremptorie paribus) profertur. sic Pegna aliis relatis 3. part. director. comment. 10. 165. vers. rursus, & sequentibus Paramus de origine inquisit. lib. 3. quest. 4. rubric. de expeditione processus, num. 19. Decian. tractat. crimin. lib. 5. cap. 38. numer. 27. Farinacius quest. 185. numer. 155. Carcer. tractat. de hereticis, num. 128.

PUNCTVM VI.

De defensionibus concedendis reo, antequam condemnetur, vel absoluat.

- 1 Defensionis, exceptioeque legitima, & tempus aptum ad illarum probationem reo sunt concedenda.
- 2 Sint datae haec defensiones reo confesso, vel convicto, praesentibus dubitandi ratio.

- 3 Probabilis est dandas esse.
- 4 Reo concedenda est iudiciorum, & probationum aduersantium copia.
- 5 Dandus est reo aduocatus.
- 6 Reo inquisito minori 25. annis, dandus est curator.
- 7 Quod si minor habeat patrem, debeat ne pater curatoris officium subire; probabilis credo non posse.

Nemini potest esse dubium defensiones, exceptionesq; legitimas, & tempus aptum ad illas probandas esse reo concedendum; quia hoc iuri naturali debetur. colligitur ex Clement. pastoralis §. ceterum, de sentent. & re iudic. & Clem. §. de reuocaturum signifi. vi. vni. & ibi communiter Doctores, ff. de iust. & iur. sic multis rebus docent Pegna 3. part. direct. comment. 28. vers. ac defensiones iuris. Simancas cathol. inst. tit. 17. n. 53. Calder. tract. de hereticis rubr. de materia processuum. n. 3. Rollius tit. de hereticis. n. 9. vers. nec etiam defensio. Fatimacius §. 185. n. 10. Quod adeo verum est, vt reo non perenti debeant supra dictae defensiones ex officio iudicis concedi iuxta textum in l. est non defendantur. ff. de poen. & ant. qui semel. C. pmo. de quando iudex. Ratio est: nam iudex ex officio tenetur rei defensiones querere, eo quod teneatur veritatem investigare; sed nulla alia via aprior ad veritatem euincendam esse potest, quam concessio defensionum iure debeat. Ergo, & ita tradit alios referens Fatimacius lib. 1. praxi. tit. 5. q. 39. d. 97. & in crimine heresis q. 185. n. 111.

2 Dubium tamen est, an reo confesso, vel convicto dandae sint hae defensiones, tum ante sententiam, tum post sententiam. Ratio dubitandi est primo, quia defensio conceditur, cum delictum defendi potest. At si reus convictus de delicto est propria confessione, vel testibus, delictum defendi non potest, non ergo debet illi defensio concedi. Secundo in notoriis & omnino manifestis non dantur defensiones; sed nihil est magis notorium, aut manifestum, quam id quod testibus, aut propria confessione rei in iudicio est probatum. Item in crimine heresis ex sola confessione propria potest iudex ad condemnationem procedere, quia est crimen in animo exiens, ac proinde sola confessione iustificat probationem; vt ex Baldo, Felino, & aliis tradit Pegna direct. 3. part. comment. c. 28. n. 117. vers. Et quamquam. Quod locus est in aliis criminibus, in quibus non sufficit sola delinquentis confessio, nisi de corpore delicti constat, ex l. §. item illud ff. ad senatus. cons. Syllanian. ergo reo confiteo delictum superflua est omnis defensio; cum nulla sit, quae validam hanc probationem informare possit. & ita tradit Carrer. tract. de heret. n. 191. Vmbert. Locat. in judicial. inquisit. verbo defensiones. n. vers. Campeg. in addit. ad Zanch. tr. de heret. cap. 9. vers. iudiciorum vero copiam. Elymer. direct. 3. p. n. 117. in prin. fauet Pegna com. 28. vers. his ergo.

3 Nihilominus probabilis censetur dandas esse reo defensiones, siue delictum confessus sit, siue testibus probatum; sic docet pegna supra dicto loco, motus ea congruentia, ne delinquens viro tempore conueniret se iniuste damnatum esse. Item quia multa opponi possunt aduersus propriam confessionem, & a fortiori aduersus testium probationem. Quis enim non videat opponi posse timore esse factam. Ergo non obstante propria confessione, & testium probatione dandae sunt reo defensiones; sicut tenet Fatim. §. 185. n. 13. Extendenda tamen est haec doctrina non solum ante sententiam, sed etiam post illam, quia sententia haec non transe in iudicatum, sed reuocabilis est. Ergo ex hac parte procedere demus, ac si data non fuisset.

4 Ex his si primo reo concedendam esse iudiciorum, & probationum aduersantium copiam, tacitis nominibus deponentium alius non valebit se defendere, cum praecipua defensio consistat in purgandis contrariis iudicis, & depositionibus contrariorum infirmantibus. Sic Simancas in enchirid. tit. 35. rub. de testib. num. 12. Zanch. tract. de heret. cap. 9. n. 6. Pegna 3. part. comment. 110. ff. n. vers. hae exploratum est. Fatim. §. 39. n. 154. & q. 185. n. 212. & iij. apud ipsos.

5 Secundo sit, reo dandum esse Aduocatum, seu Aduocatum, seu iuris peritum, & fidei zelatorem, & nullo modo de legitime suspectum, non enim debet esse haereticus, nec de haereticis diffamatus, ex text. in excommunicamus. v. de hereticis §. credentes, imo potius oportet, vt ab originariis Christianis situm ducatur, ne ob insectum sanguinem infideliter officium suum exequatur. Hunc autem Aduocatum dandum esse inquisitione de heretico, non tamen confessis, & obiectis, & vsus probat, & ipsa ratio naturalis suadet; cum reus saepe vel ob imperitiam, vel ob afflictionem carceris ignoret modum se defendendi. Officium huius aduocati, qui in praesentia Inquisitoris patrocinari reo debet, est perit adere reo, vt haereticum fateatur (si forte commisit), & praesentiam expoluit, & quidquid reus responderit, si licet manifeste labat, sic optime tradit Pegna 3. part. direct. n. 117. de aduocatis, n. 3. & 4. & in en chirid. tit. 42. rub. de Aduocatis n. 2. Vmbert. Loc. verbo aduocatus. n. 1. & verbo defensiones. Fatim. §. 197. n. 77. Neque aduersus hanc obstat textus in cap. fin. de hereticis in 6. vbi conceditur Inquisitoribus, vt in causis fidei adque Aduocatum, & iudicium strepitu, & figura procedere possint. Quia procedere possunt absque Aduocatis, dum illorum officium non reputatur defensionem rei necessarium, & caeque de causa non datur inquisitio de haereticis Aduocatus, quosque ter monit ab Inquisitoribus de veritate dicenda negant crimen obiectum: tum inquam, propter suspicionem; & dubium ex negatione proveniens, quod crimen obiectum verum non sit datur illis Aduocatus. Vnde si manifeste constiterit inquisitum haereticum esse, nullus Aduocatus eius patrocinium subire poterit, quia esset haereticorum fautor, & defensor, & perpetua infamia subiaceret, ex text. in cap. si aduersus, de hereticis. sic Doctores supra relati. Vide Fatimacium supra n. 72. Quod dictum est de Aduocato, dicendum esset de procuratore, si ad rei defensionem necessarium existimeretur. At ratio, vel nunquam necessarius est, tum quia Aduocatus eius vires supplet tum quia ipsimet Inquisitores procurant, reum defendere, si capax est defensionis, & ibi Pegna in supra dict. comment. 128. vers. & procurator, nota ex Madriliana instructione cap. 35. procuratorem his reis assignari non esse vsu, nisi in aliquo casu vrgentis necessitatis arbitrio Inquisitorum.

6 Fit tertio, reo inquisito minori 25. annis dandum esse curatorem, vt eius autoritate accusationi respondeat, ex textu expresso in l. clarum. C. de author. prestanda, & ibi notat glossa, Salicet. Angel. & omnes. Alia responsio minoris facta absque hac solemnitate etiam in criminibus haereticis, nullius erit momenti, ac proinde ex illa neque absoluit, nec condemnari poterit: si relati Math. de Afflictis dec. 208. & Anton. Gomez tom. 5. var. cap. 1. de delictis, cap. 64. & 65. in fine. Alexand. consil. 115. & Carne consil. 198. lib. 4. tradit Pegna direct. 3. part. comment. 28. num. 117. vers. hoc tamen non omittam. Officium curatoris est sua autoritate, & praesentia personam inquisiti legitime ad respondendum. Quapropter interponit suam autoritatem super hoc articulo, an scilicet interrogandus sit? Item an praestare debeat iuramentum de veritate dicenda: non tamen necessarium est, imo nec conueniens praesentem esse, quando inquisitus super facto proprio responderet, quia secundum propriam notitiam, non aliunde subministratam respondere debet, & ita aliis rebus probat Anton. Gomez num. 65. in medio.

7 Quod si minor inquisitus patrem habeat, ad ipsum specialiter, non pertinet tale officium, quia pater in litibus, & causis criminalibus filij non est administrator, vt ex Bart. in l. fin. §. pupillus ff. de verb. obligat. Baldo in l. cum oportet §. cum tectus in fine. C. de bonis qua liberis tradit Gomez tom. 3. var. cap. 1. n. 64. Sed an possit pater ab Inquisitoribus spectato rigore iuris in curatorem filij nominari, affirmat Anton. Gomez ibi, generaliter loquens. At credo nullo modo nominandum esse, quia regulariter est suspectus, vt potius filio, quam fidei, & religioni faueat, & ita vidi praticari.

PUNCTVM VII.

De appellatione, an, & quando in crimine heresis interponi, & admitti possit.

- 1 Appellatio heresis denegatur.
- 2 Concedenda tamen est haereticis, quando ex praesumptione iuris haereticus condemnatur.
- 3 Haereticus condemnato via querela, & supplicationis licet Principem adire, tamen si alius contrarium placeat.
- 4 Appellatio conceditur a sententis interlocutoriis, tamen si a sententia declaratoria heresis non concedatur.
- 5 A sententia seu decreto tortura datur appellatio.
- 6 Explicatur ad quem est appellandum in his sententis interlocutoriis.
- 7 Inquisitor interposita appellatione procedere potest aduersus appellatorem, si ex alia noua causa denunciatus sit.

Regula generalis est beneficium appellationis haereticis, & eorum fautoribus denegari, ex text. expresse, in cap. vt inquisitionis, de hereticis in 6. ibi, cum tam secundum ordinationem praedecessorum nostrorum, quam secundum legem imperialem, appellationis, & proclamationis beneficium expresse sit haereticis, & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum. Ratio huius est, quia appellatio introducta est, ne innocentes grauentur, cap. ad nostram, de hereticis. At haereticus in causa haereticis innocentes non sunt; sed potius nocentes toti Ecclesiae. Non ergo debet eis appellatio concedi. Ex qua ratione fit, vt appellatio haereticis denegetur, debere ipsos, vt tales ab Ecclesia reputari. Quod fieri, non potest, quovisq; sententia declaratoria criminis succedat; illa tamen facta iam sunt manifesti haereticus, quibus ne leuis detur suspicio, quod Ecclesia fauere velit omnino denegat eis, postquam sic sunt declarati, beneficium appellationis ita Doctores omnes, quos in re clara libens omitto.

Hinc

DE
VST
AL
TON

Hinc fit pronuntiata sententia diffinitiva aduersus haereticum posse statim executioni mandari, nec opus esse expectare terminum decem dierum a iure concessum ad appellandum, cum appellatio esse non possit. Vnde Locat. in iud. inquis. verbo appellare. & in verbo sent. n. 3. Rojas sing. 179 n. 2. Dec. er. crim. lib. 5. cap. 20. n. 26. & cap. 58. n. 1. Paramus de origine sanctae Inqui. lib. 3. q. 4. rubr. de expeditione processus in causis fidei n. 58.

2. Sed quid si haereticus declaratur talis, non ob propriam confessionem, aut restium manifestam probationem, sed ex praesumptione iuris, quia in contumaciam damnatus est, vel quia seipsum occidit ante causam finitam, vel alia via ex qua ius praesumit deictum.

Respondeo ex rationabili causa interponi posse ab haereticis appellationem, debereque superiorem illi deferre, quia aliqua dubitatio est, an haereticus sit, & locus esse potest defensionis. sic Simanc. de cath. inst. tit. 6. n. 7. & 8. & in enchirid. tit. 65. rubr. de appell. n. 6. Decian. tr. crim. lib. 5. c. 58. n. 4. Fatim. q. 185. n. 230.

3. Dubium tamen est, an haereticus sic condemnato liceat Principem superiorem adire via quaerela, & supplicationis, vt sententia data quam iniuste esse praetendit, reuocetur, & annulletur. Negat Simanc. cath. inst. tit. 6. rubr. de appell. n. 2. Carr. tr. de haer. n. 130. Ratio esse potest primo, quia indignus est beneficio Ecclesiastico, qui iam ab Ecclesia est inimicus declaratus. Secundo, quia in sententia de crimine lata non admittitur supplicatio ad demonstrandum errorem, sed solum ad gratiam, & remissionem impetrandam a Principe, imo neque haec supplicatio in crimine laeae maiestatis admittitur, vt videtur lancium in l. quisquis. §. denique. ibi. sine venia. Cod. ad leg. Iuliam maiest. & probat Rebuff. comm. ad const. regis Gallia. tom. 1. tr. de suppl. in praesat. n. 71. Men. de arbir. q. 70. n. 44. At credo contrarium esse probabilis, primo, quia interdicta appellatione non censetur recursum ad Principem interdictum in causis grauis praedicti, vt late probat Roland. conf. 94. n. 1. & seg. lib. 1. Men. de arbir. q. 70. n. 18. Secundo superior iudex non prohibetur de praesentia iniusta sententia cognoscere, & eam reuocare, quia hoc recte gubernationi conuenit. Ergo non sunt prohibiti rei ad eum supplices & quaeruli pro tali cognitione, & reuocatione accedere. Tertio ipsemet iudex superior supplicati potest ad sententia de lata, vt iterum illum recognoscat, & si inuenit iniustitiam, reuocet, & annullat. Ergo id a fortiori fieri poterit in sententia lata inferioris & ita tradit in crimine haereticus Felin. in cap. ad abolendam n. 3. in fine, de haereticis vers. sed aduerte. Rojas sing. 19 n. 5. & seg. Dec. tr. crim. lib. 5. cap. 58. n. 5. Fatim. q. 185. de haereticis. n. 233.

4. Verum etiam haereticis appellatio non concedatur a sententia declaratoria haereticis: & a sententiis, & actibus interlocutoriis omnino conceditur, tradunt omnes Doctores, vt testatur Rojas sing. 19. Simanc. cath. inst. tit. 9. rubr. de app. n. 3. & in enchirid. tit. 65. eadem rubr. de appell. n. 2. Eymer. 3. p. direct. rubr. de appell. n. 121. & ibi Pegna com. 31. vers. ab interlocutoriis Fatim. q. 185. n. 232. Param. de orig. sanctae Inquisit. lib. 3. q. 4. n. 60. & alij plures. Ratio esse potest, quia huiusmodi actus, & interlocutoriae sententiae ad intelligendam veritatem, an reus commiserit haereticum, procedunt. Dum ergo id certum non est, sed aliquid tergiuerfatione clari potest, beneficium appellationis, non debet denegari. Debet tamen in appellatione inferri, & allegati causi appellationis, alia appellatio non subsistet, cap. ut dicitur, cap. cum remissam. e. cum sit Romana. de app. & tradit Bonifacius de Vitalis Clem. appellanti de appellationibus, a n. 24. Pegna direct. 3. part. comm. 31. vers. n. autem Fatimac. multis exorians q. 101. tit. de variis, ac diuersis questionibus n. 158. & de haereticis q. 185. n. 232.

5. Hinc inferunt in sententia, seu decreto torture dari posse appellationem, quia est actus interlocutorius ad erudendam veritatem, & probat manifeste textus in l. 2. C. de appell. recip. ibi. ante sententiam appellari potest si questionem in civili negotio habendam iudex interlocutus sit, vel in criminali si contra leges iudex hoc faciat sic tradit Pegna loc. alleg. Simanc. in enchirid. vel. tit. 52. rubr. de torm. n. 11. & tit. 65. rubr. de app. n. 2. Fatim. q. 185. n. 139. Clar. pr. §. in q. 64. vers. sed quid agendum. Verum est regulariter per appellationem a sententia interlocutoria non ligentur manus iudicis, sed possit in causa procedere torture, eo quod continet damnum irreparabile, vt cum Lancel. tr. de attentatis. c. 12. lim. 1. n. 1. probat Fat. q. 38. n. 12. Solum excipiendus est casus, quo euidenter constat frivolum allegari causam appellationis: tunc enim omnino reiicienda est appellatio, & ad torturam procedendum, vt generaliter scripsit Follet. crim. verbo si confitebuntur in 3. p. tertiae partis post n. 50. & probat text. in e. cum appellationibus de app. in 6. vbi appellationibus frivolis nec iura deferunt, & ex textu in l. 2. ff. de app. recip. argumento a contrario sensu a verbis legis, quod in iure est effectus, cum enim lex dicat recipiendam esse appellationem si contra legem iudex faciat, efficitur sane reiiciendam esse, si iuste, & debite procedat: & in propriis terminis haereticus docuit Pegna 3. com. 31. vers. quaedam autem sunt. vbi ad propositum refert. instructionem Madrilianam editam anno 1561. e. 50. quam vbi

que seruandam esse docet, consentit Fat. de haereticis q. 185. n. 235. Deinde esto iudex ad quem debeat cognoscere, an legitime appellatum sit quando dubium est, an subsistat appellatio. At in causa manifesta frivola appellatio iudex ad quo cognoscit. Alias nunquam esset verum reuocare posse iudicem a quo appellationem, & in executione sententiae interlocutoriae procederet, sic alius relatis Fatim. lib. 1. praxi. tit. 5. q. 38. n. 29. Dixi, in causa manifesta frivola appellatio, quia in casu dubio, siue dubium sit iuris, siue facti, iudex a quo superfedere debet, & expectare, quid iudex ad quem pronunciet, ne periculo exponatur grauidi iniuste innocenter in iis quae irreparabilia sunt, sic Fatimac. q. 38. n. 30. Pegna 3. p. direct. com. 31. vers. quaedam autem.

6. Sed inquires ad quem sit appellandum ab iis interlocutoriis sententiis, & quoties in causis fidei permittitur appellatio. Cui dubitationi breuiter respondeo in Hispania ad Inquisitionem generalem, qui visis actibus, & processu in senatu Inquisitionis, appellationem vt illegitimam repellit, vel illam iudicem admittendam, in Italia ad senatum Sacrosanctae Romanae Inquisitionis. At in aliis partibus credo ad Pontificem appellandum esse, quod omnino certum est, si sententia a solo Inquirente lata sit, quia a delegato ad delegatum appellatio facienda est, & super quibus, porro, de officio delegati. Imperator. ff. de app. precipians. §. huius C. de appell. & Inquisitor Sedis Apostolicae est delegatus. Si vero sententia lata sit ab Episcopo, & Inquisitor simul, cum tunc vt delegati Sedis Apostolicae procedant, ad Sedem Apostolicam provocandum est. Et idem est, cum Episcopus procedat aduersus exemptos. Quapropter solum est difficultas, quando Episcopus ratione officij, & ex iure ordinario aduersus haereticos non exemptos procederet. In quo casu Pegna de deo com. 31. circa medium Fatim. q. 185. n. 240. probabilis existimant ad Sedem Apostolicam esse provocandum, cuius est causae graues terminate. At grauisima est causa, quae fidem spectat Nihilominus non caret probabilitate ad Metropolitanum posse appellari, vel ad Pontificem, omisso Metropolitanum, sicut in aliis causis, iuxta e. si duobus. de app. e. quoniam. e. ad Romanam. c. 6. Neque obstat textus in c. maiores, de bapismo. vbi decidunt causas graues non nisi Pontificis auctoritate terminandas esse, quia iudicare de legitimitate appellationis, & de causa, ob quam appellatur, non est ita grauis, quae Pontificis auctoritatem expostulet, aliis neque in prima instantia ab Episcopo iudicari, & terminari possit. Si enim contumacia esset, an hoc, vel illud de fide sit, huius quaestionis terminatio Pontificem spectat, vt potest summae Ecclesiae necessaria. At quando contumacia est, an aduersus fidem hic deliquerit, quae potius est quaestio de facto, quam de iure, deest illius non est ita Ecclesiae necessaria, quae non possit ab aliis praeter Pontificem decideri.

7. Aduerto tamen posse Inquisitionem interposita appellatione, imo illa admitti procedere aduersus appellatorem, si ex alia causa scilicet ex alia noua haerese fuerit appellans denunciatus, quia appellatio solum suspendit exercitium iurisdictionis in illa causa, in qua contingit appellatio, non in aliis. Excipit nisi causa appellationis fuerit suspicio iudicis: tunc enim, quia acquiritur in omnibus causis procedit, non poterit iudex reum compellere ad respondendum in aliis causis, nisi forte fuerit ad id graues & manifesta, vt ipsamet grauitate, & manifestatione reus condemnatus existat, vt probat text. in cap. propositi de app. in finibus. Index tamen, a quo appellatur, quia illi omnino suspensus est, non debet ad respondendum super aliis compellere, nisi pro crimine ad eum graui, & manifesto, quo ipso actu merito sit aduocatus.

PUNCTVM VIII.

De reuocatione Inquisitionis, quando fieri possit a reo.

1. Inquisitor recusari potest, tamen si multi contrarium sentiant.
2. Grauis causa ad hanc reuocationem expostulatur.
3. Quis debet cognoscere de causa recusationis.

1. Non desunt graues Doctores, qui negant recusari posse eo quod sit delegatus ad vniuersitatem causam qui ordinario comparatur, in quem reuocatio cadere non potest, vt dixit Sigismund. Scaccia tr. de iud. cap. 67. n. 7. Menoch. de arbir. q. 37. in fine. num. 4. lib. 1. Rojas singul. 100. & in tr. de haereticis. 2. part. de priuilegiis inquisit. n. 435. At quia consuetudine receptum est reuocationem fieri, & admitti, pluresque Doctores non infirmas notas sentiunt id fieri posse allegata, inquam, causa reuocationis, vt multis comprobatur Eymeric. 3. part. direct. n. 130. & Pegna com. 30. Fatim. de haereticis q. 185. n. 236. Simanc. cath. inst. tit. 17. rubr. de defensionibus reorum. n. 51. & in enchirid. vel. tit. 47. rubr. de defensionibus. n. 26. & alij Ideo videndum est, quid in ea obseruandum sit.

2. Primo statuendum est pro certo, grauem causam ad hanc reuocationem expostulari, cum enim Inquisitionis officium, non nisi prudentia, doctrina, & virtute praeditus concedatur, praesumptum non potest suspensus ex leui causa, sic Eymer. Pegna. Symac. Fatim.

Farinacius supra. Causam autem grauem vocant relati Doctores iniuriam capitalem, aut grauem. Secundo dicendum est facta reculatione, etsi de rigore iuris arbitri essent eligendi, vnus ex parte iudicis recusat, alius ex parte rei recusat, qui de causa allegata in reculatione cognoscere. At decentius, & honestius est, ne iudicium illudatur, ne negotii catholice religionis differatur, niue passi sine causa iniquitates reculentur, vt causa ad supremum senatum remittatur, qui cognita summarie causa reculationis eam admittat vel repellat, prout in Hispania ex Madriliana instructione seruati testatur Pegna dicto comment. 30. Farinacius n. 239. Interim tamen Inquisitor recusat procedere non debet, sed si habet collegam, collega procedat, sin minus, causa quieteat. Quae omnia procedunt, cum dubium est causam reculationis esse legitimam; secus si iudicio prudentem manifeste constet frivolum esse, & inane, & solum fuisse appetitam ad iudicium subterfugiendum, cuiusque detinendam.

PUNCTVM. IX.

De tortura inferenda in crimine haeresis.

- 1. Tortura in hoc crimine inferri potest, quando alia legitima probatio deficit.
- 2. Debet tamen procedi de legitima indicia, & sufficiens probatio.
- 3. Vnus testis deponens non de delicto, sed de indicio delicti non sufficit ad torturam.
- 4. Si plures, quam duo testes singulares concurrerent ad probationem indiciorum, posset reus subici torturae.
- 5. Dicitur vnus testis de corpore delicti sufficere ad subiendum reum torturae, tametsi alij contrarium sentiant. Intelligitur dummodo testis sit omni exceptione maior, & reus non sit probate virtutis.
- 6. Socius criminis non probat indicium sufficiens ad torturam.
- 7. Probat tamen, si alio admiculo iunetur.
- 8. Quid debeat index perpendere in depositione socii criminis.
- 9. Fama sua ratione probans indicium sufficiens ad torturam.
- 10. Confessio extrajudicialis sufficiens est indicium ad torturam.
- 11. Sola variatio, & vacillatio non probat indicium sufficiens ad torturam, nisi probabiliter alij contrarium defendant.
- 12. In crimine haeresis omnes alia exempti torquendi sunt.
- 13. Alijs vobis placet lenius esse torquendos, sed non est eorum dictum in iure fundatum.
- 14. Minores, senes, & valetudinarij torqueri possunt pro qualitate virium, excepta muliere pregnantem.
- 15. Reus in tormentis delictum factum debet ratificare, aliud ex eius confessione ibi facta condemnari non potest.
- 16. Facta ratificatione si poenitentiam exposulat, admittendum est, nisi fuerit relapsus: si in errore persistit, debent adduci Doctores, qui illum conuincant.
- 17. Si accedente tempore ratificationis reus renouat, subiendum tortura iterum est.
- 18. Si tortus sufficiens sit, & in negatiua persistet, absoluedus est.
- 19. Reo conuicto, & confessio, potest tortura inferri pro habendis complicibus.
- 20. Quoties agitur an reus subiciendus sit tortura, debet eius Aduersarius assidere.

Nemini dubium est torturam inferri posse in hoc crimine, cum alia via veritas haberi non potest. Nam prius tentanda sunt omnia alia remedia & in omnium defectum, huius acris, rigidi, periculosi, & fallacis vnus conceditur. Cuiusmodi enim, & coactio non est tortura inferenda, quia tunc iam de delicto constat, & tortura, vt probetur delictum, & inuelligetur veritas occulta adhibetur iuxta textum in l. vi. C. de quest. ibi, & ex hoc ea quae occulta sunt, reuelari, & l. i. edit. vers. si de quest. & l. d. Pius, eodem tit. & alijs quae congerit Anton. Gom. tom. 3. variarum. c. 13. n. 20. constat. Modos inferendi torturam, & diligentias anteriores faciendi, vt veritas eruatur, optime tradit Eymeric. direct. 3. part. rub. de tertio modo terminandi processum, num. 151. & sequentibus & ibi Pegna in addition. comment. 39. Anton. Gomez tom. 3. variarum. cap. 13. n. 23. & 24.

torturam praecedentia debent sufficienter esse probata, dum enim probata non sunt, indicia esse non possunt. Quapropter crede quodlibet indicium de se ad torturam inferendam sufficiens probandum esse duobus, vel pluribus testibus; alias non plene probandum erit, vt pluribus exornat Anton. Gomez variaru resolutionum, tom. 3. cap. 3. rub. de tortura reorum, n. 18. Clarus practiarum quast. 22. in princ. Menochius de arbit. lib. 2. casu 270. n. 23. Farinacius lib. 1. quast. 37. n. 13.

Quocirca vnus testis deponens non de delicto, sed de indicio delicti, v.g. de confessione extrajudiciali, de fama, de fuga, aut alio simili, insufficientis est, vt alijs relatis docent supradicti Doctores, quibus adde Mascard. de probationibus, lib. 1. concl. 462. num. 18. & 19. & conclus. 394. num. 1. & 4. lib. 2. & concl. 1385. n. 3. lib. 3. Pegna ad Eymeric. direct. 3. part. quast. 61. comment. 100. vers. si iam indicia Marti. Delio dignis, magis lib. 5. in 2. appendice. quast. 10. Roias tractat. de haereticis. part. 2. n. 289. Quod intelligendum censet, etiam si adesset alius testis deponens de alio indicio, ita vt essent duo testes singulares, quilibet de suo indicio deponens, non redderent reum subiectum torturae; quia vtraque illa depositio non aequiualet probationi concludenti facta a testibus contentibus, vt pluribus comprobatur, probat, & exornat Farinac. q. 37. num. 38.

At si testes singulares plures quam duo concurrerent ad probationem indiciorum, ipsique essent probatae vitae, omnique exceptione maiores, sufficienter ex eorum depositione reus subici posset torturae, quia verisimile non est tot testes talia deposuisse, nisi reus culpabilis existeret. Item cuiuslibet testis depositio, etsi non concludenter probet indicium, aliquam tamen, etsi leuem, facit praesumptionem. Ergo multiplicatis his depositionibus, ex illis resultare potest maior praesumptio, quam ex probatione concludenti vnus tantum indicium, sic Albertin. tract. de agnoscent. assert. cathol. & haeret. qu. 25. n. 20. Carter. pract. in 2. tr. de indic. & tortura, §. sua autem, & qualia debeant esse indicia, n. 6. 8. & 9. Clarus in pract. q. 21. vers. sed pone suad vnus Farinac. loco allegato, n. 38. Adde ad torturam regulariter sufficere vnum indicium, sit proximum, & illatum delicti, & bene probatum: sic post alios Anton. Gomez tom. 3. variarum. cap. 13. n. 8. Gigas de crimine lae maiest. i. n. 16. Menochius de arbit. lib. 2. casu 331. & de praesumpt. l. 1. q. 89. n. 14. Farinac. q. 37. n. 47.

Quae autem sint haec indicia, quorum quodlibet sufficiens sit torturae subiicendi reum, examinandum est. Et primo dubitatur de depositione vnus testis de delicto, v.g. deponit Petrus de haeresim praedicasse, aut idola adorasse, vel quid simile haereticale fecisse: praeterea eius depositio sufficiens indicium ad torquendum: Non desunt negantes, nisi simul cum depositione vnus testis de delicto fuerit, vel aliud indicium, praesumptioque cocurrat, sic Marfilius consil. 102. n. 10. Notell. pract. in rub. de testibus in mat. crimin. n. 49. Ratio esse potest, quia tortura est poena grauissima, quae reo imponenda non videtur, nisi delictum sit plusquam semiplene probatum. Item dictum vnus testis in criminalibus non semiplene probet, etsi probat in ciuilibus: quibus fauet Albertin. tract. de agnoscent. assert. q. 34. n. 39. Vni. comm. opin. verbo testis vnus de visu n. 2. & seq. Eymeric. 3. p. 16. vers. 3. Nichilominus a communi sententia recedendum non est, quae affirmat dictum vnus testis de corpore delicti deponens sufficiens esse indicium ad torturam. Debet tamen testis esse omni exceptione maior. Ratio est, quia tam in ciuilibus, quam in criminalibus testis vnus semiplene probat, cum duo probent concludenter, vt multis relatis docent Anton. Gomez tom. 3. var. c. 12. n. 2. sua. vers. animaduertendum tamen. Pegna direct. 3. p. comm. 110. in medio, vers. ceterum. Menoch. de praesumpt. l. 1. q. 89. n. 7. Farin. q. 36. n. 229. Et ita in proprijs terminis haereticis, sufficere vnus testis omni exceptione maioris depositione docuit post alios Simac. cathol. insit. t. 65. rub. de tormentis, n. 23. & seq. Eymeric. direct. inquis. 3. p. 61. n. 3. vers. secunda regula & n. 8. §. vers. septima regula, & ibi Pegna comm. 110. vers. primo. & seq. Farin. q. 185. n. 129. Zanch. tract. de haeretic. c. 9. & ibi Campeg. in addit. list. E. vers. num. quid poterit torqueri: & alij. Notanter dixi, si testis sit omni exceptione maior, nam si aliquem defectum patiat, cum tunc non semiplene probet, nullo modo seipso solo indicium faciet ad torturam, sic Farinac. supra n. 131. & latius dixi quast. 37. n. 65. & 61. Carter. tract. de haeretic. n. 118. Pegna dicto comm. 110. vers. secunda regula. Gabr. consil. 178. n. 6. lib. 1. Adde neque vnum testem omni exceptione maiorem sufficere ad torquendum reum, si reus denunciatus sit bonae fame, & virtutis apud omnes: Quia bona opinio infirmat dictum testis, & praesumptionem conuincit in contrarium: sic Simac. de catholic. insit. tit. 56. n. 23. & in enciclid. tit. 52. n. 13. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 36. Pegna 3. p. direct. quast. 61. comm. 110. vers. non dubio tamen. Farinac. de haeretic. quast. 185. n. 132.

Hinc inferitur locum criminis deponentem de delicto non praebere sufficientem probationem ad torturam, quia esto in hoc crimine ob fidei fautorem testis alias inhabilis admittatur, non tamen admittitur vt integre probans, & tanquam omni exceptione maior, vt tradit Marfil. cons. 199. n. 15. volum. 2. Grammat. cons. 59. n. 1. Hippo. Riminal. consil. crimin. diuers. cons. 84. n. 9. Anton. Gom. tom. 3. rub. de probationibus delictorum n. 23. Bossius de indicibus, & considerationibus ante torturam, num. 166. & 177. vers.

DE
S
T
R
A
T
I
O
N
I

omnes in criminibus excepti, præcipue in hoc crimine hæresis, torqueri possunt. Negat Anton. Gomez, tom. 3. cap. 13. n. 3. in fine vers. 1. tamen intelligo. Et reddit rationem, quia exemptio hæreticorum personarum à tortura fit ob periculum vitæ propriæ, vel alienarum, quod periculum aequè in omni crimine procedit, & consenti- re videtur Pegna 1. p. direct. comment. 110. circa medium vers. quod autem. Nihilominus credo hos omnes torqueri posse (ex- cepta muliere prægnante) si tortura ea cautela, & moderate adhibeatur, ut secundum Medicorum consilium, nulli inde peri- culum mortis timeatur, sic Simancas de hæres. 65. n. 45. Petr. à Plecha in epitome delict. lib. 1. c. 32. n. 12. in fine. Carroz in præf. crimin. 2. tract. de iudic. & tortura, §. circa tertium quæ persona torqueri possunt, n. 37. vers. fallit in criminibus exceptis. Pegna, 3. p. direct. comment. 39. n. 156. vers. scio quæsitum esse. Fatinacius in d. i. quæst. 41. num. 13. & de hæresi quæst. 185. num. 125. Funda- mentum delimitur ex l. de minore. ff. de q. vbi exemptio mino- re 14. annotat à tortura, subdit. Consultus non procedere exemptionem in crimine læsæ maiestatis in quo omnes omnino si ad testimonium provocentur, cum res exegerit, torquentur. Si igitur torqueri possunt pro testimonio dicendo in crimine excepto, à fortiori ob suspicionem commissi criminis. Nec valet ob- iectio, hæsi iniqui, torquendos esse tortura relata in l. §. impuberi, ff. ad Syllan. vbi cauetur impuberes terri posse, habena, vbi fe- rula cædā, quia hic terrores, & castio etiam extra crimina excepta conceditur. Item quia reus in l. de minore. absolute dicit tor- quendus. Terrores autem & ferulæ castio non reputatur tortura, ut ex l. supra dicta l. 1. manifeste colligitur. Inquit enim textus. Impu- bescit autem vitam in supplicio patimur, an vero etiā in quæstio- nibus magis est ut de impubere nec quæstio habeatur, alias solet hoc in viti observari, ut impuberes non torquentur, terri tamen ferulæ & habena, vel ferula cædā. Ecce quia ratione terrores, & castio ferulæ & tortura non reputatur. Dixi, excepta muliere prægnante, quæ propter partus periculum non solum à tortura, sed etiam à terrore illius excluditur, eo quod ex terrore abortus sequi potest sicut ex ipsa tortura. Vnde prohibita tortura, & hic terrores prohibentur, tum quia eadem ratio, tum quia prohibitio sine, prohi- beti videtur media ad illum. Lorazius ff. de sponsalib. l. cum lex, ff. de pænitentiis l. cum delictum ff. de pænit. & tractat expresse Anton. Gomez tom. 4. vers. c. 13. de tortura reorum n. 4. vers. Et ita abesse procedere Fatin. q. 41. de iudic. & tortura. num. 84. & 108 Pegna 3. p. comm. 34. col. si quis autem.

15. Restat quid faciendum sit de reo negante, vel consistente in tormentis. Et in primis aduerto confessionem factam in tor- mentis debere ratificari, aliter ex illa condemnari non poterit: ut tradit ex omnium scientia Eymeric. direct. 3. p. rubr. de tortio- nio terminandi processum, n. 157. vers. si autem in quæst. Fatina- cius de hæresi quæst. 185. num. 150. Vt autem ad ratificationem inducatur reus, caute inquiritor procedat, primò interrogando cum in genere, an confessionem factam à probo, deinde eam in particulari proponat, & per extensum legat, & perquirat, an quæ facta sunt, sit ea, quæ factus sit.

16. Quo factio si reus in tormentis confessionem suo tempo- re sollicit post, 24. horas ratificaverit, & penitentiam abolitionem petierit, abjurare debet suos errores, & penitentia iniuncta ab excommunicatione incurta publice abolendus, nisi fuerit rela- tius quia tunc curiæ seculari est tradendus iuxta superius dicta. Si vero ratificans confessionem in suo errore persistere vult, ne- que ab illo recedere, variis modis conuincendus: præcipue ad- ducendi Doctores, qui cum illo disputent, eisque rationes disso- luant, ac tandem argumentis omnino vincant. Quod si se vi- det non proferretur, sed peritaxa perferretur, curiæ seculari penitentia tradatur.

17. Vt cum si accedente tempore ratificationis reus confes- sionem factam renouauerit, iterum torturæ subiciendus est, non tan- tum quia renouauit, sed quia ex confessione prius facta nouum habitum criminis commissi dedit. Naquam tamen, ut iam dixi, vitæ certam vicem subiciendus torturæ est: præcipue si prima vice tormentum sustinuit, quæcūq; indicia postulabant, ut multis alle- gatis aduertit Fatin. quæst. 38. n. 97. & 105. At si reus in tortura negant, subiciendum torturæ non potest, nisi fuerint noua indica- cia vigentia, & à primis diuersa, iuxta textum in l. vnus. §. 1. ff. de q. 30. reus euidentioribus argumentis oppressus repeti in quæst. postea, vbi prius iuxta qualitatē in indiciorum, & grauitatē delicti tortus non fuerit, quia tunc non tam repetitur, quam de nouo tortura contorturatur, qualibet enim ex his causis existente torqueri potest. At illis constantibus abstinendum est à tortura, ut alius allegat docent Meno. de arbit. l. 2. casu 272. n. 56. & 7. Fatin. de iudic. q. 38. n. 71. præcipue n. 83. Cum autem dico reum subiciendum torturæ posse, debet intelligi, si valeat sustinere abque vitæ, vel membrorum periculo: sunt enim aliqui debiles, vt etiam si leuiter torri fuerint, nouam torturam absque periculo probabili sustinere non possunt. Iis tamen danda non est, vt colligitur satis in l. vnus §. 1. ff. de quæstionibus lib. 1. maxime si in tormentis animus, corpusque durauerit. Semper enim pæ- oculis habenda sunt illa verba Iurisco. in l. quæst. modum, ff. de quæstionibus. Quæstionem habere oportet, vt seruus saluus sit vel innocente, vel supplicio: sic Pegna 3. p. comm. 39. num. 156. vers. vnus tamen pluribus relatis Fatinac. quæst. 38. num. 82.

Ferr. de Castro Sum. Moys. Pars I.

18. Sed quid si tortus in negatiua semper persistit, absoluen- dus ne est, an potius indicenda purgatio, vel abiuratio? Respon- deo, si insufficienter tortus fuit ob debilitatem, vel aliam cau- sam; & indicia sunt vrgentia & vehementia, abiurare debet: si sufficienter tortus fuit, credo liberum esse dimittendum, & sen- tentiam absolutioem, si petierit, esse concedendam. Prior pars probatur, quia aliqua via debent indicia illa purgari; & cum tor- tura purgata non sit, iustum est, vt aburatione purgentur. At quando tortura indicis correspondet, plene illa purgat: purgatis autem indicis remanet reus absolueudus, ex vulgari axiomate, Actor non probante reus debet absolui. Actor. C. de probat. l. qui accusare, C. de edendo sic pluribus cõprobat Simanc. catholice in- stit. tit. 56. rubr. de purgat. canonica n. 17. & in enchirid. tit. 42. rubr. de torm. n. 40. & 154 rubr. de purgat. n. 16. Pegna 3. p. di- rect. cõm. 39. n. 156. circa finem, vers. sic estis crimino requiratur. & 2. p. comm. 14. ad c. inter sollicitudines, de purgat. canon. vers. atque ex hac interpretatione, Fatinac. q. 185. n. 128. Rojas tract. de hæresi. 2. p. num. 306.

19. Tandem inquire, an reo conuicto, & confessio pro ha- bendis complicibus tortura inferri possit? Respondeo posse, si se- miplene probatum fuerit complices habuisse, quia non reuelare complices (quando tenetur, & de illis cogatur) est delictum fau- toria. Ergo super hoc delicto semiplene probato torqueri potest. At si nulla probatio sociorum præcessit, non video qua ratione subici torturæ possit ob illos reuelandos; cum non detur præ- sumptio, quod delictum committat, sic Simanc. catholice in- stit. tit. 43. num. 27. & seq. tit. 65. num. 59. & 60. & in enchirid. tit. 29. num. 12. & tit. 53. num. 30. & 31. Didac. Caetera quæst. crim. rubr. de hæresi. c. 1. num. 57. Fatinac. aliis relatis de hæ- resi, quæst. 185. num. 133.

20. Pro complemento huius materia placet aduertere cum Reper. inquisit. verbo aduocatus §. sed an aduocatus. & verbo tortura §. an aduocatus. Pegna direct. 3. p. comm. 110. in fine vers. postremo videndum. Quoties disputatur, an reus iube-endus sit torturæ, debere eius Aduocatum assistere, vt reus possit à tortura defendere, si videtur indicia insufficientia esse: cum enim tortura graue præiudicium reo afferat, contra ratio- nem, & æquitatem esset, si indefensus illam cogeretur subire.

PUNCTUM X.

De probatione requisita in crimine hæresis.

- 1 Ad condemnandum reum, vt hæreticum, hæresis debet sufficienter probari, ad illum vt suspectum, sufficientes presumptiones iuris.
2 Scriptura verborum, & facti hæresis probatur, & quali hac sint
3 Aduersus huiusmodi facta, vel dicta non admittitur in contrariam probatio, nisi ad summum ecclesiasticis ex metu.
4 Confiten facta hæreticalia, & negans intentionem con- demnantis est vt vehementer de hæresi suspectus si com- paret ante denuntiationem.
5 Si citatus compares, & negat intentionem, torquendus est, & in negatiua persistens tanquam suspectus de hæresi vehementer condemnandus iuxta plurimum sententiam.
6 Probabilis censio tanquam hæreticum negatiuum esse puniendum.
7 Dux probationes semiplene non iunguntur ad vnam inte- gram efficiendam, tamen si aliqui contrarium sentiant.
8 Contra accusatorem, & scilicet in fauorem rei sufficit semiplena probatio, vt in pœnam ordinariam condem- nari non possit.

1. Dubitant Doctores, an hæresis crimen debeat plene, & conuictenter probari, an solum sufficientes presump- tiones? Cui dubitationi communis responsio est ad condemnandum hæreticum tanquam hæreticum plenum, & conuictentem proba- tionem requiri; ad illum vero condemnandum in suspectum, presumptiones iuris sufficere. Priorem partem docent post alios, quos allegat Simancas catholice in- stit. tit. 50. rubr. de presump. n. 21. & seq. & in enchirid. viol. relig. 1. 40. ead. rubr. de presump. n. 1. Rojas tract. de hæresi. 2. p. assert. 6. n. 150. Dec. tract. crim. lib. 5. cap. 35. n. 20. vers. imò quid non sufficiant. Fatin. q. 187. n. 25. & 38. & videtur decidi expresse in c. lirt. de presump. ibi Quocirca mandamus, quatenus eum propter solam suspicionem quamuis vehementem nolimus illum de tam graui crimine condemnari. Ratio est, quia hoc delictum grauissimum est; & grauissimis penis punitur. Iustum ergo est, vt aliquis ex sola presumptione illius, illud commississe declaratur. Adde, in reliquis delictis probationes luce meridiana clariore expolluntur, vt tenent omnes, & est decisio textus in l. sciant cuncti qua est fin. C. de probat. & habetur cap. sciant cuncti, 2. q. vlt. Ergo à fortiori in hoc delicto reliquorum grauissimo. Secundam partem, scilicet presump- tiones iuris sufficere ad condemnandum reum tãquam sus- pectum videtur res indubitata, cum presump- tiones illi inspectu red- dantur: ergo in iura illi interrogatur, si se suspectus declaratur, & vt talis puniatur aburatione, & pœna extraordinaria iuxta textum

DESTRUC- TIONEM

in c. accusatus in princip. de hereticis in 6. in illis verbis licet ante abiurationem sua heresis crimen plene probatum non fuerit contra ipsum, sic A. bert. tract. de agnoscend. assert. cathol. et heret. q. 34. n. 56. Menochius consil. 82. n. 144. l. i. Pegna direct. 2. p. comment. 80. versic. sed hanc sententiam Simancas catholice infirmat. tit. 50. rubr. de presump. §. 1. n. 21. et tit. 51. n. 12. Rojas de heret. i. part. n. 304. et seq. Faunacius de heresi. q. 187. numer. 9. 40. et 42.

2 Sed inquires primo, quibus modis heresis crimen probatur?

Respondet tripliciter, scriptura, verbis, & factis, quia omnibus his modis, & non aliis hoc crimen committi potest. Et primo scriptura probatur esse commissum, si probas alicuius scripturam hanc esse continentem propria manu scriptam, vel subscriptam esse, sentio & accurate, vel testibus comprobas ab ipso sic fuisse dictam. Secus vero si scripta sit in chartulis, seu memorialibus indigestis, & incemdati, & quibus non est ultima manus imposita; quia tunc non ex animo errandi, sed ex ignorantia processisse censendum est. sic ex Nauar. lib. 5. consil. 6. num. 1. et seq. de heret. notat Faunacius. q. 187. num. 11. Secundo probari potest verbis, si probas verba heresim clare significantis affertur, & ex animo esse ab aliquo prolata. Dixi, clare significantis; nam si dubia sint interpretari debent, ut potius excludant delictum, quam illud constituant: ut optime probat Rojas de heret. i. part. n. 200. et seq. Pegna direct. 3. part. q. 62. comm. 1. 11. versic. sed cum in dictis, quod intelligendum est ut ipsi Doctores notant, quando proferens non esset alius suspectus, vel generis, aut nationis infectae, & consentit Faunacius quest. 187. num. 14. Tertio probari potest factis, si probas aliquem ea facta fecisse, quae errore, expriment manifeste, neque in bonam partem, & sensum accipi possunt; qualia sunt, si circumcidere, purificationes Iudaeorum facere, communionem ab hereticis more suo recipere, consolationem in extremis postulare, genua daemonibus aetere, & Mahometo reuerentiam exhibere: cum enim heresis in animo consistat, & animus factis potius quam verbis declaratur, ex dilecti de appellationibus sit sane factis hereticum probari, sic Simancas cathol. infirm. t. 20. rubr. de heresi, n. 15. in fine. Eymet. direct. 2. part. q. 34. n. 1. et q. 50. n. 3. & ibidem utroque loco Pegna, Parum de origin. inquisit. lib. 3. q. 9. n. 117. Faunacius q. 187. num. 16. & alij innumeri apud ipsos. Quibus autem testibus haec verba, vel facta probari debeant, ut tanquam hereticis condemnari possint, dicemus disput. sequent. punct. de testibus.

3 Secundo inquires, an aduersus haec facta, vel verba admitti possit probatio in contrarium: quae nulla alia esse potest, nisi probando te non ex animo, & voluntate assentiendi talibus erroribus, sed ex ignorantia, & simplicitate ob amorem Iuxi, aut mali timorem, vel alio humano respectu te illa exterius simulasse; Et in primis certum est, hoc difficillime probari posse, cum intentio soli Deo nota sit. Quapropter censeo solum te id probare coniecturaliter posse, si probes, te illa ex timore praestitisse, & illo remoto statim ab illa iniquitate cessasse, & quam primum potuisti, poenitentiam pro illius remissione ab Inquisitoribus postulasse. Extra hunc vero casum aduersus hanc vehementem, seu violentam praesumptionem, nescio qua ratione possis probationes vetosimiles adhibere, ut recte dixit Rojas tr. de heret. 1. p. n. 326. Nam ignorantia in his rebus ita manifestis contra fidem raro praesumitur.

4 Hinc inferitur decisio illius grauissimae quaestiones, an confitens facta, vel verba haeretica, & intentionem negans, tanquam negatiuus hereticus condemnandus sit, ac proinde curiae saeculari relaxandus? In qua quaestione omissis variis Doctorum placitis dicendum censeo, si sponte, antequam denuntiatus sis, comparas, condemnandum esse non ut hereticum, sed ut heresim suspectum vehementer, & sic in penam extraordinariam, scilicet abiurationis de vehementi, & aliam pecuniariam: qui enim sic se manifestat, praesumit debet veritatem integre manifestare: siquidem nullam utilitatem ex illa dimidiata confessione consequi poterat, sic praecitari vidi Compstellae anno 1619. circa quemdam, qui haereticae Iudaeorum ritus fecit, illique Inquisitoribus manifestauit, negata intentione crudelitatis, abiurasse de vehementi, & trescentos ducatos soluisse sisco Regis, & tempibus Officij sancti, & insuper a sua villa duobus annis fuit exilio multatus. Credo tamen hunc metu superuenturae restitutionis se detulisse, & ita effectus probauit: postea enim restitutus fuit non solum de factis, sed de intentione scriptis declarata: ob quam restitutionem iterum fuit in secretum carcerem reclusus, & in negatiua perseverans, tortus est, & tandem contritis & poenitentiam ex postulatibus publicè errores abiurauit, & bonis omnibus publicatis perpetuo carceri fuit additus.

5 Quod si iam citatus venias, & haereticae ritus se esse fatearis, neges tamen fecisse ex intentione, & animo sic credendi, nullam rationabilem causam adducens huius negationis intentionis, & affirmant Pegna. p. comm. 59 in medio, vers. quod si non compareant sponte & Simancas catholice infirm. c. 65. n. 52. torquendum est, nisi in negatiua perseveres, condemnandum ut heresim suspectum, quia cum de mala intentione requisita omnino ad haeresim non videaris conuictus, neque confessus, non est cui dica-

mus ut hereticum esse puniendum.

6 Nihilominus probabilis existimo te sic negantem intentionem, & ritus haereticae fateantem, tanquam hereticum negatiuum esse puniendum. Moueor, quia satis contentis de mala intentione, conuictus de haereticali facto spontaneo; factum enim malum, & damnosum ex mala intentione factum esse supponitur cap. 1. de praesumpt. Ergo dum non probas contrarium, huic clarè, & manifestè probationi standum est. Item si ex negata intentione cessaret negatio heresim ex verbis, vel factis haereticalibus, aperta esset via omnibus hereticis vitandis condemnationibus cum omnes se excusare possent abique mala intentione verba illa protulisse, & facta praestitisse. Hoc autem videtur absurdum. Ergo non est dicendum hanc fallaciam tibi parocinari posse. Denique Pegna, & Simancas admittunt te condemnari debere in abiuratione de vehementi, & in alia extraordinaria poena, exilij, pecuniae, fugationis, vel trimensis si post torturam in negatiua perseveras. Et reddunt rationem, quia per torturam non sufficienter purgatur suspicio ita vehementis prae intentionis, quae ex factis haereticalibus prouenit. Ergo signum est te torquendum non fore, sed tanquam hereticum condemnandum; tortura enim ad purganda indicia affertur. Si ergo per nullam torturam haec indicia purgari possunt, quia sunt ita virginea, adhibenda non est, sed statim ad condemnationem procedendum. Neque obstat, ex praesumptionibus neminem saltem in poena corporali, & ordinaria condemnari debere: ut multis relatis probat Faunacius nota q. 86. praesumpt. n. 110. Non inquam, obstat, quia facta, & verba haeretica dici non debent praesumptiones delicti, sed legitime illius probationes. Ad duplicem esse praesumptionem, aliam iuris, & de iure, seu ab ipso iure approbatam; & licet aduersus iuris praesumptionem probatio in contrarium admittatur: at aduersus praesumptionem iuris, & de iure nulla probatio in contrarium admittitur: ut multis relatis probat Anton. Gomez 3. var. cap. 11. rubr. de probatione delicti num. 25. unde in n. 26. 5. aduertendum, concludit habentem contra se praesumptionem iuris, & de iure torquendum non esse, sed poena ordinaria plectendum. Secus de illo, qui solum praesumptiones iuris, seu hominis habet, ac in praesenti casu ius ipsum reputat haereticum esse, qui verba, & facta haeretica praestat; iuxta illum textum in cap. haeretico 24. quest. 3. ibi, haeretico est, qui alicuius temporalis commodi, & maxime gloriae, principatusque sui gratia, fallas, vel nonis opinionem, vel pignit, vel sequitur, & idem habetur cap. inter haeresim, in princ. eadem causa, et quest. Et ratio est data, cum nulla alia via distinguat Catholice ab haeticis possint, intentio enim soli Deo nota est. Ergo qui contra se hanc praesumptionem à iure approbatam habet, non erit torquendus, sed curiae saeculari, ut impetens negatiuus relinquendus sit. Arnold. Albert. tract. de agnoscend. assert. cathol. q. 8. n. 12. et quest. 32. num. 17. q. 34. n. 53. Rojas tract. de heret. 1. p. num. 276. et seq. et n. 583. et seq. Grassus lib. 4. iurum delicti, cap. 18. num. 28. Simancas in enchirid. tit. 29. rubr. de confessis num. 8. Reperit. verbo confessi, versic. nota singulare.

7 Tertio inquires, an duae semiplena probationes iungantur ad unam integram in hoc crimine efficiendam, & retragat poena ordinaria condemnandum? Dixi, ordinaria. Nam extra ordinaria certum est condemnari posse: non solum ex duplici semiplena probatione, sed etiam ex praesumptionibus, & dubitatis indicis, ex cap. accedens, de accusat. cap. significasti, de adulterio, cap. asserere de praesumptionibus cap. de hoc, de summa. Affirmant ergo plures, quando utraque probatio ad euadendum tendit, quod in praesenti materia semper verum habet, cum omnes actus haereticales conueniant in remouendo delictum à gremio, & vitare Ecclesiae Reperit. Inquisit. verbo praesumptio, versic. sed quaeritur ibi. Quinti. Mandol. in addit. lit. F. At contra probabilis existimo nequaquam coniungi duas imperfectas probationes ad plenam probationem efficiendam; quia cum quaelibet in suo ordine diuersa sit, non apparet quomodo cum alia coniungi possit; & ita pluribus relatis tenet Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 12. n. 25. cum glossa in cap. veniens, l. 1. de reprob. Faunac. de reo confesso, et conuictio q. 86. n. 2. et q. 187. n. 7. & dicemus latius, cum de testibus fuerit sermo.

8 Quarto inquires, an in fauorem rei, & contra accusatorem, & sicum, sit sufficiens probatio, quae ex praesumptionibus, alijsve indicis, & semiplena probatione oritur?

Respondet sufficere, ut in penam ordinariam condemnari non possit, quantumuis accusator, & sicus habent probatum suam intentionem; quia negari non potest ex supra dicta probatione defensionem probationem sic obnuiliari, ac proinde non esse licet meridianam clariorem, & consequenter neque sufficientem ad delinquentis condemnationem: sic docuit Barr. in l. non solum, §. sed ut probari, n. 1. et seq. de noni operis unitat. quem sequuti sunt Felin. num. 13. Borelus n. 31. Decius num. 15. Parisius num. 31. & pluribus aliis comprobatur. Menoch. de praesumpt. lib. 5. praesumpt. 48. n. 8. Faunacius q. 86. n. 76.

De sententia ferenda in crimine heresis.

- 1 Duplex est sententia condemnatoria, & absolutoria.
- 2 Vtraque sententia ex consilio peritorum pronuntiari debet, & qui ibi sunt.
- 3 Debet in integrum processum manifestari tacite nominibus ipsius, tametsi qualitates illius omnino debeant illis declarari.
- 4 Si Inquisitores ad sententiam procedunt, nullo peritorum consilio requisito, probabilis est nullam esse sententiam.
- 5 Horum tamen consilium sequi non obligantur Inquisitores, esse contra plures tenentur.
- 6 Absolutoria & condemnatoria sententia in scriptis debet proferi.
- 7 Prelatio sententia non est necessariò facienda ab ipsomet Inquisitore, si per Notarium fiat.
- 8 In absolutoria sententia non sunt referendi specialiter errores, de quibus reus fuit accusatus.
- 9 Non debet reus in hac absolutoria sententia innocens proferi, sed ab instantia iudicij absolvi. Excepit casu quo manifeste fuit probatum reus, & accusatores falsum dixisse.
- 10 Reo absoluto, si nona probationes superaverint, poterit reus examinari, & iudicari.
- 11 Condemnatio poena arbitraria, eo quòd delictum plene probatum non sit, si superaverint legitima probationes, & poena arbitraria non sit executioni mandata poterit reus in poenam ordinariam puniri, si in mandata sit executioni.
- 12 Hæretici sunt nullatenus esse sententiam condemnatoriã hæreticis in presentia iudicij secularis.
- 13 Probabilis est valere.
- 14 In stylo ferendo in sententiis videndi sunt DD.

Duplex est sententia : alia quæ absolvit reum, alia quæ eum condemnat. De vtraque est dicendum, quæ ratio necessi debet, sed prius, quæ vtriq; sententia communia sunt, explicemus.

1. Commune est tam absolutoria, quam condemnatoria sententia, vt ex consilio peritorum pronuntiari : vt bene notatur Pegna direct. 3. p. comm. 126. sic vers. periti vtrò. Cui enim res, quæ tractatur, grauis sit, expedire maximè vt plurimum ad illam definiendam consilium exposculetur, quia ibi salus, & vbi multa consilia : & deciditur in e. vt commissi, de hereticis, in 6. si adu. ad quosq; prout expedierit, peritos quoslibet, vt vobis obstat, & in huiusmodi sententiis prebeant consilium opportunum, ac ea quod super his vobis humiliter pateant, in virtute obedientie iungenda. Idem habetur c. statuta, s. in vobis, de heret. in c. de iporum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedendum, & notant omnes Doctores in sequent. referendi. Hi autem periti, qui possunt esse tum Theologi, tum Canonice, & Legiste, præter consilium tenentur Inquisitoribus mandando, etiam eis nullam si salarium assignatum, & nullave pecuniæ deur : quia in *supradicto cap. vt commissi*, absolute dicitur posse Inquisitores in virtute obedientie iniungere Aduocatis, vt consilium præbeant nulla solutionis mentione facta. Item quia filii negotium omnes defendere, & procurare tenentur independentè à solutione. Verum est tamen, si sponte offeratur salarium, vel pretium, posse illud recipi pro labore impendio, quia in hoc nulla apparet in decencia sic Zaneh. r. de heret. cap. 15. n. 3. Doc. r. crim. l. 5. c. 24. n. 10. Farinac. s. 185. n. 190. Simanc. c. x. d. l. in p. r. i. r. rubr. de ministris, n. 13.

2. Debet tamen in ministeris totus processus legi, & manifestari : alia consilium præbere non poterunt iuxta merita causæ, quod expresse deciditur *supradict. c. s. in vobis, de hereticis, in 6. ibi*, siue Episcopus, siue Inquisitor processerit, aliquibus aliis personis prouidis, & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum processum super quo deliberandum est ferri manifestari, ac integraliter explicari, & de iporum consilio ad sententiam, vt condemnationem procedi volumus) exprimentur, sic docet Eymer. direct. 3. part. 9. 79. & ibi Pegna comment. 128. Paranus de origine sanctæ Inquisitionis, l. 3. g. 4. rubr. de forma, & ordine iudic. sancti officij, n. 56. Neque inde sit nomina celtum, & delatorum peritis manifestanda esse. Tum quia lege integra notitia processus dari potest absque hæc manifestatione, tum & præcipue, quia ita consuetudine receptum effectus in e. statuta, exprimi nomina peritis, & non reis præcipi videtur, sic docet Pegna aduersus Eymeric. 3. part. direct. 480. comm. 129. Farinacius quest. 185. n. 196. Qualitates autem sententiam omnino debent peritis manifestari, videlicet, an sine graues docti, probate vias, vel econtra, an sint plebei inimici, socii criminum, inimici, &c. Hoc enim necessarium esse, vt sciant, quantum singulis detrahendum sit, & quantumve detrahendum, & hæc cognitioe inferant causam tite esse probam, sic Pegna, & Farinacius *supra*. Qui optimè addunt causam legitimam incedente posse, & debere Inquisitorum, reorum, celtum, delatorum que nomina peritis alitve vitis probis mani-

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars I.

festare : nempe cum dubium est de inimicitia inter eos, & periti satis supradictas personas cognoscunt : quia tunc illa manifestatio ad decidendam causam omnino videtur necessaria, vel saltem summe conueniens. Debet tamen Inquisitor peritis sub iuramento, imò sub poena excommunicationis, si opus sit, lecturam indicare, iuxta textum in *cap. statuta, de heret. in 6.*

3. Quod si Inquisitores ad sententiam procedant, nullo peritorum consilio requisito, credo probabilis nullam fore sententiam, quia in e. vt commissi, & specialiter in e. statuta. Inquisitoribus præcipitur hos peritos aduocare, & ex eorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedere, quod mandatum videtur inducere formam, cuius omisso annullat actum, iuxta ea quæ dixi *traçt. de legib.* Neque obstat, quòd in *cap. vt commissi*, Inquisitoribus deur facultas vocandi peritos (prout expedierit) quasi tacite insinuans non esse vocandos, si iudicatum fuerit non expedire. Non, inquam, obstat, quia verbum illud, *prout expedierit*, non refertur ad solam definitiuam sententiam pronuntiamdam : quasi tunc liberum Inquisitoribus sit iudicare, an expediat peritos vocare. Hoc enim eorum iudicio, & voluntati non videtur remissum, eum expresse ad hanc sententiam pronuntiamdam dicit Pontifex, *subemus peritos adduci, & ex eorum consilio se velle, vt ad sententiam, vel condemnationem procedatur*, sed refertur ad totã causã, in qua quoties Inquisitoribus expedire visum fuerit vocare peritos, facultas eis conceditur vocandi.

4. Grauior tamen est dubitatio, an peritorum consilium sequi Inquisitores tenentur? Afirmatiuè respòdet Albert. *traçt. de agnoscend. assert. cathol. q. 26. n. 11. & segg. & in e. quoniam, de hereticis, l. 6. quest. 10.* Decian. *traçt. crim. l. 5. c. 24. num. 16.* Fatinacius quest. 185. num. 191. Ratio defumitur ex supradictis verbis textus in e. statuta, vbi dicitur. *Et ex iporum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus*, quæ verba indicare videntur obligationem sequendi peritorum consilium. Si enim à peritorum consilio recedere fas esset Inquisitoribus, eorum sententia non diceretur ex consilio peritorum procedere, sed potius contra illorum consilium. Ceterum dicendum est obligatos non esse Inquisitores peritorum consilio acquiescere, sed posse, si sibi æquus, & verius visum fuerit, pronuntiare contrarium. sic Simancas *catholic. instrum. 4. 41. rubr. de ministris, p. 14.* Roja *traçt. de hereticis, l. 1. part. 4. q. 9. in d. n. 222. & sing. 99. n. 2.* Pegna direct. 3. p. comm. 127. per totum. Lælius Zechus *summ. 1. p. de fide, rubr. de heret. c. 11. n. 14. vers. & sententia de eorum consilio.* Burlaus *consil. 90. n. 36. & segg.* Locutus in opere iudic. verbo *consilium* n. 5. Compegus apud Zaneh, c. 15. quæ sententia decisa est in Hispania per Madillianam instructionem editam anno 1561, cap. 66. dicentem in omnibus casibus, in quibus contigerit discordia sententiarum, seu opinionum, inter Inquisitores & ordinarium, vel aliquem ipsorum, vel in definitione causæ, aut in quolibet alio actu, vel sententia interlocutoria causa ad Senatum mitti debet. Sed si Inquisitores, & ordinarius fuerint conformes, quamuis consultores discrepent, & sint numero plures, decretum Inquisitorum, & ordinarij executioni mandetur. Fundamentum est, quia in *supradicto cap. statuta*, solum mandatur sententiam ex consilio peritorum procedi quod intelligi satis potest ex consilio requisito, etiam non obtemperato : quæ explicatio, vt benignior, & dignitas Inquisitorum conuenientior amplectenda est. Idem si periti vocati inter se dissentiant quorum tunc consilium sequendum est? Si dicas maioris partis, Rogo, unde constat talis obligatio : cum ergo nullibi inueniatur nullo modo asserenda est. Adde si obligatio esset Inquisitoribus sequendi peritorum consilium, periti potius essent iudices, quam Inquisitores : cum iuxta eorum consilium necessario sententia proferranda esset, ipsique Inquisitoribus solum executio videretur concessa. Verum est de necessitate sequendum non sit peritorum consilium quia illorum consilium est, Ex decencia tamen, & prudentia sequi conuenit : vt reddè dixit Ancharan. *cap. si ad Episcopum, notab. 8. vers. circa secundum, in fine, ne sede vacante, lib. 6.* Imò quoties Inquisitori, ordinario manifesta ratio in contrarium non vrget, tutius, & verius est consilio peritorum acquiescere debere Inquisitores, præcipue si omnes periti in consilio præstando conueniant : non quia eorum consilium, & suffragium de cetero sit (non enim est nisi consilium) sed quia præsumit veritatis esse conformem.

5. Secundum commune est tam absolutoria, quam condemnatoria sententia, vt in scriptis proficiatur : vt sic de eius iustitia constet, neque occultari possit, & aliter prolata sententia nullius erit effectus, vt manifestè constat ex *Clementi. sepè de verborum significat. ibi*, *Sententiam definitiuam citatis ad id licet non peremptorie partibus in scriptis, & prout magis sibi placuerit, stans, vel sedens proferat*, & notat ibi glossa verbo in scriptis. Pegna direct. 3. part. comm. 40. n. 163. vers. præterea in scriptis. Farinacius quest. 185. num. 166. Boënius *decision. 255. num. 10.* Decianus *traçt. crim. lib. 5. cap. 38. num. 20.* contra Bruum *traçt. de hereticis, lib. 4. cap. 10.* Item ex conuenientia, est non ex necessitate proferranda est de die, & non de nocte, non enim villo textu conuenit necessario diurno tempore sententiam esse proferrendam : sic relat. Abbate, & Felino in *cap. consiliis, de officio delegati*, tradit Pegna *supra* *versam sententiam reorum* Farinacius *num. 165.*

ii 2 7 Tertio,

DE
STR
AR
TON
II

7 Tertiò, prolatio huius sententia, illiusque recitatio non est necessariò faciendi ab ipomet inquisitore, sed, per Notarium; aut alium fieri potest, & de consuetudine fit: cum enim huiusmodi sententia: in Ecclesia, vel publico cadahallo publicari solent, ubi innumerus populus concurrit, assumitur Notarius clarum, & sonoram vocem habens ad illarum publicationem: idque conforme est textu in cap. vi. commissi de heret. in 6. Vbi inquisitoribus conceditur facultas committendi citationes & denuntiationes sententiarum: & licet nomine denuntiationum intimatio, seu notificatio sententia: reo facta intelligatur, non tamen illius publicatio; vt pluribus comprobatur Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 38. num. 16. Attamen cum simul intimetur reo, & publicetur sententia: cum enim publice legitur, fit sane per alios ab inquisitoribus id fieri posse. Et ita decisum est ab Vibano IV. constitutione edita anno 1261. incipiente, Licet ex omnibus, versic. vt ergo, quam refert Pegna in sine directio inter litteras Apostolicas & tradit alios referens, Pegna. 3. part. direct. com. 40. circa fin. vers. & quamquam. Farin. q. 185. num. 171. Rojas singul. 94. n. 1. & segg. Simancas cathol. institut. titul. 60. rubr. de sententia. num. 1. Conrad. Binius tract. de heret. lib. 4. c. 10. his positis, quae communia sunt absolutoriae, & condemnatoriae sententiae, si de quatuor in particulari loquamur.

8 Dicendum est primò, si proferenda est absolutoria sententia, eo quòd nihil aduersus delatum probatum fuerit, et ceteris, de quibus fuit accusatus, non esse specialiter, & in particulari exprimentos. Nullius enim utilitatis est eorum expellio, sed potius videtur damnum absoluendo afferre vt pote quae audientibus potest suspensionem generare, sic ex quadam Modestiana instructione edita anno 1561. c. 62. docuit Pegna 3. p. direct. com. 37. vers. attendentes. Farinacius q. 185. n. 175.

9 Secundò dicendum est in hac sententia absolutoria non debere reum vt innocentem, & ad culpa immunem proferri, sed solum ab instantia iudicij absolui, eo quòd nihil aduersus illum probatum fuerit? quia contingere potest, vt quod modo probatum non est, postea probetur, & reum modò absolutum postea condemnare. Ac non est decens diuersas sententias in eodem iudicio pronuntiare. Ergo vt haec diuersitas vitetur, quoad fieri possit, expedit delatum non absolute absolueri; neque vt innocentem declarare, sed solum absolueri ab instantia iudicij, & declarare nihil aduersus illum esse probatum, quae absolutio, & declaratio contraria non est condemnationi postea ex nouis probationibus succedenti: sic alios referens docuit Pegna. 3. p. direct. com. 37. vers. caueatur. cum Eymer. 3. p. rubr. de forma absoluenti delatum, n. 143. & in addit. ad Conrad. Brun. tract. de heret. lib. 4. cap. 8. in fine addit. versic. cum vero Farin. q. 185. num. 172. Sigismund. Scaccia tract. de iud. cap. 59. n. 1. Solum in vno casu censetur admittendum delatum declarari posse innocentem, & vt talem ad iudicio absolui, nempe cum manifeste probatum fuerit delatorem, & testes fallacia dixisse, quia tunc nullum videtur adesse probabile periculum retractandi sententiam absolutoriam, cum de iniquitate testium, & delatorum constet, & de innocentia delati: sic Pegna 3. part. com. 37. in fine. vers. quòd verò. Farinacius n. 173. Martin. Delrio. Ieluta. disquis. mag. lib. 5. sect. 14. ad fin. vers. & sic intellige. Dixi cum manifeste probatum fuerit testes, & delatorem fallum dixisse, cuius probatio si ostiatur ex eo quòd dicta sua retractent, maxima circumspectione opus est, ne forte corrupti pretio faciant, sic aduertit Pegna supra.

10 Tertiò dicendum est, si reo absoluto, & tanquam innocenti declarato superuenient nouae delicti probationes, poterit non obstanti priori sententia absolutoria denuò inquiri, examinari, & condemnari, quia fauore fidei nunquam transit in hoc crimine sententia in iudicium, quod Pius V. sua constitutione edita anno 1567. incipiente, Inter multiplices curas definiuit sic alios referens docuit Pegna 3. p. direct. rubr. de primo modo finiendi processum, com. 37. vers. sed quid si absoluitur. Simanc. de cathol. institut. tit. 60. n. 13. Farinac. q. 185. n. 197. Sigismund. Scaccia tract. de iud. c. 95. Ex his inferunt probationes superuenientes coniungi posse cum praecedentibus insufficientibus, & ob quarum insufficientiam absolutus fuit reus ab instantia iudicij. Nam licet citatio, & licis contestatio tunc facta penit, eo quòd praeterita instantia, praeter acta ordinaria, quae instantiam illam sequuntur, l. propter adum, §. etsi quidem de iud. c. l. cum lite mortua, ff. iudicium solum. attamen non pereunt, quae licis decisionem spectant, vt sunt confessiones, probationes, declarationes testium & similia, ex supra d. l. propter adum, §. ult. de iudicij ex l. ubi vobis C. de liberali causa & tradit optime Alexand. consil. 58. incipiente Visa petitione lib. 1. Pegna direct. 3. p. c. 62. com. 92. post medium vers. quòd si fortassis. Farinac. q. 185. num. 200. Simanc. cathol. instit. tit. 18. rubr. de desuncto, n. 20.

Verum loquendo de sententia condemnatoria declarata haereticis delinque. tis, simul etiam declarantur omnes poenae ipso iure annexae tali delicto, nec opus est illas exprimere. Secus vero de poenis inferendis, quae specialem requirunt expressionem, & condemnationem: sic Dec. tract. crim. lib. 5. c. 38. n. 15. vers. & ideo quoad poenas impostas, Gundalvus tract. de heret. q. 15. n. 1. sine. Farinacius q. 185. n. 164. & 168. Vmbert. locat. in iud. inquisit. verbo sententia, num. 20.

11 Dubium tamen est, an condemnatus poena arbitria eo quòd legitime criminis probationes non extiterint, possit iterum poena ordinaria puniri, superueniente postea legitima criminis probatione. In qua re omittis variis sententiis distinguendum censet: aut poena arbitria est executioni mandata, vel non: Si est executioni mandata, censet nullo modo posse reum poena ordinaria puniri ob tale delictum legitime probatum, sed à poena ordinaria detrahendum est, quantum arbitria importat, quia alias sequeretur pro vno delicto reu grauius quam dignus sit puniri: siquidem punitur poena ordinaria commensurata delicto, & poena alia arbitria contra textum in c. non afferamus, 24. q. 1. Vtrum si poena arbitria non est executioni mandata, tunc poena ordinaria reus puniri poterit superueniente legitima probatione; quia est noua sententia, & nouum iudicium, & poena non excedit delictum, siquae vidi in hoc tribunal inquisitionis praetium contra quemdam haereticum, qui primò abiurauit de vehementi, & aliqua poena poenitentia fuit condemnatus ob non pite delictum probatum; & postea vno superuenientibus legitimis probationibus haereticus declaratus fuit, & omnia eius bona hinc aduicta, & Ecclesiae reconciliatus. Rojas est dubius tract. de capite. 2. assertio. 50. num. 70. 391. & segg. Farinacius questio 185. num. 199.

12 Dubium est, an sententia condemnatoria haeretici impuniti in praesentia iudicis saecularis fieri debeat: ita vt alias pronuntiat nullus sit valoris? Affirmatiuam partem probat textus in c. ad abolendam de heret. vbi dicit Pontifex hos tradendos esse, & relinquendos curiae saeculari debita animaduersione puniendos, quod non videtur fieri posse, nisi ipsa curia saecularis assiluit. Clarius habetur e. excommunicamus §. damnatus est. vbi dicitur, (scilicet, de haeretico) praesentibus saecularibus potestatis, aut eorum balliuis relinquendos curiae animaduersione debita puniendi & in c. nouimus, de verb. signific. loquens de clerico degradato, & curiae saeculari tradendus, dicitur cum ab Ecclesiastico foro fuerit proiectus, eius est degradatio celebrandi saeculari potestate praesente. Ergo iudex Ecclesiasticus omittit hac praesentia curiae saecularis in remissione delinquentis ei facta, grauior peccare videtur & nulla est eius remissio, vt pote facta contra formam, & modum sibi praescriptum: quo cessante corrumpit actus, arguunt l. c. hi si prator. ff. de tract. & c. quia propter, de elec. & habetur c. nihil. c. primates. 2. quest. 1. vbi sententia data sine auctoritate, & sine eo quod reus confessus fuerit delictum, aut per testes conuictus irrita decernitur, quia statutum est sic fieri debere.

13 Ceterum dicendum est absque hac praesentia valde posse sententiam pronuntiare, sic docuit doctissimus Franciscus Pegna 3. part. direct. com. 48. n. 20. versic. ac praesentia possunt curiae saecularis. Ratio est, quia praesentia iudicis saecularis solum expulsiua est in prolatione sententiae, vt executioni statim, & sine dilatione mandetur, nà iudex saecularis in hoc crimine iudicando, vt pote Ecclesiastico, nulla ratione se intrinsece potest. Ergo independentè à praesentia valida est sententia, cum non ob eius valorem, sed ob eius executionem praesentia iudicis saecularis expulsiua sit, & ex hac ratione, dissoluitur contrarium fundamentum. Fateatur namque omissionem modi, & formae praescriptae in pronuntianda sententia illam annullare, si substantialis sit in praesentia substantialis non est ad valorem sententiae praesentia iudicis. Tum quia non pro sententia expulsiua, sed pro debita illius executione. Tum quia praescribitur aliis habenti iurisdictionem: & si non potest praescribi, vt substantialis, sed solum vt accidentalitas: ac proinde vitare non potest actum iuxta glossam Clement. 1. verbo inhih. ete. circa medium. de iure patronatus. Episcopus autem, & Inquisitor, qui iurisdictione quasi ordinaria in crimine haereticis gaudent, potestatem habent inquirendi examinandi, & condemnandi delinquentes ratione officij sibi commissi. Ergo praesentia iudicis saecularis expulsiua non potest, vt necessaria valori sententiae. Adde si hac praesentia necessaria foret, facile possent saeculares impedire haeretici condemnationem subterfugentes comparare prolatione sententiae, ipsaque Inquisitores multum à potestate laica dependenter quod videtur cadere in detrimentum fidei, & potestatis Ecclesiasticae. Quapropter si iudex laicus praesens esse non possit, vel noluit, quod tunc contingere poterit) poterit Inquisitor in eius absentia sententiam proferre, & per Notarium intimare, & condemnari eius potestati relinquere. At si facti praesens condemnationi esse potest, credo non licere Inquisitori eius praesentiam in prolatione sententiae condemnatoriae subterfugere, quia id ad minus videtur committere textus in c. excommunicamus. c. ad abolendam. de heret. c. nouimus. de verb. signific.

14 Denique si de iure seruando in sententiis condemnatoriis, & absolutoriis loquamur, nihil occurrit aduertendum notum dignum, sed videndi sunt Eymer. direct. inquisit. 3. p. n. 141. & pluribus sequentibus, vbi de troscam modis finiendi processum in causa fidei, & ibi Franciscus Pegna, Vmbert. Locat. post iudicium inquisit. à fol. 488. & segg. Simancas cathol. institut. 1. c. de sententiis & in inquiri d. tit. 64. ead. m. rubr. de sententiis & inquisit. de origine sanctae inquisitionis lib. 3. quest. 4. rubric. de expeditione processu in causis fidei, & alij.

PUNCTUM III

In crimine heresit qui sint iudices, & qua ratione possunt procedere.

Videlicet fidei enumerari solent Pontifex maximus, Episcopus, Capitulum Sede vacante, Inquisitor, & delegati ab ipsis, & circa hos nullus alius.

§. I.

De Pontifice, Episcopo, & Capitulo Sede vacante, qua ratione sint iudices in causa fidei.

- 1. Pontifex est iudex summus, Legatus à latere de iure, at ex consuetudine.
2. Episcopi ratione muneris est competens iudex in sua diocesi, ordinarius respectu subditorum, delegatus comparatione exemptorum.
3. Dicitur Episcopus in causis fidei seruari modum, quem Inquisitores seruari tenentur.
4. Non potest spectato iuris rigore procedere absque consilio Capituli, bene tamen ex consuetudine.
5. Quod dicitur de Episcopo, dicendum est de Capitulo Sede vacante quoad subditos.
6. Quoad exemptos probabilius est non habere Capitulum iurisdictionem tamen alijs contrarium fontians.
7. Capitulum excois hanc iurisdictionem non se, sed per vicarium specialiter deputatum.
8. Vicarius generalis Capituli, vel Episcopi, non est competens iudex hereticorum, nisi specialiter designetur.

Pontificem maximū iudicem esse omnium supremum, ab illoque omnem illorum iurisdictionem spirituales dependere, certa fides est Legatus à latere, et de iure in hereticos animaduertere possit, quia vices iam Pontificis plenissime gerit a tamen sine speciali commissione summi Pontificis, vel supremi tribunalis sanctæ Inquisitionis, ex consuetudine id fieri non potest Fatinac. quest. 186. num. 4.

Episcopus ratione officij, & sui muneris est competens iudex omnium hereticorum suæ diocesis iuxta textum in Clement. 1. §. propter quod de heret. ibi tamen per diocesanos Episcopos, quia ad ipsum spectat hereses extirpare, & bonum fidei promovere, sic Azor. 1. p. 2. c. 18. q. 2. Fatinac. 5. Gualdialu. tract. de hereticis. q. 7. n. 8. vers. item Episcopus, & alij apud ipsos. Sed an sit iudex ordinarius, vel delegatus? Distinguidum est inter subditos, & exemptos. Respectu subditorum certum est esse ordinarium quia ex proprio officio, & munere illi competit, & tunc Pagna 3. p. dire. q. 1. c. cum. 5. in prin. Fatinac. n. 6. Simancas in decis. tit. de Episcopi. n. 2. & 3. Decian. 17. vers. l. 5. c. 1. n. 4. in prin. Pet. Gregor. synagm. iuris. l. 33. c. 7. n. 4. vers. ad Episcopos, & alij. Ad comparationem exemptorum maior est dubitatio. Hostiens. in c. ad abolendam de heret. n. 13. dicit esse iudicem ordinarium motus, quia eo ipso generaliter, & vniuersaliter est concessa est delegatio. Sed quando iurisdictione delegata non ratione ratione sed dignitatis, non delegata sed ordinaria iurisdictione dicenda est, & potestatis ordinaria iura habet, & sequitur: malis relatis probat Sanchez. l. de matr. d. 40. n. 14.

Cum ergo talis sit iurisdictione concessa Episcopi in crimine heretico, comparatione exemptorum dicitur esse ordinariam. Nihilominus dicendum est comparatione exemptorum iudicem delegatum Episcopum esse, non ordinarium, quod videtur expresse doceri in c. ad abolendam in fine §. si qui verò de hereticis, ubi inquit: Si qui verò fuerint qui à lege diocesana iurisdictionis exempti soli subiacent Sedis Apostolicæ potestati, nihilominus inquis, quæ sunt contra hereticos statuta, Episcoporum subeant iudicium, & eis in hac parte inquam à Sede Apostolica delegati, non obstantibus libertatis suæ privilegij obsequantur: & hoc notat glossa, Ioann. Andr. Abbas, Felin. & omnes communiter propter illi referret, & sequitur Fatinacius q. 186. n. 7. Sanchez. tract. de heret. c. 8. n. 3. Simanc. cathol. instit. tit. 25. rub. de Episcopis. num. 6. Carter. tract. de hereticis. n. 65. Gualdialu. eodem tract. quest. 7. numero. 14. Decian. tractatu crim. lib. 5. cap. 10. n. 4. Verum est hæc iurisdictione absolute delegata sit, quæ tamen non est delegata persona, sed dignitatis, & tam prætoribus, quim fuit iurisdictionis ordinariæ privilegij gaudet quoad delegationem. At quod appellatio fertur inter iurisdictiones delegatæ, & sic non appellatur à sententia interlocutoria Episcopi ad Archiepiscopum, sed ad Pontificem delegatæ: vt tenent Vimbeto. Locatus in iudicialibus inquis. verbo appellare. numero. 1. vers. sed ad casu. Simancas catholici. in summi. tit. 6. rub. de appellacione num. 3. Zach. cap. 28. num. 3. & 4. Fatinacius quest. 183. num. 240. & quest. 186. num. 9.

Modus autem procedendi in crimine heretici, quem legitur de Castro Smo. Mors Paris.

uare debet Episcopus, est idem cum modo procedendi, quem seruant Inquisitores, quia ita decimum est in cap. per hoc. §. de hereticis. in 6. Siue autem ordinaria, siue delegata Episcopi potestate procedant, illum in procedendo modum obseruent, quem Inquisitores possunt, & debent per iura communia vel per speciales concessioncs, seu ordinationes Sedis Apostolicæ obseruare: & notat ibi glossa, Geminius. & Franc. & alij, quos refert, & sequitur Fatinacius quest. 186. num. 16. Simancas catholice. institut. tit. 25. rub. de Episcopis, num. 4. in fine. vers. tractores amplius ordinem. Ioan. Calderin. tractat. de hereticis rub. de process. inquis. num. 1.

Sed dubium est, an possit absque consilio sui Capituli procedere?

Respondeo spectato iuris rigore non posse; quia in cap. ad abolendam, de hereticis, dicitur, vt id fiat cum consilio clericorum: ac tamen consuetudine posse; sic alios referrets restatut Fatinacius quest. 186. num. 14. & 15.

Quod dictum est de Episcopo, dicendum est de Capitulo Sede vacante, esse quidem iudicem ordinarium: iuxta textum in cap. ad abolendam, de hereticis, ubi, vel clericis ipsi Sede vacante, & notat ibi glossa, Hostiens. Anton. de Butrio, & alij, quos refert, & sequitur Fatinacius quest. 186. num. 177. Simancas catholice. institutis. tit. de Episcopis, num. 6. vers. Capitulum quoque Sede vacante. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 21. num. 13. Gualdialu. tractat. de hereticis, cap. 7. numero 8. vers. Et etiam Capitulum. Carterius eodem tract. de hereticis, numero. 66. & 70. Nominis Sedis vacantis intelligit non solum quando sedes vacat absolute, sed etiam quando diocesis ab Episcopo gubernari non potest, vt si Episcopus captiuis esset, vel de Episcopatu promissus non admittit rater ob non expeditas litteras; quia tunc quoad administrationem, & gubernationem verè dicitur Sedes vacare: & ita tenet Decian. supra, num. 13. Carter. num. 66. Fatinacius alios referens n. 177. & exprime glossa in Clement. 1. de heret. verbo vacante.

An autem sit iudex respectu exemptorum, non est constans sententia Martiæ, Socini. in dist. cap. ad abolendam n. 44. affirmat tamen rigore iuris id sustineri posse: cui consentire videtur Cardinal. Zabarella in Clement. 1. de hereticis, §. duo, n. 60. in 8. q. cum enim in supradict. cap. ad abolendam, eodem modo de clericis Sede vacante dicitur esse iudices caularum hereticarum, ac dictum est de Episcopo: sit sane sicut Episcopo competit iurisdictione respectu exemptorum; ita etiam competere Capitulo.

Nihilominus est hoc satis sit probabile: ac probabilius est oppositum, cum quia sic communiter Doctores affirmant. Tunc quia Capitulum non succedit Episcopo, nisi in his, quæ Episcopo competunt iure ordinario, & non ex delegatione. At iurisdictione in exemptos ex delegatione competit, vt probauimus ex dicto, cap. ad abolendam. Ergo, & ita tenet in dicto cap. Abbas num. 17. Ancharan. n. 10. vers. si autem non iure suo. Ioan. Andr. num. 15. Henric. Boich n. 25. Cardinal. Zabarella §. si qui, vers. circa secundam questionem. Ioan. de Anania n. 19. vers. in his verò. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 21. n. 14. Carter. tract. de heret. n. 66. Fatinacius q. 186. n. 182. Idem quod dictum est de Capitulo esse quidem iudicem ordinarium circa causas fidei, dicendum est de habentibus iurisdictionem quasi episcopalem, vt de aliquibus Prioribus, & Abbasibus exemptis sic tradit Ludovic. Molin. Iesuita tract. 5. de iust. disp. 28. n. 11.

Modus autem, quem seruat Capitulum in exercenda hæc iurisdictione in causis hereticis non est per se, sed per vicarium ad id specialiter deputatum colligitur ex Clement. 1. §. propter de hereticis, ubi cautum non posse Inquisitores procedere ad decissionem causarum, sine Episcopo, vel eius officiali, aut Capitulo vicario Sede vacante. Vbi notandum est nunquam dixisse textum sine Capitulo, & eius vicario, sed solum sine vicario seu delegato Capituli Sede vacante, quasi tacite insinuans Capitulum per se hanc iurisdictionem exercere non posse. Neque deest ratio congruentia, quia alias fecerunt vix remari possit, neque cause ita breui tempore decideri: sic expresse docet Fatinac. q. 186. n. 180. Bonifac. de Vitalinis dist. Clement. 1. n. 48. & 50. An autem debeat huiusmodi vicarius consilium viciorum Episcoporum requirere? Credo non debere, neque esse in vii, quia in supradict. c. ad abolendam, solum dicitur hoc consilium requirendum esse si oportuerit, cuius iudicium Capitulo relinquatur. Neque contradicit Hostiens. Ioann. Andr. & Abbas in supradict. cap. quia solum cum oportuerit: afferunt consilium viciorum Episcoporum expostulandum esse.

Vicarius generalis Episcopi, vel Capituli Sede vacante non est competens iudex hereticorum nisi ad id specialiter deputetur quia ob grauitatem criminis specialem requirit commissionem, vt colligitur ex Trident. sess. 24. c. 6. de reform. ubi, ipsi Episcopi, & non eorum vicario sit permissum sic tradit Ioan. de Imola Clement. 1. n. 19. de heret. & ibi Cardinal. Zabarella in §. duo, n. 6 in 12. q. Vmberto. Locat. in ind. inquis. verbo Episcopus n. 6. Reperit Inquisit. verbo cognoscere, vers. sed an vicarius Gualdialu. tract. de hereticis, quest. 7. n. 14. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 21. num. 7. Augustinus Barbosa 3. p. de potestate Episc. allegat. 85. num. 54. Fatinacius de heret. quest. 189. n. 13. & 181.

De Inquisitore, eiusque commissariis, & de eorum potestate,

- 1 Inquisitor est praecipuus iudex in hac causa, qui cognoscit de haeresi, & illi annexis.
- 2 Est iudex delegatus, non ordinarius.
- 3 Inquisitores electi ab aliis Inquisitoribus, sint ne delegati Sedis Apostolicae, examinatur.
- 4 Verus est delegatus esse.
- 5 Potestas Inquisitoris ad omnes personas quacumque dignitate fulgentes extenditur.
- 6 Excipiuntur Episcopi, sed possunt dicta testium aduersus eos recipere, vt Pontificem consulant.
- 7 Excipiuntur item Legati, Nuntii, aliique Sedis Apostolicae officiales.
- 8 Excipiuntur ipsimet Inquisitores.
- 9 Inquisitores procedunt in causis criminalibus suorum familiarium primario.
- 10 Poenitentium causa criminalis, & ciuiles, non subdantur iudicibus fidei, sed propriis.
- 11 In regno Aragonia lata, si Inquisitorum potestas.
- 12 Vices suas possunt Inquisitores alii committere.
- 13 Commissarij ab Inquisitoribus electi, non possunt alios subdelegare.
- 14 Plures Inquisitores pro vna prouincia electi possunt simul, & separatim procedere.
- 15 Excipiens Pontifex aliquem pro speciali causa designasset.
- 16 Iurisdictio Inquisitoris morte delegantis etiam re integra non spirat.
- 17 Quod intelligatur tamen delegatio facta esset ad beneplacitum non Sedis, sed Pontificis.
- 18 A solo Pontifice Inquisitorum iurisdictio reuocari potest.
- 19 Quid dicendum de Inquisitoribus electis ab Inquisitore generali, an possint absque legitima causa remoueri, vel de vno loco in alium transferri.
- 20 Dicendum est non posse absque legitima causa inuitum remoueri, neque transferri.
- 21 Expenduntur causa, ex quibus hac remotio fieri potest.
- 22 Ad mutationem ex vno loco in alium sufficit conuentionis sanctorum Officij, tamen si nulla culpa Inquisitoris intercedat.
- 23 Explicatur quis possit Inquisitores tam saeculares, tum religiofos punire.
- 24 Quadragesimum annum attingere debet electus ab alio, quam a Pontifice. In Hispania sufficit, si attingat trigessimum.
- 25 Expenduntur alia qualitates in Inquisitoribus requisita.
- 26 Commissarij sufficit, si trigessimum annum attingant.

Praecipuus iudex in hac causa est delegatus a Pontifice, qui nomine Inquisitoris insignitur, iuxta text. in Clem. 1. §. propter de haeres. ibi tam per diocesanos Episcopos, quam per Inquisitores. Hoc autem Inquisitor cognoscere potest non solum de causa haeresis, sed etiam de omnibus connexis, dependentibus, & incidentibus illius: ex his quae late refert Aret. conf. 83. Dec. tract. crim. lib. 5. c. 22. n. 12. Fat. de haeres. q. 186. n. 26. Emericus 3. p. direct. n. 37. in fine, & ibi Pegna comm. 10. vers. in practica omnibus, vbi remittit tradit quae sunt emergentia, connexa, & dependentia. Et ratio est manifesta, quia concessa iurisdictio, & cognitio causa principali, conceduntur emergentia, incidentia, connexa, & dependentia ab illa. leg. nulli, Codic. de iudicijs, Clem. disp. & ibi DD. omnes eodem tit. de iud. Bart. in extrauag. ad reprimendam, in verbo summarij, n. 20. Dec. in c. p. n. 4. in fine, de appellat. & alij pluribus relatis a Menoch. de arbit. lib. 1. q. 45. n. 9. vbi concludit, iudicem habentem liberum arbitrium ad procedendum in causa principali, posse eodem modo procedere in accessoria.

Circa Inquisitorum iurisditionem, & potestatem plures veniunt questiones decidendae. Prima an Inquisitor iudex sit ordinarius, vel delegatus? Dicendum est delegatum esse, quia esto delegatus sit ad vniuersitatem personarum, quia tamen ad solam causam haeresis, & illius connexa, & dependentia, ideo iudex delegatus, & non ordinarius dicens est, vt multis relatis docent Pegna cum Emerico 3. p. direct. q. 4. comm. 5. Ioan. Azor. 2. l. lib. 8. c. 18. q. 6. Fat. q. 186. n. 39. Scacc. de iudic. c. 67. n. 5. Ludouic. Molin. Ieluita tract. 5. de inst. disp. 28. n. 4. & satis probatur ex litteris Vrb. IV. & Clement. IV. relatis a Franc. Pegna in fine direct. vbi dicitur: Prouidentem igitur ibid. ad praesens personas aliquas circumspicias pro tanto negotio deputari, & capit. ne aliquis de haeres. in 6. vocatur officium Inquisitoris ab Apostolica Sede commissum: & quia vt tale debeat morte delegantis spirare quoad negotia integra, fauore fidei cauetur perpetuo duraturum: quod necessarium non foret, si iurisditionis ordinariae esset. Negari tamen non potest pluribus priuilegijs ordinariae iurisditionis gaudere: tum quia in causa fidei plures cause continentur, ita vt delegatus ad illam causam ad vniuersitatem causarum delegatus dici potest: tum quia vicarius suus vices committunt tum quia eius iurisdictio non spirat morte delegan-

tis, etiam te non cepta, quae omnia a fortiori procedunt in Inquisitore generali Hispaniarum, cuius officium perpetuum est, & in quo vno mortuo, vel inde deposita promotione, vel ascensu ad alia, vel alia ratione alius sufficit: quod ordinariae iurisditioni proprium est. Quapropter hoc officium habet perfectiones iurisditionis delegatae, & ordinariae, vbi latis cuiuslibet imperfectionibus, vt ex sequentibus constabit.

Verum, quia saepe Inquisitores non a Sede Apostolica immediate eliguntur, & instituntur, sed ab aliis, qui ad id auctoritate a Sede Apostolica obtinent. Dubium est, an ij electi debeant dici delegati a Sede Apostolica, & ab illa auctoritatem habere, an vero ab illis, qui eos eligunt? Constat autem tempore innocentij IV. & Clementis IV. Generalibus, & Prouincialibus ordinum Diui Dominici, & Francisci datum esse ab iis Pontificibus priuilegium eligendi, & instituti aliosque religiosos Inquisitores pro suis prouincijs, quibus praerant: quarum institutionum mentionem fecit Pegna direct. 3. part. q. 3. comment. 5. 2. Azor. 2. part. lib. 8. c. 18. q. 5. Farinacius q. 186. n. 30. Et licet in tota Italia, & Hispania iam cessauerit in his Praedictis haec potestas eligendi Inquisitores, & ad illustissimos Cardinales generales Inquisitores totis orbis deuenit pro tota Italia, & in Hispania ad quandam praesidem supremi Senatus Inquisitionem generalem vocatum electum a Rege, & a Sede Apostolica confirmatum, & approbatum: huic enim Sedes Apostolica committit potestatem eligendi Inquisitores omnium tribunalium, & visitatorum inquisitionum, cum ea dependentia, & iurisdictione, vt possit eos de loco in locum mutare, aut causa interueniente deponere, & punire, & modum procedendi praeribere, & eas causas, quae sibi placuerint referre; ac denique vt ad ipsum tanquam ad superiorem ex omnibus Inquisitoribus appelletur, quia in illo tora residet iurisdictio circa res fidei. Cum ergo hoc ita fit, videntur Inquisitores sic nominati delegati esse Inquisitoris generalis, non Sedis Apostolicae, a qua solum subdelegati videntur existere: cum ab illa non immediate, sed mediate recipiant iudicandi facultatem. Item hoc declarat modus, quem Inquisitor generalis seruat in assignandis in particularibus Inquisitoribus: inquit enim (vt testatur Simancas epistolae, inst. tit. 34. n. 15.) Conmittimus vobis vices nostras, donec ad nos duxerimus eas reuocandas. Quo ergo modo clariore poterat subdelegare? Et ita hos Inquisitores particulares esse subdelegatos, affirmat, & probat Simanc. supra.

Nihilominus tamen communior, vniuersiorque sententia affirmat omnes Inquisitores particulares, etiam si a Cardinalibus superpreae inquisitionis, vel a generali Hispaniarum Inquisitore eligantur, delegatos esse Sedis Apostolicae: sic tenent alios referentes Pegna cum Eyer. 3. p. dir. q. 3. comm. 5. 2. in prime Vmbert. Locat. in iudic. inquit. verbo Inquisitor, n. 5. vers. qui quidem inquisit. & vers. vnde inquisitoris. Repert. verbo inquisit. vers. an inquisitor. Ludus Zech. sum. 1. p. tit. de fide. rub. de haeres. c. 1. n. 13. vers. qui sum delegati Papa. Rojas singul. 114. n. 4. & tract. de haeresicis, 1. part. n. 438. Farinacius quest. 186. num. 41. Ludouic. Molin. Ieluita. tract. 5. de inst. disp. 28. n. 7. vers. verum autem. Probaturque potest. prim. 6. ex Clement. 1. §. propter, de haeresic. & ex c. per hoc, de haeres. in 6. vbi loquens de Inquisitoribus abiolute, qui cum Episcopis procedere debent, affirmat esse a Sede Apostolica deputatos, & ita in supra. Clement. notatur Cardin. Zabarella n. 2. in 4. notab. Bonifac. de vitalibus num. 3. Imola Clement. 2. de haeresic. n. 9. ante finem. Secundo probatur expressis ex constitutione Alexandri. IV. edita anno 1258. incipiente. Quod super §. adicijs, quam refert Pegna post direct. inter litteras Apostolicas, Vbi postquam Pontifex Priori ordinis Praedicatorum facultatem concessit in haereticos animaduertendis, tam per se, quam per alios ab ipso electos, illisque amouendis, & loco illorum alios substituendis, quotiescumque videntur expedire subiungit. Ipse tamen Priori, & alijs sic assumptis committendi dumtaxat citationes, ac examinationes testium, cum de huiusmodi crimine, ac circumstantijs eius inquiratur, ac denuntiationes sententiarum, quas super his contra quoslibet contigerit fieri, & iis similia faciendi conceditur ab eadem Sede faculis. Ecce quomodo aequo prior, & alij ab ipso electi a Sede Apostolica accipiunt facultatem. Tertiò, Inquisitores particularium Inquisitionum nomine proprio, & auctoritate Apostolica, & non nomine Inquisitoris generalis sententias aduersus reos pronuntiant. Ergo signum est a Sede Apostolica delegatos esse. Quarto, non ardeant ad publicandas, & denuntiandas sententias per electos, sed de facto per alios in publico theatro pronuntiant, vt in antecedenti puncto diximus: quod illis nullo modo liceret, nisi a Sede Apostolica delegati existerent. Quintò hi Inquisitores possunt alios subdelegare, vt dicimus: sed subdelegatos alium subdelegare non potest, alius daretur processus in infinitum, cum non occurrat ratio, quare ille secundus subdelegatus subdelegare non possit. Ergo dicendum est hos Inquisitores non esse subdelegatos, sed delegatos a Principe. Sextò, iurisdictio Inquisitionum, non expirat morte, aut depositione generalis Inquisitoris, illum eligentis, etiam re interea. At si subdelegatus existeret, expiraret potius, vel vt melius dicam in illum iurisdictio transmissa non esset: iuxta textum capite quamuis, de officio deleg. lib. 6. Ergo dicendum est esse delegatos a Sede Apostolica.

Septimo, Inquisitores supremi Senatus non sunt delegati ab Inquisitore generali, sed à Pontifice, etiam si ab Inquisitore generali nominentur; aliis non daretur appellatio ad eorum tribunal à sententis reliquorum tribunalium; quia ab vno subdelegato ad alium subdelegatum dari non potest appellatio: sed necessitudo danda est ad subdelegatum. Ergo similiter dicendum est de reliquis Inquisitoribus esse quidem à Pontifice delegatos, ab ipsoque habere iurisdictionem facta nominatione, & electione Inquisitoris generalis. Neque obstat habere illam dependentiam ab Inquisitore generali, quia hoc modo potuit committi, ut relictus, & securius in causa fidei procedatur. Neque etiam obstat, quod Inquisitor generalis in electione dicat vires suas committere, quia illud dicit, ut intelligatur iurisdictionem concessam esse ab eo dependentem.

Secunda questio est, ad quas personas hæc Inquisitorum potestas extendatur? Respondendo ad omnes in sua provincia existentes, vel delinquentes, sine secularibus sint, sine religiosi, aut alibi exempti, deciditur *cap. vi officium §. denique. de heret. in e. cap. actores, in fine. cap. ad abelendam, de heret. in e. p. n. 1. Azor. 1. p. lib. 8. c. 18. q. 12.* Adde iam ab omnibus Prælati subiectam esse potestatem cognoscendi de hæresi iuorum subditorum, ex constitutione Pauli V. protractatur *Farrinac. de heret. quest. 128. fine, Episcopis quæ, & Inquisitoribus hoc esse remissum.* In Hispaniis autem merito factum est, ut Inquisitores particulares nullum religionum, nullumve nobilitatem; aut aliqua ratione insignem comprehendant, quin prius certorem faciant Inquisitorem generalem, & eius supremum Senatum, missis ad eos iudicis, & probationibus habitis contra talem eum, & ex eorum præscripto procedatur, & non aliter: sic relati *Simanc. cathol. inquit. tit. 34. n. 33. Pegna 3. p. com. 77. dicit Ludovic. Molin. tract. 5. de inquit. disp. 28. num. 18.* A qua regula solum est excipiendus casus peccati fugæ, vel alterius quavis mali: sic præcitant Doctores.

Ab hac immutabilitate personarum excipiuntur primò Episcopi, aduersus quos non potest Inquisitor etiam generalis procedere, nisi de excessu Sedis Apostolicæ facultate; sed negotium debet ad Pontificem remitti, ut quid faciendum sit, prouideat: iuxta text. in *cap. inquisitores de heret. in e. ibi* Inquisitores hæretice præcatis ab Apostolica Sede, seu ab alio, vel aliis quibuslibet deputati de humilimo crimine inquirere contra Episcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos, nisi in literis commissionis Apostolicæ, quod hoc possint, concedatur expressè. Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos, vel alios superiores Prælatos sciuerint, vel inuenierint crimen hæreticos committentium eos de hoc diffamatos existerent, vel suspectos, id tenentur Sedi Apostolicæ denunciare. Nominè Episcoporum intelliguntur rituales, quia verè sunt Episcopi. Item electi, & à Sede Apostolica confirmati, etiam si consecrati non sint, quia iurisdictionem Episcopalem habent, Secus verò dicendum est de electis, & nondum à Sede Apostolica confirmatis: sic *Simancas cathol. inquit. tit. 2. n. 1. c. 12. Ludovic. Molin. tract. 5. de inquit. disp. 28. n. 19.* Vtiam est hoc ita sit, possunt tamen Inquisitores dicta testium contra Episcopos recipere, per certorem Pontificem faciant, ad eumque dicta testium transmittant. Non enim alia via scire, aut inuenire possunt Episcopos hæreticos esse, aut de hæresi suspectos, ut tenentur Sedi Apostolicæ denunciare: sic *Simanc. supra n. 8. c. in encirid. viol. relig. tit. 8. n. 2. Ludovic. Molin. 19. Pegna in addit. ad Eym. 3. p. direct. q. 27. com. 76. Farrinacius quest. 136. n. 116. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 2. 3. n. 2. Lælius Zech. summ. 1. p. tit. de fide. rubr. de heresi. cap. 1. n. 13. vers. iugue etiam contra Episcopum.* Secundo, possunt Inquisitores Episcopum suspectum de fuga, clarè cognito hæretico committere, & carceratum, ad Pontificem mittere, & à fortiori si grauius mala ex dilatione comprehensionis sequerentur, ut si in eum timeretur plures esse seducendos; quia tunc ex benigna interpretatione Summi Pontificis censetur ij casus concessi, & à generali prohibitione procedendi aduersus Episcopos exceptio: sic *Simanc. Molin. Pegna Lælius, Zech. & Farrinacius supra.* Debet tamen hoc periculum esse clarè cognitum: nam in dubio standum est probationi. Aduerto tamen, et si Inquisitor non possit aduersus Episcopum procedere? poterit tamen alius Episcopus, si in eius diocesi Episcopus hæreticus suspectus, assistat, aut crimen committat, quia tunc ex delegatione, iuxta *cap. ad abelendam.* videtur iurisdictionem habere: sic tradit *Farrinacius quest. 18. n. 12.* cum Reperit. Inquisit. verbo Episcopus, vers. 4. *secundum.* Gandifaluz. tract. de heret. q. 6. n. 16. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 2. 1. num. 5.

Secundo excipiuntur Nuntij, & Legati Sedis Apostolicæ, alique eiusdem Sedis officiales, aduersus quos non possunt Inquisitores, neque ordinarij procedere, nisi de licentia expressa Sedis Apostolicæ: bene tamen possunt aduersus eos (modo Episcopi non sint) inquirere, & se informare, ut informationes ad

Pontificem transmittant: habetur expressè in *extravag. Ioan. XXI. cum Mattheus, de heret.* Nominè Nuntij intelligitur. Legatus Sedis Apostolicæ, iuxta textum in *e. nobilissimus, 97. distict.* Nominè vero officialium Sedis Apostolicæ intelliguntur signati à Sede Apostolica ad aliquas causas Sedem Apostolicam, cuiusque honorem, & dignitatem spectantes, non autem ad causas particulares inter partes decidendas; quia ij non negotium Sedis Apostolicæ, sed particularium personarum agunt; ac proinde priuilegio officialibus Sedis Apostolicæ concessio gaudere non debent: sic *Pegna relatis Lepo, & Decio tradit 3. p. direct. q. 26. com. 73. Molin. tract. 5. de inquit. disp. 28. n. 20.*

Tertio excipiuntur ipsimet Inquisitores, aduersus quos alij Inquisitores procedere non possunt, tum quia sunt à Sede Apostolica delegati, tum quia pat in patrem non habet imperium, & ita docet *Pegna cum Eym. 3. p. direct. q. 30. comment. 71. Farrinacius quest. 186. num. 126. Molin. tract. 5. disp. 28. num. 21.* Hoc autem intelligendum est durante Inquisitionis officio: nempe si ab illo remoueantur, ut Hispania Inquisitor generalis remouere facile potest, poterit tunc alius Inquisitor aduersus eum procedere: imò si Inquisitores particulares delegati non sint à Sede Apostolica, sed subdelegati ab Inquisitore generali, ut Simancas contendit, poterit Inquisitor generalis eos in carcerem mittere, & punire, ita *Molin. supra.* Vnum tamen est omnino certum extra crimen hæresis delinquentes Hispanos posse ab Inquisitore generali, & eius supremo Senatu cæceteri, & puniri ob commissionem à Sede Apostolica illi factam, ut testatur *Pegna 3. p. direct. q. 12. com. 6. vers. in Hispania.* Maior tamen est dubitatio, an Episcopi possint aduersus Inquisitores de hæresi susp. eos procedere? Affirmant *Reperit. Inquisit. verbo Episcopus, vers. primo.* *Zach. de heret. in e. cap. 8. n. 9. Gundifaluz. eod. tract. quest. 7. num. 17. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 2. n. 6. negant Cern. in e. m. 5. vers. sed quare de heret. in e. 6. Locat. in iudic. inquisit. verbo Inquisitor, n. 15. Quintilian. Mandof. in addit. ad Reperit. verbo Episcopus.* Alij distinctione veniunt de hæresi occultis, & manifesta: & circa manifestam hæresim affirmant procedere posse Episcopum; secus in occultis. Cæterum tenendum est absolute nullo modo aduersus Inquisitorem posse Episcopum procedere, sed solum informationes capere, & ad Sedem Apostolicam eas transmittere, nisi in casu per episcopiam excepto, quando scilicet Inquisitor hæreses terminasset, vel examinare permitteret, & delinquentes hæreticos impunitos dimitteret, vel alia horrenda faceret, quia durante inquisitionis officio officialis est Sedis Apostolicæ: ac proinde comprehenditur sub *extravag. Ioannis X X I I.* in qua cauetur aduersus Nuntios, officialesq; Sedis Apostolicæ non posse ordinarij procedere in hoc hæresis crimine, nisi tantum recipiendo informationes: sic expressè *Ioan. Azor. 1. p. lib. 8. cap. 18. quest. 14. Molin. de inquit. tract. 5. disp. 28. num. 21. Farrinacius quest. 186. num. 124. c. 131.*

9 Tertia questio, an Inquisitorum iurisdictione sit non solum in causis fidei, sed in aliis causis, tum civilibus, tum criminalibus?

Respondendo iurisdictionem habere in causis criminalibus suorum familiarum, & officialium priuatiue, ita ut alij iudices non se intromittere possint in illis iudicandis, solum enim poterunt capere delinquentes: ac illos captos tenentur remittere in Inquisitorum iudicio sic *Simancas cathol. inquit. tit. 4. rubr. de ministris n. 16. c. seq. Rojas singul. 101. Ludovic. à Paramo de origine sanctæ Inquisitionis, lib. 5. q. 6. n. 17. Farrinacius q. 186. n. 38.* Ab hac tamen potestate excipiuntur omittentes crimen læsæ maiestatis, rebellionis, seditionis publicæ, prodicionis, rapus mandatorum regalium despectus, & eorum iudicibus resistentiæ, extractionis, seu violationis Ecclesiæ, aut monasterij incendiarij, vel denique committentes crimen nefandum, & his similia. Expedit enim hæc à iudice seculari qui penam mortis imponere potest, iudicari prætextu exemptionis audent hæc committere: sic relati Doctores. In causis autem civilibus solum credo habere iurisdictionem respectu officialium, qui sunt à secretis; ij enim solum conueniri, & conuenire debitores possunt coram Inquisitoribus, non autem alij officiales externi.

10 Maior autem est dubitatio de reconciliatis, dum habitum penitentæ gestant, & generaliter de quibuscumque penitentibus dum penitentiam exequerentur, an ij in causis civilibus & criminalibus Inquisitorum iudicio subdantur? Affirmat *Hofstiens in sum. tit. de foro comp. §. ex præmissis.* Ant. *Battius in e. 2. de foro competent. col. 2. Barbata ibi n. 61.* & alij mouentur ex text. in *cap. aliud 11. q. 1.* quod repetitur in *e. aliud de sent. dist. 1.* quod est Leonis Papæ ex *epist. 93. ad Rusticū Narbonensem Episcopum, c. 8.* vbi postquam reprehenderit eos qui ob legitimum dfferunt penitentiam impostam agere cõcludit in hæc verba. Aliud quidem est debita iusta reponere, aliud propria perfidionis amore cõtemnere; sed illicitiorum veni postulat oportet multis cuius licitis abstineret dicere Apostolo: *Multa mihi licent, sed non omnia expediunt.* Vnde si quis penitentem habeat causam, quam negligere forte nõ debeat, melius expedit Ecclesiasticum quam forensē, iudicium ex hoc testimonio inferi *Gratian. ibi c. 6.* propter criminalem tantum, sed generaliter propter quilibet causam tam civilem quam criminalem hoc esse intelligendum, atque adeo penitentem expedire potius Ecclesiasticum, quam forensē iudicium adire.

indire. Ergo laicus penitens subditus est Ecclesiastico iudicio, & non seculari. Aliqui tamen auctores supradictum textum intelligunt non de quolibet publico penitenti solemniter, cuius meminit textus in *c. 3. n. 10. dist. 8. & dist. 1. de penitentia publica*, & priuato ob certos ritus, & caeremonias, quas exercere debet, prout optime expendit Couarr. *var. resol. lib. 2. cap. 10. n. 3.* quia Penitentia solemnis ima non est in vlt. sic intelligunt gloss. in *dist. e. aliud Calderin. conf. 7. tit. de iudic. Repert. Inquit. verbo penitentiam pecuniariam.*

Verum ex supradicto textu nullo modo censeo colligi posse penitentes laicos subditos esse in ciuilibus & criminalibus Ecclesiastico iudicio, & multo minus iudicio Inquisitorum. Primum, quia, vt ex relatis verbis constat, datur consilium penitenti vt Ecclesiastico iudicio adeat potius quam forense: at hoc consilium iis penitentibus continere non potest. Nam vel sunt actores, vel rei: si actores sint, debent reum vocare apud ipsius rei iudicem neque potest in hoc variare, vt tenent fere omnes Doctores in *dist. cap. aliud*. Si autem ipse penitens reus sit, necessario conueniendus est apud suum iudicem, & sic conuentus non poterit iudicium subterfugere: atque adeo non verificari poterit, quod ipse penitens eligere poterit iudicium Ecclesiasticum, potius quam forense. Dices verificari posse, quia penitens laicus & subditus est seculari iudicio, & subditus Ecclesiastico, hoc eligat, eo quod dum est in penitentia, videtur esse pauper miserabilisque persona, ob cuius rationem sub protectione Ecclesie videtur constitui: iuxta textum in *c. 2. & c. 87. dist. 1.* Sed facile responderetur. Nam esto hic penitens sub paupere, miserabilisque persona comprehensus, adhuc conueniri non potest coram Ecclesiastico iudice laicum, nisi prius probauerit iudicem secularem negligentem esse in administratione iustitie, iuxta textum in *c. nonis. de iudic. probata* autem negligentia, & remissione iudicis secularis poterit coram Ecclesiastico conueniri, iuxta textum in *c. ex reuere. de foro copetenti. c. significantibus*, vbi glossa, de officio deleg. & tradit optime Couarr. *pract. q. 6. n. 1. versum*, & in hoc tractatu. Secundo multi Doctores sentiunt illum textum intelligi de penitente aliquo religioso, qui penitentiam habitum assumpsit, ratione cuius est constitutus Ecclesiastica persona, vt tradit Simancas *caus. catholice institut. tit. 47. n. 21. Pegna direct. 3. par. quast. 97. comment. 146. circa medium, versum denique non obstat*. De hoc enim dicunt Doctores, si habeat causam; quam forte negligere non debeat, possit reum laicum vocari ad Ecclesiasticum iudicium, si ipse vocatus consensierit, secus si renuat, cum non possit ratione penitentiae maius privilegium habere, quam habeat sacerdos, qui reum laicum vocare non potest ad iudicium Ecclesiasticum ipso renuente. At ex hoc intellectu approbato a glossa, Dominice, Prapostito, & Turcerem, nullo modo inferitur penitentem laicum Ecclesie reconciliari, & penitentia iudicialis habitum gestare non posse conueniri, vel conuenire coram iudice Ecclesiastico, quia laicus reconciliatus non est persona religiosa, neque talis habitus impositio illum religiosum, aut Ecclesiasticum constituit. Ergo ex hoc textu non inferitur hoc penitentes iudicio. Inquisitorum subdi. Neque video si Ecclesiastici sint penitentes, quare deberent Inquisitoribus, & non Episcopo subdi, tum in causis ciuilibus, tum in criminalibus. Quapropter si genuinum interpretationem textus velimus habere, necessario supponendum est loqui Pontificem Leonem de penitente actore, quia in illo textu datur libertas eligendi iudicium, & consilium eligendi Ecclesiasticum potius quam forense: at actori datur liberum arbitrium eligendi iudicium, aut illud omittendi, non autem reo datur optio declinandi iudicium seculare, si ad illud pertinet, quia laicus est, vel Ecclesiasticus: si Ecclesiasticus sit, cum nullo textu, vel ratione eximatur. Posito, inquam, loqui Pontificem de penitente actore, dicendum est hunc penitentem posse debita iusta respectere: at quia peccatorum veniam postulat, melius faciet, si ab hac petitione absterneat. Nam esto habeat causam, quam forte non debeat negligere, expedit illum, vt Ecclesiasticum iudicium adeat, & non forense, hoc est vt penitentia iudicium exequatur: & iudicio forense, hoc est, exactioni, & petitioni iudiciali, sine per Ecclesiasticos indices, sine per seculares facienda sit, non se immisceat, quousque tempus penitentiae adimpleat. Neque nouum videri debet alieni, vt iudicium Ecclesiasticum pro iudicio penitentiae, seu pro executione penitentiae mutuetur: vt penitus, vt vltimas Couarr. *pract. q. cap. 34. circa finem numer. 4. versum sequitur.*

Dissoluto ergo hoc fundamento, cum nullum aliud sit, ex quo colligi possit penitentes laicos iudicio Ecclesiastico in ciuilibus, vel in criminalibus subditos esse, affirmandum est, nequaquam Inquisitorum iudicio subdi, sed a suis iudicibus iudicandos fore, sicut si penitentialem habitum non gestarent. sic docuit Rojas *singul. 98. Simancas catholice institut. 47. rubr. de penitens conuersis numer. 18. & seg. Decianus tractat. crispin. lib. 5. cap. 12. numer. 13. Couarruias pract. quast. cap. 34. ad numer. 3. & principue n. 7. Pegna direct. 3. par. quast. 97. comment. 146. circa medium, versum in altera ergo quastionis parte. Ratio a priori est: quia Inquisitoribus prohibita est cognitio aliarum causarum ab heresi, seu quae heresim concernunt, c. accusatorum. S. Ina de heretico in 6. Sed ex eo quod causae agitandae sunt penitentium,*

non efficitur esse causas heresis, neque heresim concernere. Ergo ad Inquisitores pertinere non possunt ex iure communi. Restat ergo, vt ex aliquo privilegio pertineant, quod nullum esse apparet. Neque deest pro hac parte ratio congruentia: si enim iis penitentes Inquisitorum iudicio subderentur, ex delicto commo- dum reportarent; siquidem consequerentur privilegium exemptionis a propriis iudicibus, quod familiares, & officiales Inquisitionis ob scriptura exhibita, & exhibenda consequuntur, quod videtur absurdum, item datur illis occasio delinquendi dum viderent ab Inquisitoribus non esse ita feruere puniendos pro suis excessibus, ac si propriis iudicibus subderentur.

11 In regno tamen Aragoniae, Valen. & Barcin. Inquisitores ex particulari privilegio summi Pontificis, & Hispaniarum Regis cognoscunt de committendis nefandis criminibus quicumque sint: & aperitur via cognitioni huius criminis, ex depositione vnus testis etiam complicitus, quia dispositio, facta fit ad aliam aliquam aliam praesumptionem de delicto commissio, comprehenditur, & in carceribus secretis detritur, examinatur, si neget, vocatur testis, & in eius praesentia procurator conuincitur: si in negatiua perseveret, & rationes testis videntes sint, quaestioni exponitur, quam si vincat, liber dimittitur: at si delictum fateatur, & maior sit viginti quinque annis, curae facultati relaxatur in actu publico: si delictum tribus testibus comprobetur, criminis singulares sint, relaxandus est quantumuis neget, iuxta legem regni editam anno 1598. si minor est viginti quinque annis flagellis caditur, & tremebus addicitur simul cum Inquisitoribus de hoc delicto Caesar Augustus cognoscit ordinarius Ecclesiasticus, sicut in causis fidei: at Barchinonae cognoscit secularis iudex simul cum Inquisitoribus. Nunquam aut delictum heresitatis erematur animi in tribunali Inquisitionis, sicut ne denunciando aliqui huius occasione retardantur.

12 Quarta questio, an possint Inquisitores vices suas alii committere. Certum est posse, quia ita supponitur in *c. ne aliquid de heretico. c. vt commissi. c. conuincendi. de heretico in 6. & in Clement. 1. eod. tit. S. per. ubi Inquisitoribus, vel suorum commissariis ordinatio refertur, & deinde coram illis Inquisitoribus, & substitutis ab eis, & in S. verba dicitur Inquisitoribus praedictis aliis ad dicti executione officij substitutis ab eis & in Clement. 2. eod. tit. de heretico. ubi super hoc deputatis commissariis. Id ipsi probant constitutiones Clement. V. l. 1. & Pij. 11. quarum meminit Pegna *direct. 3. p. 9. 13. comm. 62. Ioan. Azor. 1. p. instit. c. 1. 18. 10.* Sed dubium est, an possint non solum in commissariis, & vicariis electis delegare receptiones denuntiationum inquisitionum, formationes testium examinationem, sed etiam definitiuam sententiam aduersus quemcumque reum. Et ratio dubitandi ostendit ex Verban. I. V. rescripto quodam incipiente, *Licit ex omnibus*, cuius meminit Pegna *direct. 3. p. n. 37. com. 10. Vmber. Locat. in iud. inquisit. verbo inquisitor. n. 4. Calderin. tract. 1. rubr. de heretico. c. vt commissi. n. 1. & seg.* In quo rescripto solim ad preparatoria sententia plena facultas conceditur. Ergo tacite negatur de sententia. Nihilominus dicendum est (spectato iure & rigore) posse Inquisitorem non solum vnum, sed plures vicarios, si id expedire iudicauerit, substituere, quibus integre vices suas committat etiam vique ad sententiae definitiuam prolationem sic docet Eymet, & Pegna *hoc allegato. Farinac. pluribus comprobans, q. 186. n. 2. 9. Mol. tract. 5. de iust. disp. 28. m. 8. Azor. 1. p. lib. 3. c. 8. q. 16.* Ratio est, quam tradit Eymet, 3. p. *direct. 3. q. 15.* quia Inquisitor vt diximus, est delegatus sedis Apostolicae, sed delegatus potest subdelegare, & alteri vices suas plene committere ex *cap. super. quast. de officio iudic. deleg.* Ergo Vicarius est hoc ita sit nunquam tamen Inquisitoribus debent commissariis pro sententia pronuntiandis, praecipue aduersus reos, & impunitates vices suas committere; quia cum de vita hominis ageretur, altiori examine, quam eo quod fieri potest per vicarium iudicetur: imo est conueniens, vt nec examinatio testium illis concedatur, nisi forte in aliquo casu graui & vigenti, quando neque ipsi testes ad Inquisitorem accedere facile possunt, neque Inquisitor ad illas sicut in Hispania cautum est quadam Hispaniensis in iudic. edita anno 1484. *cap. 17.* cuius meminit Pegna *direct. 3. par. cap. 37. com. 10.* Quapropter in Hispania solum commissariis conceditur ex officio denuntiationes recipere, vt testatur Molin. *dict. disp. 28. n. 3. in fine.**

13 Huiusmodi autem commissarij generaliter constituti ab Inquisitore etiam cum potestate pronuntiandi definitiuam sententiam nullo modo possunt alteri vices suas neque in totum, neque in parte subdelegare, ita cum glossa *c. super. quast. S. per. quia transfert. de officio deleg.* & glossa in *c. non canoniam verba delegatus, de appellat.* Ioan. Andr. Alberic. Panoripit. Alexand. & communi sententia tradit Pegna 3. p. *direct. 3. q. 15. com. 64. Mol. supra n. 8. in medio & Azor. q. 10.* Probat primum, quia si commissarius, qui est subdelegatus, possit alium subdelegare, hoc secundum subdelegatum possit alium subdelegare, & sic in infinitum, cum nulla excogitari possit ratio, ob quam magis primus, quam reliqui subdelegare possit. Processum autem in infinitum iura abhorrent, ac vitate praecipitur. *1. de iudic. commissum. S. quod quis, ff. de legato 3.* Ergo Secundo, lex delegatis a primario concedit potestatem subdelegandi, quam tamen potestatem illis delegatis, vel subdelegatis non concedit. Ergo si quum est esse

quasi privilegium personale delegatorum, quod in alios trans-

mitti non potest, iuxta textum cap. privilegium de reg. iur. in 6. necnonque glossa in cap. quam sit. de elect. in 6. & Bart. in l. si in qui pro emptore. ff. de iucap.

14. Quarta questio est, an si plures Inquisitores pro vna provincia eligantur, quilibet independenter ab alio procedere possit? Cetera regula est & posse simul, & separatim procedere, prout sibi magis expedire visum fuerit habetur expressè in cap. ut officium de heret. in 6. ibi, Mandamus quatenus vbi que in praesentia provincia simul, vel separatim, aut singulariter, prout negotij utilitas suadebit contra haereticos, credentes receptatores fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de haereticis, vel suspectos iuxta sanctiones canonicas procedatis, & reddatur ratio in supradicto textu, ut sic officium inquisitionis efficacius impleratur, & liberius res fidei tractentur, & haeretici, eorumque fautores pluribus iudicibus comprimantur: sic pluribus comprobatur Farinacius quest. 186. num. 24. Pegna cum Eymer. 3. part. dicit. quest. 46. com. 9. Molin. tract. 5. de iust. disp. 28. n. 9. ubi adducunt eum ab vno Inquisitore puniri ab alio puniri non posse, quia pro vno delicto vnica poena illi correspondere cessat: si autem est, non pluribus. In Hispania autem ex quodam instructione T. oletana, cuius meminit Rojas singul. 27. num. 6. & Farinacius supra, quando duo, vel plures Inquisitores vnus delicti: p. delictos sunt, non potest vnus sine altero ad capturam procedere, neque ad purgationem indicandum, neque ad publicationem relictum, neque ad copiam actorum reo decernendam, & multo minus ad sententiam. Denique feruare tenentur formam ab Inquisitore generali eis praescriptam, quia dependentes, vt diximus, ab illo recipiunt iurisdictionem.

15. Quod si Pontifex contra aliquem, vel aliquos specialiter, & expressè Inquisitorem designaverit: tunc reliqui Inquisitores generaliter designati, de tali causa cognoscere nullatenus possunt, nisi cognoscere incepissent, quia illa delegatio specialiter facta censetur Pontificem illum causam sibi, & illi delegato specialiter aduocare, & consequenter alii potestatem cognoscendi interdictis aliis relatis docet Pegna dicit. q. 46. com. 45. vers. sed obiter. Molin. supra n. 9. Farinacius quest. 186. n. 25. & probat eum in cap. ut nostrum de appellacione. & in cap. studij. de off. delegat. Ex quo fit si hic Inquisitor specialiter designatus obierit, vel alia via iurisdictione illius esset, non posse Inquisitores generaliter designatos, neque Episcopum de illa causa cognoscere quia iam fuit Pontifici aduocata, & ab eorum iurisdictione subleuata: sic Molin. d. disp. 28. num. 9.

Ad huius autem caute cognitionem, si hic Inquisitor specialiter designatus informacionibus, & depositionibus factis apud alios Inquisitores potest illos compellere, vt ea sibi exhibeant iuxta tenorem in cap. commissi, vers. sic nec non de haereticis, in 6. & iuxta constitutionem Bonifac. VIII. & Alexand. IV. quarum meminit Pegna 3. part. com. 88. super q. 39. Molin. dicit. num. 9. Saccia de iudic. cap. 67. n. 10. Farinacius quest. 186. n. 25. Addunt tamen, & bene Molin. & Pegna supra, modestè procedendum esse in hac parte. Primo enim instrumeta pendunt lra amicitia: quod si huic petitioni acquiescere noluerint, expedit Romanum Pontificem conuenire, neque illo inconlulto vi compellendi sunt, nisi in aliquo casu raro, & vrgenti.

16. Sexta difficultas, an expirat iurisdictione morte delegantis? Respondet, si absolute institutus est, non expirat etiam re integra in quo ob fauorem filij iurisdictioni ordinariè comparatur habetur expressè in cap. ne aliquis de heret. in 6. ibi, praesenti decretatis edicto ipsius officium non solum quoad negotia vniuersae mandatore incepta, imò etiam quoad integra, & non capta, & quod plus est quantum ad ea, quae tunc nequaquam transierant in fauorem fidei post committentis obitum durare & nocere ibi glossa, & Doctores omnes. Quod intelligendum est non solum de Inquisitoribus à summo Pontifice immediatè electis, sed etiam de Inquisitoribus, à Cardinalibus, & generali Hispaniarum Inquisitore nominatis, quia omnes hi delegati sunt à Pontifice, & tradit expressè cum Eymer. Pegna 3. part. dicit. quest. 7. & 8. comment. 56. & 57. Farinacius q. 186. n. 20. Azor. 1. part. inquisitionum moralium cap. 28. q. 7. Locius Zechus sum. 1. part. tit. de fide vrb. de haereticis, cap. 1. num. 13. vers. ne eorum potestas.

17. Soluunt dubium, si ad beneplacitum non quidem Sedis Apostolicae, sed Pontificis esset delegatio facta, an tunc expirat morte delegantis? Afferunt Ioan. And. in dicit. e. ne aliquis de heret. in 6. in glossa 1. Geminian. n. 4. vers. & intellige praemissa. Farinacius num. 2. vers. in glossa prima. Nicol. Alexatens. not. ab. 4. num. 3. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 20. n. 8. vers. sic fallit tamen, & cap. 22. num. 19. Silueft. verbo haereticus, §. 2. num. 3. quo videtur sequi Farinacius de haereticis, quest. 185. num. 22. & 23. Mouentur ex cap. si gratiosè, de rescriptis in 6. vbi delegati ad beneplacitum Sedis non finiuntur morte delegantis scilicet si ad beneplacitum Romani Pontificis Ceterum versus iurisdictionem sic delegati non expirat, nisi id in literis delegationis expressum fuerit: semper enim ob singularitatem fidei fauorem censenda est coacta iurisdictione ad beneplacitum sedis etiam si sub verbo Romani Pontificis concedatur. Aliis contingere casus possent in quo haereticis extirpari non possent, quia cellas qui poterat haereticos

inquirere, aut inquisitos punire, quod non est admittendum: & ita docet Francisc. Pegna direct. 3. p. q. 7. com. 56. vers. sed ut verum faciat. Azor. 1. part. instit. moral. lib. 3. cap. 18. quest. 7. quos refert, neque impugnat Farinac. supra, num. 23.

18. Septima questio, à quo reuocari possit Inquisitorum iurisdictione? Clarum est reuocari posse à Pontifice, qui eam concedit. Sed cum olim Inquisitores non solum à Pontifice eligerentur, sed etiam à ministro generali, & provinciali, eiusque ministris, tam in ordine D. Dominici, quam Francisci, meritò concessum fuit iis superioribus posse à se electos autoritate Apostolica remouere, cum id sibi visum fuerit expedire: sic ex privilegiis concessis iis ordinibus, & ex constitutione Innocentii, edita anno 1254. incipiente, Licet ex omnibus, & ex alia constitutione Clement. I V. edita anno 1265. similiter incipiente, Licet ex omnibus, & aliis probat Pegna 3. part. direct. q. 9. com. 58. Farinacius quest. 186. num. 32. Azor. 1. p. lib. 3. cap. 18. q. 9. At cum hodie Inquisitores ab iis provincialibus, aut generalibus non eligantur, sed pro tota Italia ab Illustrissimis Cardinalibus vniuersali Inquisitioni praesidentibus, & in Hispania ab Inquisitore generali, ij tantum à se electos poterunt de vno loco in alium transferre, & ab officio remouere, cum id visum fuerit expedire: sic notant relati Doctores.

19. Sed dubium est, an sine vlla causa, sed solo libero eligentium arbitrio possint huiusmodi Inquisitores electi ex vno loco in alium transferri, vel ab officio remoueri? Ratio dubitandi est: quia in literis electionis horum Inquisitorum dicitur esse electos, dum nostra voluntas fuerit: quae verba videntur indicare liberum, & absolutum arbitrium non iure, & acquirere regularum: vt multis exornat Menoch. lib. 1. de arbitrio q. 7. num. 2. At quoties in pleno, & libero arbitrio alienius negotium situm est expedire illud potest pro voluntate nullis legibus subiecta, seculo tamen dolo, vt rectè expendit idem Menoch. q. 6. Ergo Inquisitores electi à Cardinalibus, & ab Inquisitore generali, mutari de loco in locum, & ab officio remoueri pro libera voluntate eligentium possunt: & ita videntur sentire Ludou. c. Molin. de iust. tract. 5. disp. 28. num. 7. vers. neque obstat, & vers. confirmare possumus, circa finem. In his enim locis, & aibi affirmat hos Inquisitores esse amobiles ad nutum Inquisitoris generalis.

20. Ceterum omnino dicendum est, non posse absque causa legitima intercedente Inquisitores inuitum de vno loco in alium transferri, aut ab officio remoueri. Mouetur, quia in supradictis decretis, & constitutionibus, in quibus potestas conceditur mutandi, & remouendi Inquisitores electos, semper adduntur illa verba, si ita expedire visum fuerit vel si ita vobis videbitur. At hac verba non indicant plenum arbitrium, sed arbitrium conuenientiam ipsius officij continet, iuxta cap. non solum, de regularum, lib. 6. & tradit alios referens Menoch. lib. 1. de arbitrio q. 3. n. 5. Pegna direct. 3. p. quest. 10. com. 69. vers. quae autem sint causae. Deinde verbum illud si ita vobis videatur, etiam denotat boni viri arbitrium, ac prouide ratione, & lege regularum: vt alios referens probat Menoch. dicit. q. 3. n. 2. ex l. si fideicommissaria libertas. 2. in princ. ff. de fideicommissis. libertatibus. & l. si fideicommissaria, §. quumquam, de legat. 3. & tradit Pegna loco allegato. Adde est Inquisitor generalis, & illustrissimorum Cardinalium arbitrio commissa esset potestas mutandi, vel remouendi Inquisitorem electum, adhuc credendum non est, liberum illis esse, prout sibi placuerit, facere, sed omnino eorum placitum iure, & acquirere firmari debet, vt satis colligitur ex iis quae adducit Menoch. quest. 8. à n. 7. vbi probat causam commissam ad beneplacitum alicuius esse commissam secundum boni viri arbitrium. Et idem est, quando eius potestati committitur, vt ex Bart. Ang. Gozadino probat idem Menoch. num. 47. Denique quod causa aliqua requiratur ad hanc mutationem, vel remotionem faciendam, officio Inquisitionis conuenientius est: tum quia Inquisitores amplius reuerentur: tum quia exactius negotia fidei tractabunt, videntes non prohibitos, sed ex causa remouendos esse docent generaliter loquentes Eymer. direct. 3. p. quest. 10. & ibi Pegna com. 59. Vmbert. Locat. in iudic. inquisit. verbo inquisit. n. 38. vers. Nota tamen, & n. 40. per totum Farinac. quest. 186. n. 33. Azor. 1. p. lib. 3. cap. 18. quest. 9. vers. si queras. Locius Zech. sum. 1. part. de fide vrb. de haereticis cap. 11. num. 13. vers. & Inquisitores. Neque obstat quod Inquisitor generalis in delegatione dixerit vices suas committere, dum ipse non reuocauerit, seu ad suum beneplacitum adhuc non potest sine iusta causa ab officio remoueri, quia concessio facta ad beneplacitum perpetua esse dicitur vt probat Menoch. q. 69. & beneplacitum significat arbitrium boni viri, vt tradit idem Menoch. quest. 6. num. 10. & faciunt pro hac parte ea quae adducit q. 55. num. 11. & 12.

21. Quod si inquiras quae sint causae, ex quibus Inquisitores ab officio remoueri possunt, vel ab vno loco in alium transferri? Respondeo ad remouendum ab officio Inquisitorem tres causas in genere à Doctoribus expostulari, ad quas omnes reducantur, impotentia, negligentia, & iniquitas maxime praeterea officij commissa, quarum quaelibet per se sufficiens est sic Eymer. direct. 3. p. q. 12. num. 5. Pegna com. 61. Locius Zech. Azor. & Farinac. supra, Et quidem impotentiam praebere suffici-

DESTRAY
TON

cientem causam remotionis nemini dubium est, cum officium datur ob exercitium, unde impotens illud exercere privari illo debet. Sub impotentia comprehenditur infirmitas senectus, ignorantia, quae officio exercendo obstant. Infirmitas non quidem temporalis, sed perpetua, aut quae perpetua: haec enim est, quae absolute inepum reddit officio exercendo. Alia vero temporalis non absolute, sed secundum quid, quo tempore scilicet limitatio, reddit sic effectum impeditum pro quo tempore limitatio constituitur vicarium potest, & impotentiam supplere, sicut si ob iustas causas pro limitato tempore abfens esset. Senectus, si rectum iudicium, & precedentem deliberationem tollat, aliis non. Ignorantia, si adeo grauis sit, vt ignoret ea, quae ad exercendum hoc officium requirantur; neque enim fas est Inquisitoribus omnia consiliorum consilio remittere, quasi ipsi solum essent Inquisitores, & non iudices; ipsi enim scientiam habere debent qua possunt rationes perpendere, & difficultates examinare, & quod iuri, & equitati conformius est iudicare aliis inepti sunt officio exercendo, & in peccato mortali constituti, meritoque remouendi. Secunda causa est negligentia, qua in quolibet officio sufficientem praebet occasionem, vt remoueat ab illo, qui illam committit, *cap. si qui Episcopi 1. q. 1. l. 1. ff. ubi pupill. educari debent l. carceri, ff. de cust. reorum, c. l. si quos C. de offic. praesidi praetorio, & scribunt Roman. cens. 467. glossa in c. excommunicamus verbo neglexit de haeret. Bald. & Iason in l. argentarius §. ult. ff. de edmo ex illo text. Alexand. l. p. §. 5. & ibi lafor. n. 9. in fine Dec. ibi 6. notab. C. de patris. l. l. Clar. lib. 5. sentent. iuris §. fin. q. 73. versitem index Menoch. de arb. lib. 1. q. 5. n. 14. c. lib. 2. casu 341. num. 1. Haec autem negligentia non solum contingit, quando aduersus haereticos, aut de haeresi suspectos non procedit, sed etiam quando non procedit debito tempore, ob quam remissionem forte capiendus aufugit, aut aufugere poterat, vel interim haeresis disseminauit. Adde cum hoc sit grauissimum crimen, & reipublicae Christianae perniciosissimum, quaelibet negligentia in illo extirpando graue crimen reputatur, & merito occasionem praebet ab officio negligentem remouendi. Quod si haec negligentia odij gratia, vel amoris lucri causa procedat, vitra debitam remotionem ab officio, si fuerit Episcopus suspenditur ipso facto per triennium ab officio, reliqui vero excommunicationem Pontificiam reseruatam incurrit. habetur *Clement. 1. §. verum de haereticis in fine*. Adde, ex quocumque sine Episcopo, & Inquisitor negligentes fuerint in haereticis inquirendis, & puniendis, si eorum negligentia grauis fuerit, fauoriam haeresi incurrit ex text. in c. qui praesertim obuiare 23. q. 3. cap. quanta de sentent. excommunicat. & alius relatis docet Farinacius *quasf. 186. num. 147*. Merito ergo ob tale crimen deponendi sunt ab officio, vt multis relatis docet idem Farinacius *quasf. 182. n. 24*. Tertia causa est iniquitas, qua si praetextu officij commissa est, manifestissimam praebet occasionem remouendi ab officio iniquum. Non enim mereatur officium retinere, qui in officium delinquit, praecipue in officium ita sacrum, & ab omni iniquitate alienum: sic docet Menochius *lib. 1. de arbit. q. 55. num. 15*. Roman. *consil. 467. fine*. Pegna *dicta 3. part. direct. quasf. 12. com. 61. post medium, vers. denique* Farinacius *quasf. 186. n. 34*. Hinc inferitur, si illicite pecuniam extorques facti officij praetextu, dignus es, vt officio remouearis, & traditur expresse in *Clement. 2. de haereticis*, vbi postquam sententiam excommunicationis aduersus Inquisitores, & commissarios pecuniam illicitè extorquentes tulit, mandat eos ab officio remouere, & amotos aliis penis arbitrariis puniri. Sub nomine pecuniae quaelibet res pretio aestimabilis intelligitur sic glossa in *supradicta Clement. verbo pecuniam*. Farinacius *quasf. 186. num. 139*. Pegna *direct. 3. p. quasf. 12. comment. 61. post medium, vers. nomine pecuniae*. Thom. Sanchez plures referens *lib. 2. c. 20. n. 9*. Dixi, si praetextu officij iniquitas commissa est; quia hoc crimen est, quod praecipuum occasionem praebet ab officio remouendi eum, qui illud committit. At cum hoc officium Inquisitoris exposulet viros prudentia doctrina, & omni virtute conspicuos, iuxta constitutionem Vrbani I V incipientem, *Præ cunctis* cuius meminit Vmbert. *Locat. in iudic. inquisit. verbo inquisitor num. 3.* & tradit Simanc. *catbol. instit. tit. 34. n. 9. c. 10. c. in enchirid. tit. 7. num. 2*. Eymet. 3. *part. direct. q. 1*. Farinacius *q. 186. n. 54*. merito infectus graui aliquo crimine, quodcumque sit, praecipue si scandalum generat, ab officio remoueri debet.*

22. Hucusque diximus de causis, ob quas ab officio Inquisitor remoueri possit. At si loquamur non de remotione ab officio, sed de mutatione ex vno loco in alium, dicendum est posse Cardinales illusterrimos, & Inquisitorem generalem Hispaniarum Inquisitores à se electos mutare etiam si nullam culpam commiserint, si videant officio inquisitionis talem mutationem conuenienter esse: est ei, qui mirandus est non sit ita conueniens, quia hoc expedire potestati gubernatiuae illis commissa, Neque ad hanc mutationem faciendam opus illis est conuenientiam iudicè probare: aliàs ratio possent mutare inuitos, & transire Inquisitores ad loca infesta, vbi fontem eorum industria necessaria est: hincque sequeretur causam fidei maximè periclitari. Quapropter hoc negotium eorum conscientiae, & prudentiae est relatum, qui re mature cognita, vt deest; non odio ducti, sed

zelo dei accensi hanc faciant mutationem.

23. Octaua questio est, quis possit delinquentes Inquisitores punire: Vt respondeam, distinguendum est inter Inquisitores religiosos, & saeculares clericos, & inter deum in officio vel extra. Si Inquisitores clericis sint saeculares, à Cardinalibus sanctae Romanae inquisitionis electi ab eis puniri debent, quocumque modo delinquant, quia ius suum subieci. Si à generali Hispaniarum Inquisitore electi sunt, ab ipso puniri possunt, ob eandem rationem. At si Inquisitores sint religiosi, cum ratione religionis suis superioribus subdantur existimat Eymet. *direct. 3. part. quasf. 12. num. 1.* & Vmbert. *Locat. in iudic. inquisit. verbo Inquisitor, num. 40*. posse à suis superioribus coerceri, & puniri, si extra suum officium, & contra regularem obseruantiam delinquant. Secus si in proprio officio, quia in illo à propriis Praelatis exempti sunt, ex constitutione Alexandri IV. & Clementis IV. quarum meminit Eymet. 3. *part. direct. q. 11.* & ibi Pegna *comm. 60*. Decian. *tracl. crim. lib. 5. cap. 2. num. 33*. Fatuicus *quasf. 186. num. 128*. Caeterum credo non solum delinquentes in proprio officio, sed ne delinquentes extra posse à suis Praelatis puniri, pena inquam quae aliquo modo retardare possit proprii officij exercitium. Ratio est, quia in supradictis constitutionibus eximuntur Inquisitores in suo officio exercendo à Praetorum obedientia, ita vt ipsi Praelatis grauius iniungatur, ne dictos Inquisitores ab executione sui officij directe, vel indirectè impediatur. Si autem possent culpas extra officium commissas punire consequenter possent indirectè eorum officium impedire. Ne ergo admittamus inconueniens, quod Pontifices in dictis constitutionibus vitare curarunt dicendum est nullo modo posse hos Inquisitores à suis Praelatis puniri pena, quae aliquo modo exercitium sancti officij retardet: sic docet Farinacius *q. 196. n. 132. vbi inquit*. Tu verò dicas quod licet Inquisitores reuocari parere ius superioribus regularibus in his quae regulè obseruantiam, & alia per quae directe, aut indirectè sanctum Officium non impediatur, respiciunt, & propterea in delictis extra officium per eosdem superiores moneri, & reprehendi: non tamen potest, quod dicti superiores possint eos punire, & consequenter ab eorum officio per indirectum retrahere, sed bene poterit assumere informationes, illasque ad supremum tribunal transmitti expectans quod sibi ab eodem tribunali supremo mandentur alia esset inuenta aperta via impediendi officium Inquisitionis per indirectum. Haec Farinacius.

24. Nona questio est de aetate, & qualitate requisitis in eo cui est Inquisitoris officium commissum. Qua in re dicendum est: Spectat iure communi quadragesimum annum attingere debet Inquisitor ab alio quam à Pontifice electus habetur expresse *Clement. 2. haereticis* ibi, *statuimus nulli ex tunc, nisi qui quadragesimum aetatis annum attingerunt officium inquisitionis praedictae committi Inquisitoribus*, & ibi notatur glossa & omnes. Alias electio facta nulla esse videtur vitio facta contra formam praescriptam, & conditionem à iure requisitam sic glossa in *dicta Clement. verbo committi*, & ibi Ancharan. *post. n. 2. vers. quaris Paul. Cardinal. Zabarella n. 3. vers. tertio quo* Ioan. de Imola *n. 5.* & Bonifacius de Vitalinis *n. 27. Fatuicus q. 186. num. 50*. Ab hac conclusione excipit Simanc. *catbol. in sit. tit. 34. n. 12*. Inquisitores Hispanos, qui ex speciali summi Pontificis decreto eligi possunt annum trigésimum attingentes. Subdit tamen Pegna *3. part. direct. quasf. 2. com. 51. vers. Simancas* hoc privilegium non videtur, & quantum in Hispania sic fiat alibi ius commune seruandum esse in quo tamen iusta causa intercedente dispensari poterit à Pontifice, expressè persona eligenda: prohibet, doctrina, & prudentia. Ratio vero quare haec tam matura aetas in Inquisitore requiratur, cum in Episcopo hoc officium exercente requisita non sit, sed solum annus trigésimus, traditur optime à Panormitano *cap. cum in cunctis §. 1. num. 6. de electione*. quia de Episcoporum moribus, doctrina, & prudentia fit ante electionem accurata indagatio, quae tamen non praemittitur in electione Inquisitoris, idcirco in Episcopo tantquam in persona aliàs cognita idonea, non est requisitus ad officium Inquisitoris annus 40, qui tamen requisitus est in Inquisitore, aliàs idoneo non probato.

Notanter dixi requiri annum 40. in Inquisitoribus electis ab alio, quam à Pontifice: quia de illis tantum loquitur textus in *Clement. 2.* vt constat ex illis verbis, *committi Inquisitoribus*, quae explicans glossa verbo *committi*, inquit per Praelatos provinciales, vel ministros illorum ordinum, quibus deputatio talium à Sede Apostolica est commissa. Quocirca si à Pontifice immediate eligantur non videtur necessarium annum 40. attingere sed in quacumque aetate eligantur, valeat contra electio, etiam ignorante Pontifice aetatem sic Farinac. *quasf. 188. n. 11.* cum Bonifacio de Vitalinis in *supradicta Clement. 2. n. 4. vers. unde si Papa* c. subdit Farinac. hoc procedere in Inquisitoribus electis à confessorio Cardinalium, quia eliguntur de solentia summi Pontificis.

25. Praeter aetatem aliae quae itates in Inquisitore requiruntur, nempe probitas vitae, doctrina non vulgaris, & prudentia non mediocri cum enim hoc officium omnibus antecellat, quod nimum si illius praesertim continue genus hominum debent excedere: Quapropter Eymet. huius tribunalis satis bene me-

ritus, & part. director. quæst. 1. dixit Inquisitorem debere esse conuentionem honestam, prudentiam circumspicuum, constantiam firmam, sacra doctrina fidei eminenter eruditam & virtutibus circumscriptum: quod ibi confirmat Pegna comm. 50. Simancas cathol. instr. tit. 34. rubr. de inquisit. Apostol. n. 9. & 10. & in præsentia. violat. relig. tit. 7. rubr. de inquisit. n. 2. Vmbert. Locat. in iudic. inquisit. verbo Inquisitor. n. 3. ubi adducit constitutionem Vrbani IV. incipientem, Pre cunctis, in qua hæc qualitates minus verbis expostulantur. Quod si rogetur, an scientia Theologiae, vel iuris canonici polere debeat? Respondeo vtrique debere, Theologia, vt hæreses cognoscat, iure canonico, vt causas, & licet decidere valeat: sic Azor 1. p. instr. lib. 8. cap. 18. quæst. 3. Farinacius q. 186. n. 54. sine.

26 Sed quid dicendum de commissariis Inquisitorum, & Episcoporum? Glossa, & Ioann. Audr. in dicta Clement. 2. de hæreticis, eandem ætatem, & qualitates expostulat, ac in Inquisitoribus quia loco Inquisitorum substituitur, & substitutus natus principalis sapere debet. parabolam, C. de Episcopis, & clericis. Ceterum dicendum est iustitiam annum 30. attingere, quæ ita statuta est à Clemente VII. in constitutione incipiente Cum fecit, relicta à Pegna inter litteras Apostolicas, cuiusque meminit ipse in director. 2. part. quæst. 13. & 16. comment. 62. & 65. ubi inquit Pontifex Decemum inlape, vt vellos vicarios sine commissariis institueret, valeat viros scientia probos, pios, aptos, & idoneos, dummodo ætatis trigessimum annum attingunt, sic notant Vmbert. Locat. in iudic. inquisit. verbo Inquisitor. n. 4. in fine. Ioann. Azor. 1. p. lib. 8. c. 18. q. 4. vers. quæst. de Molin. de iustit. traet. 5. disp. 28. in fine. num. 23. Neque enim est in morem ætatem in com. n. s. laro. quum Inquisitorum requirit, cum raro illis com. mittatur in egra Inquisitorum potestas. De aliis autem qualitatibus constare debere esse doctos, probos, & idoneos officio exercendo. Quapropter semper solet eligi clericus qui in illa ciuitate, & Ecclesia aliquam dignitatem præminentem habeat: sic Farinacius quæst. 186. num. 55.

PUNCTUM XIII.

Quem modum seruare debeant Inquisitores, & Episcopi in hæreticis inquirendis, & puniendis.

- 1 Statuitur à Bonifacio VIII. in Clem. v. aliisque Pontificibus
- 2 Iurisdictio delegata Inquisitoribus, non derogat iurisdictioni diocesani Episcopi.
- 3 Citatus ab Inquisitore. & ab Episcopo pro eodem tempore, potest comparere coram quo maluerit si exemptus sit, si tamen subditus Episcopi, communis sententia defendit debere coram Inquisitore.
- 4 Non caret probabilitate posse adire, quem maluerit.
- 5 Commissarius citatio præferenda ne sit citationi ordinarij? Sub distinctione respondetur.
- 6 In Hispania cessat hæc controuersia.
- 7 Si Inquisitor, & Episcopus diuisim procedant, debent sibi communicare processus.
- 8 Non potest Inquisitor sine ordinario, neque ordinarius sine Inquisitore reum trahere duro carceri.
- 9 Item utque tormentis subiacere.
- 10 Neque prius Inquisitor sine Episcopi consensu priuare reum beneficiis acquisitis.
- 11 Obligatur Episcopus requirere Inquisitorem, & Inquisitor Episcopum, quoties vnus sine alio procedere non potest.
- 12 Quid si requisitus non comparere vel non vult venire, &c.
- 13 Quando hæc obligatio requirendi tum in Inquisitore, tum in Episcopo procedat.
- 14 In Hispania nullus hæreticus relaxatur, nisi consilio supremi Senatus.
- 15 Quid faciendum cum Episcopus, & Inquisitor discordant.
- 16 Suspectum de hæresi non potest Episcopus sine Inquisitore aut e contra ad aburationem cogere.
- 17 Neque hæreticum penitentem.
- 18 Quid si de facto sic fuerit coactus aburari, & deinde in hæresim incidit, non contrahit pœnas relapsi.
- 19 Sententiam absolutam tum definitiuam tum interlocutoriã in Hispania non potest Episcopus sine Inquisitore, aut e contra præferre eadem casu iure communi.
- 20 Proponitur contraria sententia, & validissimè probatur.
- 21 Penitentiam iniunctam ab Inquisitore, & Episcopo, non potest vnus illorum mutare. Et quid in Hispania.

1 Pontificius VIII. in cap. per hoc de hæret. in 6. respondet hæc facta in aliqua prouincia, ciuitate, vel diocesi, nihil diocesanis Episcopis derogat, quin & ipsi autoritate ordinaria, vel delegata procedere possint. Deinde subdit, vt inquisitionis negotiũ ementius, melius, vtiliusque procedat possunt Episcopus, & Inquisitor commaniter, vel diuisim inquirere citare, capere, carceri includere hæreticos, testes examinare, & alia quæ ad sententiam requiruntur. Sententia autem per vtroque simul proferenda est, ad cuius prolationem, si diuisim processerint, tenentur sibi iniunctim

communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri quod si in sententia ferenda non conuenierint per vtroque negotium sufficienter instructum ad Sedem Apostolicam remitti debet. Sive autem ordinarius, sive delegata Episcopi potestate procedat, receptum Inquisitoribus modum à iure communi, & Sedis Apostolicæ rescriptis obseruare tenentur Clemens vero V. in Concilio Viennensi, in Clement. 1. multorum, de hæreticis, postquam retu it multorum querelas, quod Inquisitores metas suæ iurisdictionis excederint, in fideli in detrimentum subiungit, vt negotium inquisitionis huiusmodi eo prosperetur felicius, & cautius peragatur ipsum tam per diocesanos Episcopos, quam per Inquisitores à Sede Apostolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri sic quod quilibet de predictis sine alio citare possit, & arrestare, siue capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus, vt manibus ferrei: si ei visum fuerit faciendũ, super quo ipsius conscientiam oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio secundum Deum, & iustitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri, siue arcto, qui magis ad poenam, quam ad custodiã videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Episcopo diocesano, aut eius officiali, vel episcopali Sede vacante Capituli super hoc delegato, si sui ad inuicem copiam habere valeant, intra octo diesi spatium postquã le inuicem requisierint non valebit, & si secus præsumptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso iure. Verum si Episcopus, vel eius Capituli Sede vacante delegatus cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundem propter præmissa nequeat, aut nolit personaliter conuenire, possit Episcopus, vel eius, seu Capituli Sede vacante delegatus Inquisitor, & Inquisitor Episcopo, vel eius delegato, seu Sede vacante illi, qui ad hoc per Capitulum Sede vacante fuerit deputatus, super illis committere vices suas vel suam significare per litteras consilium & consensum. Hæc in dictis textib.

2 Ex his inferitur primò iurisdictionem delegatam generaliter Inquisitori pro aliqua diocesi non derogare iurisdictioni diocesani Episcopi quia vtrique in solidum concessa est. Secus vero dicendum esset, si commissio restricta esset ad certas personas, certaque hæresis crimina, quia per illam specialem commissionem ordinariorum, alioquinque Inquisitorum potestas censetur restricta: sic glossa in d. cap. per hoc, verbo generaliter, de hæret. in 6. & ibi Ancharan Gem. Archid. ac. Imola Zan. bella, Bonifac. Vitalin. quos refert, & sequitur Farinacius q. 89. n. 59.

3 Hinc oritur quæstio, an citatus ab Inquisitore, & ab Episcopo pro eodem tempore teneatur comparere coram Inquisitore, omisso Episcopi citatione, vel possit eligere quem maluerit? Et quidem si Episcopus non iure proprio sed ex delegatione procedit, quis citatus exemptus aliis est ab eius iurisdictione, tunc certum esse potest citatum eligere quem maluerit, cum non possit coram vtroque simul comparere: sic Ioann. Azor. 1. p. lib. 8. c. 18. q. 8. Laelius Zech. 1. p. sum. 111. de fide, rubr. de hæresi c. 11. n. 13. vers. secundo dicendum est Farinac. q. 186. n. 95. Ne autem in hoc casu videatur mandatum vnus contemnere expedit comparere coram vno, coram alio procellari impotentiam comparendi, etsi ad id non teneatur: sic Eymer 2. p. direct. q. 5. m. 3. At si Episcopus, (sic idem est de quolibet alio iurisdictionem episcopalem habente) procedat aduersus sibi subditos, & consequenter ex iurisdictione propria communis sententia tenet debere citatum coram Inquisitore comparere: sic multis relatis docet Pegna cum Eymer. direct. 3. p. q. 5. m. 4. & 5. com. 54. Simanc. cathol. instr. t. 4. 3. rub. de modo procedendi. Ludou. à Paramo d. orig. sancta Inquisit. lib. 3. q. 4. rubr. de forma, & ordine iudic. Farinac. q. 186. n. 87. & seq. Azor. tom. 1. instr. moral. lib. 8. c. 18. q. 8. Mouentur, quia delegatus summi Pontificis vices summi Pontificis habet, & illum representat. Ergo ei obediendum est tanquam Pontifici præcipienti, quodlibet alio iudice posthabito. Ob quam rationem in c. sande, de offic. delegat. dicitur iurisdictionem delegati in causa delegationis maiorem esse qualibet alia iurisdictione. Cum ergo Episcopus in sibi subditos non tanquam delegatus sed tanquam ordinarius procedat, Inquisitor autem procedat, vt Pontificis delegatus: efficitur sanè citatum comparere debere coram Inquisitore, & non coram Episcopo Et confirmo ex l. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictione, ubi dicitur, qui mandatum iurisdictionem suscepit proprium nihil habet, sed eius qui mandauit iurisdictione vtiur. Ergo Inquisitor cui iurisdictione mandata est à Pontifice iurisdictione Pontificis vtiur, & non propria: at Episcopus vtiur iurisdictione propria. Ergo præualere debet Pontificia iurisdictione iurisdictioni episcopali.

4 Ceterum etsi hæc sententia tenenda sit, & in praxi sequenda: probabilitate non caret liberum esse citato adire iudicem, quem maluerit, quia pares esse videntur Inquisitor, & Episcopus in iurisdictione, siquidem quilibet in solidum, & independenter ab alio reum citare, & examinare potest. Et cum vterque ad proferendam sententiam iunguntur, & discordant, nullus præualer, aduersus alium, quæ sunt signa æqualis iurisdictionis. Neque obstat c. xxviii. c. sande, de offic. deleg. & in suprad. l. 1. an videtur loqui de legato, cui demãdata est iurisdictione priuatius respectu aliorum

DE
STR
ALAC
TONI

tum, non de delegato, cui cumulatiuē cum ordinario, & in sub-
 fidium, & adiutorium illius conceditur iurisdicōio. Cum ergo
 Inquisitor hoc modo delegatus sit respectu Episcopi, seu episcopi-
 palē iurisdicōionem habentis; efficitur neq̄ esse illo superiori,
 neque eius citationem citationi ordinarij præferri debere,
 & ita tenet Ludouic. Molin. *tract. 5. de iust. disp. 28. n. 17. vers.*
mihi sub aliorum iudicio.

5 Sed inquiretur, an ex suppositione, quod Inquisitor sit or-
 dinario superior, eiusque citatio præferenda, idem dicendum sit
 de commissarij? Communiter distinguunt Doctores inter com-
 missarium electum ab Inquisitore, vel à Pontifice. Et de com-
 missario electo ab Inquisitore negant superiorem esse ordinario,
 eiusque citationem citationi ordinarij præferendam. Mouentur
 ex doctrina Bart. in l. filius, l. vicarius, l. filius, ff. de legationib.
 vbi videretur constitutus à rectore non gaudet priuilegijs, &
 immunitatibus rectoris; & consequenter commissarius ab In-
 quisitore constitutus non gaudet eius immunitate, & priuile-
 gijs; ac proinde non erit ordinario superior, neque eius citatio
 citationi ordinarij præualebit. Verum si commissarius ab ipso
 Pontifice eligatur, etiam si tunc subdelegatus sit, quia à
 Principe est subdelegatus, eandem cum delegato prærogatiuam
 habet, ex l. vlt. C. de dignitatibus ord. seruatur, l. 12. & l. 1. §. ge-
 nerte. C. de officio eius, qui vicem alicuius iudicis obtinet. & tra-
 dit Abbas, & Decius in dicta l. san. & alij relati à Doctores ita
 tim referendis. Ergo sicut ipse Inquisitor superior est ordinario,
 & præuauit eius citatio, sic commissarius à Pontifice electus su-
 perior esse debet, & eius citatio præuauere: & ita tradit alios re-
 ferens Pegna 3. p. direct. 9. 5. comm. 54. vers. n. au. Ioan. Azor. p.
 l. 8. 1. 8. g. vers. quæres in idem Farinac. g. 186. n. 91. Ceterum præ-
 ce tantorum virosum credo probabilius commissarium, siue elec-
 tus sit à Pontifice, siue ab ipsomet Inquisitore præferendum
 esse ordinario, si supponamus Inquisitorem ordinario præferri,
 Mouetur, quia subdelegatus delegati Pontificis summum ipsūm
 Pontificem repræsentat, & vices ipsius gerit, sicut & ipse dele-
 gatus, & eisdem priuilegijs gaudet: quod constat. Quare si
 priuatiuē delegato cōcessa esset in aliqua causa iurisdicōio, ipse-
 que alium substitueret substitutus procedere poterat cum iurisdic-
 tione priuatiuē aliorum, ac poterat ipse delegans, ac proinde
 sicut ipse delegans est superior, sic substitutus. Neque obstat do-
 ctina Bartoli in *suprad. l. filius*, quia loquitur in casu legē dicitur
 so. Fateor, inquam, rectorem, seu iudicem ordinarium, si eli-
 gat substitutum extra causam necessitatis ratione morbi, vel ab-
 sentia, & absque expressa Principis facultate non gaudere sub-
 stitutum priuilegijs, & immunitatibus substituentis, nec dici de-
 bere iudicem ordinarium, sed delegatum. Verum si ex priuilegio
 Principis eligat substitutum, vt loco ipsius causas cognoscatur, &
 decidat, eisdem priuilegijs, & prærogatiuis gaudet delegans: vt
 ipsomet Bart. tradit in l. nec quicquid, §. ubi decretum, n. 6. iunctis
 iis que dixerat, obseruare, n. 3. & §. ff. de offic. proconsul. & tradit
 pluribus relatis Maranta de ordine iudic. p. 4. disp. 5. n. 17. Cum
 ergo Inquisitoribus cōcessum sit à Sede Apostolica commissarios
 eligere, quibus suas vices integre committere possint, efficitur
 sanè eandē prærogatiuam electos habere ac habent ipsi Inquisi-
 tores eligentes, & ita tradit Molin. *tr. 5. de iust. disp. 28. n. 27.*
vers. se quod sapientissimus, &c.

6 Aduerto tamen in Hispania hæc dubitationem sublatam
 esse, eo quod ex recepta consuetudine, imò ex priuilegio Sedis
 Apostolicæ non possunt ordinarij citare, capere, & in carcerem
 detrudere delinquentes, sed depositiones testium, seu denuncia-
 tiones, si aliquæ apud ipsos sunt, debent inquisitoribus trans-
 mittere, quibus in hac parte concessa est integra iurisdicōio, &
 ab ordinarijs sublata: sic docet Molin. *tr. 5. de iust. disp. 28. nu. 13.*
vers. ha autem & n. 14. in fine. & ex parte consentit Azor. cum
 Simanc. *lib. 8. c. 18. quest. 8.* Nam licet neget priuilegium esse à
 Sede Apostolica, affirmat tamen ex consuetudine, & præscripto
 Regis sic obseruari.

7 Secundò inferitur Inquisitore, & Episcopo procedente di-
 uisim (quod contingit, cum vtique procedit separatim for-
 mando diuersum, & distinctum processum) teneri sibi inuicem
 communicare processum, vt sic veritas melius eluceat, & sen-
 tentia sine errore proferatur: iuxta dictum textum in c. per hoc.
 Hæc tamen communicatio non solum est faciendā in sine lictis
 quando nihil superest faciendū, nisi ad distinctiuam senten-
 tiam procedere, sed etiam quando vnus commodè procedere
 non potest, nisi visis processu, & actis alterius, & postulat sibi
 ostendi: in quo casu semel tantum (ne fraudi locus sit in toto
 negotio copia tribuenda est: habetur expressè in *extranag. 1. de*
haeret. inter cōmunes. Vnde cum ad torturam rei Inquisitor sine
 Episcopo, neque Episcopus sine Inquisitore procedere non pos-
 sit, vt diceamus, efficitur sanè tunc faciendū esse processum
 communicationem: aliās imprudenter procederent non visis in-
 dicijs; & probationibus ad torturam: sic Pegna 3. *part. direct.*
quest. 53. comm. 109. Reperit. Inquisit. *verbo communicare.* §. sed
quomodo. Vmbert. *Locat. in iudic. inquisit. in verbo tortura, n. 9.*
Campeg. in additionibus ad Zanch. tract. de haeret. c. 8. litt. F.
verb. processum. vers. si quis in ante torturam. *Farin. de haeret.*
g. 186. num. 86. Molin. *de iustitiar. tract. 5. disp. 28. numer. 11.*
 Secus verò dicendum videretur, si testis torquendus esset, quia

tunc nulla videretur processus communicatio necessaria, cum vnus
 sine alio procedere possit. sic Pegna Farinacius, & Molin. *supra.*
 & Decianus *tract. crim. lib. 5. cap. 21. num. 23.* Hodie tamen
 præcipue in Hispania tota hæc communicatio processum cessat,
 siquidem solum Inquisitores processum faciunt, & illis factis vo-
 cant ordinarios, illisque eos ostendunt, & ex illis sententiam
 simul cum Inquisitore profertur quod vbiq̄ seruati conueniunt,
 vt bene dixit Pegna 3. *part. quest. 52. comm. 101.* Molin. *disp. 28.*
num. 14. fine.

8 Tertiò inferitur ex *supradict.* Clement. 1. non posse In-
 quisitorem sine ordinario, neque ordinariū sine Inquisitore, et-
 iam quocumque illorum solo procedente, duro tradere reum
 carceri, sine arcto, qui magis ad penam, quam ad custodiam
 videatur: ex cuius prohibitione non sequitur reum inclusum in
 carcere secuto à fuga expositum tamē aliorum communicationi
 non posse in alium stricōio, & durum carcerem mutari: tunc
 enim non ad penam mutatur, sed ad debitam, rationabilēque
 custodiam: sic alius relatus docet Farinac. *quest. 186. n. 75.* clarius
 Molin. *de iust. tr. 5. disp. 28. n. 13. vers. mihi verò.*

9 Quarto inferitur non posse Inquisitorem sine Episcopo
 dicecesano, aut eius officiali, vel episcopali Sede vacante Capitu-
 lali super hoc delegato, aut eontra reum tormentis subire, aut
 condemnare: quod si secus fiat, nullum est, & irritum ip-
 sare: sic expressè in *dict. Clement. 1.* Ex quo plures Doctores in-
 ferunt, si in tali tormento reus confiteatur confessionem sic factam
 illi non nocere, quia est extorta contra iuris ordinem, &
 proinde nullius momenti, etiam si ratificata fuerit: sic alios
 referens docet Farinacius de *haeresi g. 186. n. 71. & 72.*

10 Quinto inferitur non posse Inquisitorem sine Episcopi
 consensu vel eo abente sine consensu vicarij priuare hereticum
 beneficijs, & dignitatibus Ecclesiasticis ante hæresim possessis.
 Probo, tum quia est quedam hæretici condemnatio, & præ-
 impositio, quæ ex *dict. Clement. 1.* fieri non potest ab Inquisitore
 solo tum quia expressè id canetur in *cap. ut commissi de haeret.*
in 6. ibi priuati de preerea, vel priuati nunciandi dignitatibus
aut alijs beneficijs Ecclesiasticis dicecesanorum, vel eius ab-
scriptibus vicariarum suorum consilio & notatur ibi glossa Archid.
 Germanian. & alij, quos refert, & sequitur Farin. g. 186. n. 77.
 Simancas *cañol. in fine. tit. 46. rub. de pænis n. 71.* Sanchez *tract. de*
haeret. cap. 18. n. 6. Dixi non posse inquisitorem sine Episcopo,
 aut eius vicarij consilio hæreticum dignitatibus Ecclesiasticis
 priuare: nam si dignitates seculares sint, glossa in *dict. cap. ut*
commissi & Archidiaconus n. 4. Farinacius n. 78. Decianus *tract.*
crim. lib. 5. cap. 21. num. 19. existimant nullum esse necessarium
 Episcopi consilium. Ad credo hoc intelligendum esse, non esse
 necessarium ex vi, & dispositione *dict. cap. ut commissi*, in quo
 solum consilium, non consensus videtur requisitus. Verum ex
dicta Clement. 1. & dict. cap. per hoc, de haeretico in 6. non
 solum consilium, sed consensus Episcopi requisitus est ad
 quamlibet hæretici priuationem factam ab inquisitore, cum
 ibidem expressè canetur non posse contra hæreticū sententiam
 proferri nisi dicecesano requisito.

11 Sextò inferitur, obligatum esse inquisitorem requirere
 Episcopum, vel eontra quoties vnus sine alio procedere non
 potest: sic habetur in *dict. Clement. 1.* Hæc autem requisiti-
 o semel tantum faciendā est, quia ibi non canitur pluries esse faci-
 endam: neque oportet in requisitione exprimere, vt intra octo
 dies compareat, cum hoc tempus ab ipso iure sit præscriptum,
 quod currit à puncto requisitionis: sic glossa in *dicta Clement.*
verbo requisierunt, & ibi Ioan. de Imola n. 12. Cardinal. Zabarella
§. duro. n. 11. in 19. quest. Decian. *tract. crim. lib. 5. cap. 29. n. 6.*
vers. sed sufficit. Farinac. g. 186. n. 98. & segg. Vmbert.
 Locat. in *iudic. inquisit. verbo expectare.* vers. sufficit. Campeg.
 in *addit. ad Zanch. tract. de haeret. c. 8. litt. D. in verb. strigere*
vers. & sufficit semel. Item hæc requisitiō fieri potest vel per
 nuntium, vel per epistolam, & ad domum, quia in iure non est
 forma præscripta. Ergo qualibet sufficit ita Vmbert. *Locat.*
 Campeg. Decian. & Farinacius *supra*, vbi n. 102. cum Bonifacio
 Vitali, affirmat requisitum debere accedere ad locum, vbi est
 requisitus, & processus formatus, secus si vterque diuisim pro-
 cefferit: quia tunc communis locus eligendus est, nisi obstat con-
 suetudo: & placet. In Hispania autem semper Episcopus, vel
 eius officialis ad tribunal inquisitionis accedit requisitus quia (vt
 dixi) solum Inquisitores processum faciunt. Quod si Episcopus
 requisitus ab Inquisitore, vel eontra Inquisitor requisitus ab
 Episcopo (vbi Episcopi independenter ab Inquisitoribus proce-
 dunt) noluerit, vel non potuerit conuenire, poterit vnus alteri
 committere vices suas, vel suam significare per litteras consilium,
 & consensum: sic in *dicta Clem.* Notanda est dictio delinquentia
 vel: non enim dixit Pontifex requisitum committere posse re-
 quiritenti vices suas, & simul consilium, & consensum significare
 sed vnus ex illis posse: quia id sufficit, & vno communicato
 alterum superfluum: ad quod enim vices deseruiunt, si consilium,
 & consensum significat. Item quia nemini videtur concessum per
 se, & per alium in causa procedere: si autem requisitus, & vices
 committere possit requiriti, & simul præstare consilium, &
 consensum, & per se ratione consilij, & per alium ex delega-
 tione facta procederet: atque addit quasi duplici voto. Ergo di-
 cendum

tenendum est vnum tantum ex illis posse: sic glossa in d. Clement. verbo confusum quam immerito impugnatur Bonifac. de Vital. n. 70. Farinacius q. 186. n. 107.

12. Verum si requisitus non poterit, aut noluerit convenire de insuper vices suas intra octo dies a puncto requisitionis alicui non commiserit, aut suum consilium, & consensum non significaverit eo ipso requirens poterit ad sententiam procedere, ex *supradicta Clement.* ubi notant *In verbo confusum, in fine, Ancharan, num. 4. Imola num. 13. Bonifacius Vitalinus n. 55. 63. q. 70. Zabarella n. 11. & alij, quos refert, & sequitur Farinac. q. 186. num. 108.* Limitant tamen aliqui, nisi impotentia conveniendi, vel significandi consilium ex infirmitate proveniat, sic Bonifacius de Vitalinis *dicta Clement. 1. num. 75. vers. si propter infirmitatem.* Farinacius *dict. q. 186. num. 97.* At talis limitatio mihi non probatur, sicut nec reliquis Doctoribus; cum tamen *in dicta Clement.* dixerit procedere posse requirentem, si requisitus intra octo dies non poterit, aut noluerit convenire. Cum ergo hæc facultas sit in fauorem fidei, vt causæ reorum citius expediantur ex quacumque causâ impotentia proveniat, concedenda est concessa. Adde textum generatim dixisse: si non poterit convenire, vel consensum significare: &c. Cur ergo de impotentia ob absentiam intelligi debet, & non de impotentia ob infirmitatem? Quod si transactis illis octo diebus requisitus conveniat, vel consensum præbeat, aut vices committat, h. res sit integra admitti debet: sic ex Anchar. & Zabarella docet Farinac. num. 110. quia terminus ille non ad excludendum requisitum, quinque iudicandi one priuandum concessus est, sed ne fidei negotium impediatur, si requirens procedere solus non possit: quod tamen non impeditur ex eo quod requisitus admittatur, etiam lata sententia non est. At si requisitus conveniat lata iam sententia, non poterit præstare suum consensum, aut vices committere: quia non debet iterum causâ iudicari, cum verè, & firmiter iudicata sit, sic post Ancharan. Ioan. de Imola, & Zabarel. in *dicta Clement.* tenet Farinacius n. 111. Squalliscen. *tract. de fidei iudic. cap. 40. sub n. 1.* Repert. Inquisit. verbo Inquisitor, sub. *in quibus possit procedere Inquisitor. post princip.*

13. Aduertendum tamen est obligationem in Inquisitore requirendi Episcopum, & e contra procedere, quando requisitus haberi potest; si secus verò si haberi non possit. iuxta textum in *dicta Clement.* ibi: *si sui ad iniuicem copiam habere valeant.* Dicitur autem copia requisiti non haberi, si fuerit absens extra provinciam, vel discretus, nullo relicto delegato. sic Bonifac. de Vitalinis in *d. Clement. 1. n. 65.* imò etiam intra ipsam diocesim ita remorsus ab Inquisitore esse potest, vt merito dici possit illius copiam haberi non posse. Quocirca arbitrio prudentis hoc mensurandum est, vt tradit Vmbert. Locat. in *ind. inquisit. verbo expellere* *versidem fiat* Farinacius alios referens q. 186. n. 86. An autem in illo casu requirendum sit Capitulum? non caret difficultate, quia videtur esse quasi sedes vacans. At omnino tenendum est requiri non debere, quia solum requirendus est Capitulum, seu (vt melius dicam) delegatus ipsius Sedes vacante aut quasi. Ex sola remota absentia extra diocesim non est Sedes iudicanda, vt de se constat, neque etiam est quasi vacans, cum hæc solum contingit ex captiuitate Prælati, aut quando pro Episcopo non sunt litteræ expeditæ. Ergo sic Ioan. de Imola *dict. Clement. 1. de heret. n. 14. vers. si autem Bonifacius Vitalin. n. 65. q. 75.* Cardin. Zabarella n. 11. in 14. q. Vmbert. Locat. in *ind. inquisit. verbo expellere, vers. si autem.* Farinacius *quasi. 186. num. 95.*

14. Secundo est aduertendum in Hispania nullum hæreticum heretico seculari relaxari posse, etiam consentientibus Inquisitoribus, & Episcopis, nisi consulto supremo Inquisitore, cuiusque Sententia, vt habetur in quadam Madriliiana instructione edita anno 1561. cap. 66. relata à Pegna 3. part. direct. *quasi. 50. comm. 98.* & à Molin. *tract. 5. de iust. disp. 28. num. 14. circa finem.* ibi cum dicitur. Verumtamen in causis grauissimis non debent vota Inquisitorum, ordinarij, & consultiorem executioni mandari, etiam si fuerint conformia in consulto Senatu, & solutum est, & iustum fieri. Causâ autem grauissima merito reputatur aliquem vicia priuari.

15. Sed quid faciendum, cum Inquisitor, & ordinarius concordant in his, ad quæ vterque simul concurrere debent? Respondet, spectato iure communi Pontifex est consulendus, quæ causa cum summa iustitia informatione est remittenda; iuxta dictum textum in e. per hoc, de heret. in 6. ubi, in qua (scilicet sententia) ferenda, si non conueniant, per vtroque negotium Inquisitor instructum ad Sedem Apostolicam remittatur. Et licet Inquisitoris textus solum loquatur de sententia diffinitiuâ causâ est, quia illo tempore solum ad diffinitiuam sententiam conuenire debebantur Inquisitor, & Episcopus. At cum ex *Clement. 1.* non solum ad diffinitiuam sententiam, sed etiam ad interlocutoriam torturæ condemnationis in penam mancipationis, vt dicitur in carcere ad cathedram interquisiti, & ad penam destinantur vterque concurrere. effectus sane, si in aliquo ex his dicitur Episcopus, & Inquisitor, Pontifici esse causam remittendam, sic Molin. *tract. 5. de iust. disp. 28. num. 14.* Emeric. *quasi. 50.* & Pegna *ibi, comment. 99. vers. iam illud.* Farinacius pluribus comprobans *quasi. 186. n. 64.* In Hispania autem causâ

Erd. de Castro Sum. Mor. Pars I.

remittitur Inquisitori generali, & eius Senatui, & prout ipsi videtur, executioni mandatur: sic relati Doctores. Quod sine speciali commissione Sedis Apostolicæ fieri nequit, ob præiudicium ordinariorum, vt bene aduertit Molin. *supra illo n. 14. sine.* restaturque se à fide dignis accepisse, esse in hac parte à Sede Apostolica priuilegium concessum.

16. Triplex tamen restat examinanda difficultas. Prima, an Inquisitor sine Episcopo, vel e contra possit suspectum vehementer de hæresi cogere abutatur: Et quidem in Hispania manifestè constat id fieri non posse, sed ordinarium ab Inquisitore esse vocandum. At attentio iure communi fieri posse affirmat Camppeg. in *addit. ad Zanch. tract. de heret. c. 8. litt. E. verb. definitiuam,* & in puncto iuris affirmat Pegna *loci n. frâ allegans,* veriotem esse hanc sententiam. Neque fundamento delituitur, quia hæc abiuratio non est contra reum, sed pro reo, cum ratione illius suspensionem punget, & Ecclesiæ rei incorporabit. Cæterum omnino dicendum est, minime posse à solo Inquisitore, sine Episcopo, vel e contra fieri abiurationem. Primo, quia hæc abiuratio ignominiosa est delinquenti, cuiusque constat quibus, illumque reddidit obnoxium morti, si in crimen abiuratum incidat. Ergo reputari debet grauissima pœna, quam delinquentes vitare conantur, potius quam torturam. Sed reum condemnare ad penam non licet Inquisitori sine Episcopo, Ergo neque licet ad hanc abiurationem. Secundo, quia abiuratio esse non sit contra reum qua parte per illum pugnat suspensionem: est tamen contra illum, quatenus infamem, & pœnæ relapsi subiectum reddit: sicut tortura non est contra reum, qua parte per illum purgat indicia, est tamen contra illum, quatenus dolorem infert. Esse autem hoc modo contra reum sufficit, vt non possit Inquisitor sine Episcopo, vel e contra in torturâ imponenda procedere. Ergo etiam sufficit, vt non possit purgationem, abiurationemque indicere: sic docuit vt tutius, & iocutus, & in praxi magis receptum cum Eymen. Pegna 3. part. direct. *de secundo modo terminandi processum fidei, n. 144. vers. circa istam,* & q. 3. *comm. 97. vers. an autem Farinacius p. v. h. relatis q. 186. n. 79. Azor. 1. p. 13. c. 18. q. 16. Paramus de origine sanctæ inquisitionis, l. 3. q. 4. rub. de expeditione processu in causis fidei, n. 2. Molin. tract. 5. de iust. disp. 28. n. 16. vers. idem dicendum.*

17. Ex his inferitur à fortiori, nequaquam posse Inquisitorem sine Episcopo, vel eius delegato hæretico penitenti abiurationem indicere, quia hæc abiuratio indicitur per sententiam, qua declaratur reum hæreticum fuisse, simulque ex vi illius omnia bona confiscantur, & subiectus redditur morti, si relabatur, quæ omnia grauissima pœnæ sunt, ideoque non debent Inquisitores sine Episcopo, neque Episcopus sine Inquisitore procedere. Excipit tamen ab hac doctrina Molin. *dict. disp. 28. n. 16. vers. idem dicendum,* cum qui captus à Maurit. Mahometanæ hæresim professus fuit, & au fugit, & sponte ad tribunal sanctæ Inquisitionis accedit delicta manifestans, & penitentiam exposcians. Hunc ergo dicit posse ab Inquisitoribus absque ordinario reconciliatum, quia secretò reconciliatur, hæresique abiuratum quia nulla est dubitatio hunc ad reconciliatorem esse admittendum, quæ videtur esse causâ, ob quam præsentia ordinaria exposcitur: & ita restatur Lustanæ vidisse quemdam captiuum redeuntem ad fidem se abiurasse. Cæterum neque hæc exceptio mihi probatur. Nam verè hic abiurans subditur pœnæ mortis, si relabatur, declaraturque in excommunicationem incidisse, cuiusque bona sisco esse addicta. Cum ergo hæc omnia pœnæ sint grauissima, non debent ab Inquisitoribus tantum imponi. Et ratio omnium est, quia in *supradict. e. per hoc, & d. Clement. 1.* prohibetur, ne Inquisitores ad sententiam contra reos procedant sine Episcopis neque Episcopi sine Inquisitoribus. At hæc indicta abiuratio est non sit coram populo, sed solum in tribunalij, est sententia contra reum, si quidem illum excommunicatum declarat, & penis hæretici subiectum. Ergo non potest ab vno sine alio profertur. Quapropter nullus alius Doctor hanc exceptionem appositur: Neque valet dicere certum, & indubitatum esse talem reum ad reconciliatorem esse admittendum, vt inde dicamus non debere Inquisitorem requirere Episcopum. Nam etiam est certum penitentem hæreticum publicum ad reconciliatorem admitti debere; neque tamen inde fit posse sine Episcopo ab Inquisitore admitti.

18. Sed quid dicendum, si de facto contingeret Episcopum sine Inquisitore, aut Inquisitorem sine Episcopo reum ad abiurationem cogere, talis sic abiurans maneret ne subiectus pœnæ relapsi? Affirmat Pegna 3. part. direct. *quasi. 47. comment. 97. vers. rursus dico;* quia nullibi cautum est hanc abiurationem factam coram solo Inquisitore, vel Episcopo nullam esse, etiam si cautum sit fieri non debere coram vno solo. Nihilominus contrarium reputo probabilius, quia in *disp. Clement. 1. de hereticis, §. duro,* postquam Pontifex dixerat non posse Inquisitorem absque ordinario, vel e contra ad sententiam contra reos procedere, concludit: *non valet, & si secus presumpsit fuerit, irritum sit, & inane.* Sed id quod irritum, & inane est, nullum præstat effectum. Ergo hæc abiurationis sententia non subicit reum obnoxium pœnæ relapsi, qui est effectus legitimæ abiurationis.

DE
STR
ALAC
TONI
H. H.

19 Secunda difficultas est an sententiam diffinitivam, qua reus absoluitur, vel interlocutoriam, quæ vim sententia diffinitivæ habet, qua similiter reus absoluitur a tortura, vel alio actu, & poena possit Inquisitor sine Episcopo, vel eius delegato, aut e contra profere? Certum est in Hispania id fieri non posse, quia ita cautur in instructionibus datis particularibus Inquisitoribus quas ipsi observare tenentur, eo quod iuxta illas iurisdictione ab Inquisitore generali conceditur sic Simancas *cathol. instr. tit. 3. rubr. de absolutioib. n. 9. & in enchirid. viol. relig. tit. 5. i. rub. de absol. n. 2.* At spectato iure communi aliqua maior est dubitatio. Simancas *locis allegatis*, negatio fieri posse Rojas *singul. 27. n. 7.* Ymbert. *Locat. post iudic. Inquisit. questione 29.* vbi dicit hanc esse æquiorum opinionem licet contrariâ vetiorem. Quintil. *Mandol. in addit ad Repert. Inquisit. verbo Inquisit. litt. C.* Carerius *tract. de hereticis. n. 72.* Læus Zechus *summ. 1. part. tit. de fide, cap. 1. rub. de heresi. n. 14. post princ. Ioan. Azor. 1. part. lib. 8. cap. 18. q. 16.* dicit hanc effectivorem, æquiorémque opinionem, licet contrariâ sit magis iuri conformis. Fundamentum esse potest, quia antequam Inquisitor proferat contra teum sententiam, debet Episcopum requirere, & inter se communicare processum, & examinare an reus sit condemnandus, vel absolvendus. Ergo assentientia utriusque non tam est pro actu sententiæ, quam pro antecedentiâ ipsam, ne aliquis error committatur absolvendo eum, qui forte damnari debet, & condemnando eum, qui debet absolvi. Ergo nullo modo licet Inquisitori ad absolutoriam sententiam procedere ipso iure iusto. Secundo, si valida esset sententia diffinitiva, qua solus Inquisitor teum absolute absoluit, aut qua absoluit a tortura, cum inter se conveniunt de reo condemnando, vel absolvendo, & discordant, causa non debet remitti Pontifici, contra textum in *e. per hoc* fed. absolutoria prævalere debebat, vtpote quæ non est contra rem. Propter hæc censio hanc sententiam in praxi servandam omnino esse quam sic reputat servandam Pegna *direct. 3. p. 4. 48. comm. 97. vers. ex his omnibus*, licet contrariam sententiam in punctu iuris vetiorem esse asserat.

20 At qua negari non potest contrariam sententiam communem esse, & à gravissimis Doctoribus approbatam, placet eorum fundamentum referre, quod sic se habet. A iure antiquo recedendum non est, nisi in quantum iure nouo expressè correctum inuenitur. I. sanctimus, C. de testam. n. l. pr. incipimus, de appellat. authent. de non alien. aut perm. rebus Ecclesiast. S. fin. cap. ad nostram, de regular. At iure antiquo indubitatum est Episcopum se solo posse totum negotium fidei definire. Ergo etiam poterit iure nouo, dum non inueniatur expressè prohibitum. Sed in iure nouo non inuenitur Inquisitori, neque Episcopo prohiberi absolutoriam sententiam proferre, sed solum condemnatoriam. Solum enim prohibentur proferre sententiam contra reos, vt constat ex dicta Clement. 1. ibi, neque ad sententiam procedere contra eos. Ergo pro reo bene poterit quilibet sententiam absolutoriam proferre. Et confirmat. Ratio ob quam in dicta Clement. prohibetur fidei Inquisitori sine Episcopo, & Episcopo sine Inquisitore, reos duro carere tradere, tormentis exponere, contra reos sententiam ferre, fuit satisfacere querelæ multorum, de molestiis, & vexationibus factis ab Inquisitoribus prætextu Inquisitionis officij, in cuius exercitio metas iurisdictionis sibi committunt, & excedunt. At hæc satisfactio omnino cessat, cum reus absoluitur, neque enim de absoluteione fuit querimonia facta, sed de condemnatione iniusta. Ergo hæc debemus dispositioni iuris antiqui cedere, nisi aliud in contrariâ non est iure, quando contrariâ dispositioni iuris antiqui conforme est. In dictis autem text. per hoc. & Clement. 1. multorum de heret. solum prohiberi inuenitur Inquisitori ferre contra reos sententiam sine Episcopo. Ergo tacite concedit pro eis ferri. Ad idem est argumentum desumptum ex scripto Viani IV. incipiente, Pra cunctis S. si vero & Clement. 7. incipiente, Cum sicut. quorum meminit Pegna loco allegato, vbi inquit Pontifex. Contra huiusmodi exemptos vsque ad sententiam diffinitivam, ad quam ferendam, si fuerit condemnatoria, cum consensu ordinarij procedatis. Tacite ergo inuenit, si absolutoria foret, consensu ordinarij nõ requiri. Neque in contrariâ vrgit text. in e. per hoc, de heret. in 6. vbi absolute cautur de quilibet sententia danda per Episcopum & Inquisitorem, simul proferri debere. Non, inquam, obstat: nam licet ille textus loquitur tam de sententia contra reos, quam pro reo, tamen in casu speciali, scilicet cum Inquisitor, & Episcopus diuim procedant, in quo si vnus alteri non desit, statuit Pontifex, vt simul per vtroque sententia proferatur. Ergo cum aliquis illorum solus procedat ex suprad. cap. non tenetur neque processum alteri communicare, neque ad sententiam proferendam illum vocare. Ex dicta autem Clementina 1. solum tenetur, quando aduersus reos procedit. Ergo si in illorum fauorem sententiam proferat, vocare dicebanum non tenetur: & ita docent pluribus relictis cum glossa in dicta Clement. Eymet, & Pegna 3. part. direct. q. 48. comm. 97. Luitus Clarus *pract. crim. §. heresis, num. 5. vers. sed quis in fine* Farinacius *quaest. 186. num. 60.* Ludouic. Molin. *tract. 5. de iust. disp. 28. num. 15.*

Fateor fundamentum efficax esse, sed non ob illud recedendum esse à sententia negante posse Inquisitorem sine Episcopo, vel vice versa reos absolueri. Quia licet textus de sola sententia condemnatoria expressè loquatur; indirectè tamen loquitur de quilibet sententia ob communicationem, & examinationem processus sententiæ prærequiritam.

21 Tertia difficultas est, an penitentia carceris, tritennis portationis vestis cruce signate imposita ab Inquisitore, & dicecesano simul possit à quolibet illorum mutari, & relaxari? Hinc difficultati antecedenti disp. satisfecimus, ibi enim relaxandus iure communi spectato vtrumque simul debere concurrere, ex cap. vt commissi, de heret. in 6. Aliâ frustra vtriusque auctoritas in illius impositione expolularetur, si quilibet postea relaxare, & occasio daretur fraudi, cum quilibet consentire posset condemnationi, quam reputat iniustam, sub prætextu, quod statim eam reuocare, aut mutare poterit, nihique in hac parte firmum esset, & ita vtra Doctores ibidem relatos pluribus sumat Farinacius q. 186. num. 76. In Hispania autem ex speciali summi Pontificis privilegio (vt credendum est) solus Inquisitor generalis mutandi, & relaxandi penitentias delinquentibus impositas facultatem habet, vt testatur Farinacius supra. & Simancas *cathol. instr. tit. 16. rubr. de custodia reorum, num. 20.*

PUNCTVM XIX.

Qua ratione index sæcularis se gerere debeat in causa hæresis.

- 1 Statuitur forma præscripta à Bonifacio VIII.
- 2 Index sæcularis in cognitione huius criminis nulla ratione se introuertere potest.
- 3 Non potest Princeps sæcularis statuta cedere quibus hoc crimen puniatur, si aliquo modo contraria sint legibus Ecclesiasticis.
- 4 Bene tamè si augeat, & promouat modum procedendi Ecclesiæ.
- 5 Non possunt iudices laici examinare causas, & processus illorum qui sibi relaxantur a iudicibus fidei.
- 6 Tenentur morte afficere reos sibi puniendos traditos.
- 7 Sed quid reum falso condemnatum agnoscat? Sub distinctione respondetur. Si absque examinatione processus cognoscatur: (quod raro fieri potest) supersedere debet. Secus si indiget processus examinatione.
- 8 Proponuntur aliquæ obiectiones, quæ difficilem reddunt superiorem doctrinam.
- 9 Index laicus si vocetur ab Inquisitore pro reo capiendi, tenetur auxilium præstare.
- 10 Index sæcularis reuocari obediens, aut sententiam ab Inquisitore prolatis omittens exequi, cogendus est communicatione, aliisque panis.

1 Primè traditur à Bonifacio VIII. in cap. vt inquisitionis de heret. in 6. vbi in primis approbat leges Federici Romanorum Imperatoris in deuotionem Romanæ Ecclesiæ promulgatas, quatenus Dei, & Ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent: & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statum canonicis non obstant, Secundo vniuersas sæculi potestates, & dominos temporales monet Inquisitoribus, & ipsi parere in investigatione, capturaque hæreticorum. Tertio mandat prædictis potestatibus, vt condemnatos ab Episcopo, vel Inquisitore, libere relaxent, sine dilatione, anmaduersione, debite puniendos, remota quolibet appellatione, vel proclamatione. Quarto prohibet districtius ne de hoc crimine, vtpote Ecclesiastico cognoscant, nève delinquentes à carcere liberent, nève condemnatoriam sententiam recitent, Quod si contra prædicta præsumpserint, excommunicatione innotantur, etsi in illa per annum steterint, tanquam hæretici sunt condemnandi.

2 Ex hac decisione inferitur primò, sæcularem iudicem in cognitione huius criminis vtpote Ecclesiastici, nulla ratione, neque directè, neque indirectè se introuertere posse, vt expressè definitum fuit in cap. vt inquisitionis ibi. Prohibemus ne ipsi de hoc crimine (cum vere sit Ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant, vel iudicent. Notanda sunt verba, quoquo modo, quæ omnem cognitionem etiam incidentem excludunt, vt dixi glossa ibi, & Ioan. Andr. col. fin. in fine Gemian. n. 4. Parisius *cons. 4. n. 107. lib. 4.* Farinacius q. 186. n. 154. Simancas *cathol. instr. tit. 36. rubr. de iud. ciuib. secularibus, n. 1. & in enchirid. viol. relig. tit. 66. rubr. de iudicibus secularibus, num. 1.*

3 Secundo inferitur non posse Principes, iudicisque sæculares statuta concedere, quibus præscribitur modus procedendi, vel puniendi hoc crimine, si diuersus est ab eo, quem Ecclesiæ obsequatur, quia hoc esset de crimine cognoscere, & talè inuenire in athenam melleum: quodque expressè prohibentur in cap. statum unitatis de heret. in 6. Deinde quia prædictè modum procedendi in crimine hæresis ad iurisdictionem Ecclesiasticam pertinet, cum crimen sit Ecclesiasticum. Ergo nequaquam licet iudicibus sæcularibus statuta cedere, quibus talis modus procedendi præscribitur. Adde statuta laicorum concernentia Ecclesiasticam iurisdictionem, nulla sunt, nulliusque effectus, dum à Romano Pontifice

si non approbatur, ex dicto cap. ut inquisitionis, in princ. de cap. pra. in Ecclesiasticis, & notant glossa, & Doctores ibi, quos refert Decianus tract. crim. lib. 5. cap. 26.

4. Dixi nulla esse statuta laicorum praescribentia modum delictum procedendi in crimine haeresis, quem Ecclesia obstruat. Nam si statuta solum augeant, & promoueat talem procedendi, & puniendi modum, valida sunt, firma, & laudabilia, quia haec non eadunt in diminutionem Ecclesiasticae iustitiae, sed potius in illius augmentum. Cur ergo valere non debent? Erunt ita validas, & laudabiles esse leges augentes penas peris canonum haereticis impositas, aut impositas ab Ecclesiasticis iudicibus obseruati mandatae proba optime doctrinam Pagna 3. part. direct. q. 86. com. 1. 35. vers. de principibus secularium. Carcer. tract. de haereticis, n. 64. Decianus tract. crimin. lib. 5. cap. 25. vers. sed canonis. Farinacius q. 97. num. 180.

5. Tertio inferitur non posse iudices laicos, & seculares magistratus examinare causas, & processus haereticorum, qui sibi a iudicibus Ecclesiasticis puniendi committantur; quia hoc esset contra prohibitionem supra dicto capite ut inquisitionis, in quo sibi mandatur, vt reos relictos recipiant in iudicio animauerunt deponendo. Neque de tali crimine vtore Ecclesiastico deponant, aut quoquo modo iudicent, neque executionem sententiae admittant, vt alii dixerunt, vt alii dixerunt, vel indirecte impediant. Si autem reos sibi commissos, & eorum causas iternam possent examinare, non diceretur recipere reos animadversione debita puniendos, sed potius examinandos, vt puniantur, vel a punitione liberentur. Item iam executionem sententiae hanc adimplere dicerent, ac tandem de haereticis crimine vtore cognoscere: quod omnino eis est prohibuit. sic glossa ibi, in verbis indidit, vers. unde sententia Ioannes Andreas n. 1. ante factum columna 2 post medium, vers. captione. Franc. n. 5. vers. nota. Vmbert. Locat. in iudic. inquisit. verbo index, num. 57. vers. quomodo autem. Ioannes Calderius tract. de haereticis rub. de penis haereticorum num. 40. Pagna multis relatis, 3. part. direct. quest. 66. comment. 85. vers. de canonis. & aliis pluribus firmat Farinacius quest. 97. de penis temperandis, n. 103. q. de haereticis, quest. 186. num. 161.

6. Quarto inferitur obligatos esse iudices laicos debita animadversione punire, hoc est, pena mortis haereticos sibi puniendos commissos; quia haec est pena aduersus illos per leges imperiales & Pontificibus approbatas statuta: quam penam tenentur iudicem, & abique vlla dilacione exequi: si habetur in iudic. ut inquisit. prohibemus de haereticis in 6. Dicitur autem statum, & sine vlla dilacione exequi, si infra sex dies executioni mandetur, quia ex rescripto Innocentij VIII. incipiente, Dilecti filii, cuiusque meminit Pagna, & Farinacius statim referendi hoc scriptum conceditur. Inquit enim. Eisdem officialibus secularibus sub excommunicationis pena, & aliis censuris Ecclesiasticis praecipitur, atque mandetur, vt infra sex dies, postquam legitime fuerint requisiti, sine aliqua dictionum prolatione per vos agitorum visione, sententias per vos latis contra huiusmodi haereticos prompse exequantur appellatione remota: & tradit Farinacius quest. 97. num. 105. q. de haereticis, quest. 186. num. 162. & 165. Diaz. praet. crim. canon. cap. 144. num. 2. Pagna 3. part. direct. quest. 36. comment. 85. vers. ex quibus declaratur.

7. Sed quid dicendum, si iudex laicus cognoscat haereticum falsi testibus esse condemnatum, poterit tunc exequi sententiam, aut poterit ab illa suspendere, aut quid debet facere? Grauisissima est quaestio, quae alibi ex professo agenda est. Pendet enim ex illa quaestione an innocentem probatum innocentem posse iudex condemnare, & executor sententiam exequi, quam late disputat Lessius de iustitia libro 2. cap. 29. dubio 10. Breuiter ergo respondeo, si euidenter, & abique vlla tergiversatione, vltimo processu visionem malitiam cognoscat, ab executione sententiae abstinere debet. Satis enim probabile est innocentem, vt talem cognitam condemnari non posse; esto nocens probatus sit. At si malitia non sit clara, & aperta, vt lex obiciat, sed aliter examine indiget, abique dubio iudex secularis teneat sententiam latam exequi, quia ipse examinare non potest proculdubio, neque poterit praetextu iniuste condemnationis executionem retardare. Idem quod dicimus de iniusta sententia ob innocentem delinquentis, dicendum videtur: cum euidenter constat de nullitate sententiae ob non seruatum iuris ordinem, vel quia fuit lata a iudice incompetente, & carente potius iurisdictione, quia tunc non ex autoritate publica, quae nulla est, sed ex propria reus condemnatur, quod est iniquum, ac prompse exequor ab executione suspendere debet: sed tradit in vtroque casu Repert. Inquit. verbo executor vers. praedict. Conrad. Brun. tract. de haereticis part. 1. cap. 13. num. 10. 12. & 13. Decianus tract. crim. lib. 5. cap. 25. num. 3. & 4. Gundifau. de haereticis q. 19. num. 6. & 7. & faciunt ea quae tradit Farinacius de penis temper. quest. 97. num. 77. 88. 92. 93. & 94. Verum Verid. de Castro Sum. Mor. Pars I.

si nullitas sententiae ex se euidenter non appareat, nullo modo licet seculari iudici executionem sententiae contra haereticum distingere praetextu nullitatis. Neque enim fas est tali iudici probationes recipere etiam ad effectum suspendendi a sententiae executione, & causam remittendi superiori; nam esto in aliis delictis hoc fieri possit, quando incontinenti probationes offeruntur, vt optime docet Nauarr. in c. cum contingit in primo rem. n. 7. & num. 8. de rescriptis. Szeldo in addit. ad praet. Bernard. Diaz. cap. 154. num. 14. & alij, quos citat Farinac. q. 97. n. 91. & 92. At in crimine haeresis ob fauorem fidei hoc prohibitum esse videtur ex rescripto Innocentij VIII. supra allegato, & tradit Simancas cathol. instit. tit. 36. num. 7. Farinacius q. 97. num. 180.

8. Sed aduersus supra dicta acriter pugnat Simancas cathol. instit. tit. 36. de iudicibus secularibus, n. 6. & in enchirid. viol. relig. tit. 66. rub. de sententijs a num. 4. cui fauet Farinac. q. 79. de penis temper. n. 107. & 108. & de haereticis q. 186. n. 162. & 169. Affirmant namque iudices seculares quantumcumque nolcat iniustitiam, vel nullitatem sententiae iudicis Ecclesiastici, non posse ab eius executione abstinere. Mouetur, quia vel cognoscat iniustitiam, vel nullitatem sententiae, & actus cognoscere non potest, cum apud ipsum facta non fuerint, neque ipsi competat illa examinare, quod si ea vt priuatus legit, ex eius scientia, vt potest priuata moueri non potest ad sententiae executionem suspendendam, cum in executione sententiae gubernari non debeat ob scientiam priuata, sed publicam: sicut index sententiae prolatione non mouetur ex scientia priuata, sed ex publica, qua constitunt testes, & probationes. Verum hoc fundamentum non est satis firmum. Concedo namque iniustitiam, vel nullitatem sententiae cognosci non posse ab executeore per scientiam publicam, ob rationem dictam, sed necessario cognoscendam esse per scientiam priuata. At haec cognitio sufficit, vt nequaquam possit executor ad executionem rei iniquae, qualis est vita priuata innocentem. Neque hoc honestati potest ex scientia publica, quae in errore fundatur, & veritati cognoscitur euidenter contraria. Sicuti praetextum Regis bellum iniustum aggrediens non honestate militis pugnationem scientis esse bellum iniustum: vt bene expendit Lessius dist. dub. 10. num. 83. loquens in propriis terminis de executeore sententiae euidenter iniusta. Aliud fundamentum maiorem difficultatem habere potest delimitur namque ex textu in cap. pastoralis §. quia vero, de officio, & potestate iudic. deleg. vbi in hac verba Innocentij III. prorumpit. Quia vero saepe contingit, quod executio sententiae ordinario demandatur, quaesitum, an si ipsam iniusta esse cognouerit, debeat eam executioni mandare, an sit ei potius substituendum? Attendentes itaque, quod non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem, Respondeo quod cum ordinarius teneatur obsequi delegato: etsi sciat sententiam illam iniustam, exequi nihilominus tenetur eandem nisi apud eum efficere possit, vt ab hoc onere ipsi absoluatur. Cum ergo iudici laico solum executio, & nulla cognitio demandetur; efficitur etiam cognoscat sententiam latam contra haereticum iniustam esse debere illam exequi. Sed neque hoc fundamentum continet. Respondeo namque debere merum executeorem exequi sententiam delegati iniustam, quae solum est iniusta in iis, quae condemnatus cedere potest. At cum in priuatione vitae cedere nullatenus possit, nequit, si iniusta sententia lata est, executionem mandare, quae solutio colligitur manifeste ex glossa in supra dicto text. verbo etsi sciat. in fine. Inquit enim Nota. Non temper obediendum est iudici, si euidenter iniquum est mandatum ipsius, sicut contra ius. quod culpatur. 23. q. 1. Secus si alius fuerit iniustum & lex aeterna. c. cum minister. 23. q. 5. quia hoc praetextum iam non dicitur iniquum, sed iustum ex iuris rigore, & exequendum. Nam ex quo sententia lata est, licet iniusta, & contra ius ligatoris a qua non est appellatum, elapso decennio de iuris rigore mandanda est executioni argum. l. vlt. C. vt lite pendente. Spontanea enim appellatio omisso turpitudinem purgat, quae sententiae inerat. argum. l. si ob turpem, ff. de condit. ob turpem causam. vel si appellauit secundo, & lucubuit, & hoc etiam de rigore iuris introductum est, ne lites protrahant, &c. Ecce qua ratione iuxta glossa supra dictus textus loquitur de sententia iniusta, id est, lata contra ius litigatoris, cui iuri ipse cedere potest; secus de sententia iniusta, quae iniquitatem continet, qualis est priuata vita innocentem sic taliter cognitum. Item eo latio dixerat glossa executeorem non teneri sententiam latam exequi, si sciat illam nullam, vt si esset lata auctoritate falsarum litterarum, eo quod index falsis instrumentis, vel dolo alterarum usurpauit iurisdictionem; in quo casu suspendere debet ab executione, si incontinenti haec coram executeore obiciantur; poterit enim illas recipere, vt causam superiori referat, quod intelligendum est, vt dixi in aliis criminibus ab haereticis, in quo nulla cognitio iudicialis haberi a laico potest.

9. Quinto inferitur iusticem laicum vocatum ab Inquisitore in auxilium pro capiendis haereticis, illique custodiendis, teneri fauorem praestare, ex supra dicto text. ut inquisitionis, & ex constitutione Innocentij IV. Vibani IV. & Martini V. quorum meminit Vmbert. Locat. in iud. inquisit. verbo index, num. 57. vers. sed quid sit laicus. Farinacius q. 186. n. 160.

10. Sexto inferitur, si iudex secularis auxilium hoc praestare

DE
STR
ALAC
TONI

recusauerit, vel sententiam ab Inquisitore latam executioni mandare dilulerit, pena excommunicationis cogendus est, & aliis arbitrariis penis, pro qualitate dilationis, & contumacie. sic Pegna 3. parte directorij quæstione 36. com. 85. vers. ergo Inquisitor. Farinacius quæst. 186. num. 163. Adde huiusmodi recusantes exequi sententiam ab Inquisitoribus latam, vel omittentes eorum prelatum hæreticis puniendis, cum sint requisiti, suspecti redduntur fautoria, ac proinde tanquam contra fautores hæreticorum procedi potest aduersus illos: sic Pegna dicto comment. 85. vers. sed pauca. Iacobus Grassis lib. 4. de cisionum, cap. 18. num. 22. Farinacius quæst. 186. num. 164. Quod si coges, quomodo Inquisitor cogere poterit absque irregularitatis timore iudicem laicum, vt exequatur sententiam in hæreticos sibi traditos, optimè respondet Pegna dicto com. 85. in fine. Neque enim expressè præcipere debet iudici laico, vt penam mortis in illos exequatur, sed solum vt sententiam à se latam exequatur, vel melius vt seruet constitutiones, & leges aduersus hæreticos editas. Nam in hoc modo compulsionis cum mors directè petita non sit, nulla est occasio irregularitatis contrahende.

PUNCTUM XV.

De testibus in causa hæresis.

Latissima est hæc materia, quæ si pro dignitate tractanda esset, volumine integro indigebat. Principaliora illius referam, non tam disputando, quam summando, ita vt nihil omittatur ex his, quæ ad perfectam cognitionem modi procedendi in hoc sanctissimo inquisitionis tribunal requiruntur. Vt autem cum distinctione procedamus, per varios paragraphos discursus diuidendus est.

§. I.

Qui possint esse testes in causa fidei.

- 1 Omnes admittuntur præter capitales inimicos.
- 2 Expenduntur testes alii inhabiles, qui in hac causa admittuntur. Primò infames, criminosi, socij criminum.
- 3 Admittuntur perituri.
- 4 Admittuntur Iudai aduersus Christianos apostatantes.
- 5 Item hæretici.
- 6 Item domestici, familiares, & consanguinej
- 7 Mulier admittitur.
- 8 Item minor 14. annorum.
- 9 Nullus præter inimicum excluditur.
- 10 Quid sit inimicus intelligitur de inimico vero, & suspecto.
- 11 Excluditur inimicus reconciliatus de recens.
- 12 Non debet esse inimicitia à parte procurata.

Crimen hæresis ita graue est, & reipublicæ perniciosum, vt merito in eius derelictionem testes alii inhabiles admittantur, vt sic facilius delictum puniri possit, & extirpari. Quocirca omnes præter capitales inimicos admitti posse in hac causa, docet Vmbertus Locatus in iudic. inquis. verbo exceptio. num. 4. vers. verum quia. Repertus Inquisitor in verbo exceptio. nos. vers. item solum & verbo testis. vers. nota. & alij discursu referendi, quod examinatione indiget.

1. Primò ergo admittuntur excommunicati, criminosi, infames, socij criminum, qui alijs erant inhabiles, habetur expressè in capite in fidei fauorem, de hæreticis, in 6. & notant omnes.

2. Secundò admittuntur perituri, etiam si penitentiam non egerint perituri; ex textu in c. accusatus. §. licet, de hæret. in 6. Nam licet perituri à testimonio repellatur, quia de veritate suspectus est cap. testimonium, de testibus. At fauore fidei ad testimonium dicendum contra se, & contra alios admittitur, quoties ex circumstantiis, & iudiciis colligitur verè deponere: sic Glossa, & omnes in supradicto capite, & optimè tradit Gundif. tract. de hæreticis, quæst. 13. num. 12. Gigas de crimine lesa maiest. lib. 2. tit. quomodo, & per quos probetur q. 11. Farinacius quæst. 188. num. 82. & 91. Pegna 3. parte directorij, quæst. 65. com. 114. Sed est aduertendum non quemlibet periturum ad testificandum admitti, sed solum eum, qui primò celauit veritatem, & postea zelo fidei eam manifestare intendit; quia huic tantum perituro conceditur eius testimonium valere, in dicto c. accusatus. Quocirca si in alio casu perituri exierit, aut de falso damnatus fuit, eius testimonium non admittitur etiam in causa hæresis quia in hac causa non omnes inhabiles admitti debent, sed tantum illi, qui à iure conceduntur admittendi, alijs si omnes indifferenter possent admitti, non leui periculo calumnia fideles innocentes exponerentur, vt bene comprobatur, & defendit Decianus tract. crim. libr. 5. cap. 35. num. 14. & ex illo Farina-

cus quæst. 188. num. 77. & 92. vbi dicit sibi videri hanc limitationem verissimam.

3. Tertiò aduersus Christianos iudaizantes, vel quomodocumque à fide apostatantes admittuntur iudici in testes, hoc tam graue crimen defectu probationum impunitum relinquatur: habetur expressè in cap. contra Christianos, de hæret. in 6. ibi per Christianos, seu Iudaos conuicti, & tradit ibi Glossa, Archidia. Gemianus, & alij, quos refert, & sequitur Pegna 2. parte directorij comment. 13. ad cap. contra Christianos, Gundif. tract. de hæreticis q. 13. num. 10. Gigas tract. de crim. lesa maiest. lib. 2. tit. quomodo, & per quos probetur, quæst. 10. Farinacius de hæresi, quæst. 184. num. 124.

4. Quarto, ob eandem rationem hæreticus in testem admittitur contra fidelem in causa fidei: si enim Iudeus, infidelisque admittitur, quare non hæreticus? Neque obstat aduersus hoc, & superius dictum textus in cap. dubius, de hæret. vbi dicitur, Nec eum omnino credendum est, qui fidem veritatis ignorat, ergo eis nulla fides est habenda. Non inquam, obstat, quia ex eo quod eis omnino credendum non sit, non inferitur nulla ratio esse credendos, sed solum inferitur non esse eis omnino, integre, plenè, & perfectè credendum: ac proinde eorum testimonium non esse plenum, & perfectum, sed imperfectum. Et secundum hanc rationem in hoc crimine valere eorum testimonium, & praxis inquisitionis docet, vbi hæretici aduersus fidelem de hæresi deponunt, eorumque depositio alicuius probationem facit: & ita tradit Pegna aduersus Eymericum, 3. part. quæst. 68. comment. 17. vers. quantum verò Simancas catholici institutionibus, tit. 64. rub. de testibus, à num. 43. & sequitur, Lorius Zechius in summo. 1. part. tit. de fide, rubric. de hæresi, cap. 11. num. 12. vers. hæreticus etiam. Farinacius q. 186. n. 116. & latius quæst. 56. n. 27. Malcardus de probationibus, conuict. 857. num. 9.

5. Quintò, domestici familiares, & consanguinej aduersus alios domesticos, familiares, & consanguineos admitti in testes in criminibus exceptis possunt, imò seruis aduersus dominum, pater aduersus filium, & filius aduersus patrem, vxor aduersus maritum, & maritus aduersus vxorem leg. vlt. C. ad leg. iul. maies. Optat enim Ecclesia hoc tam graue crimen in suis filiis omnino præcauere, & si commissum fuerit punire. Ne ergo desint illi probationes, testes, qui alijs repelluntur, admittit. Adde hos testes alienos esse à suspitione, cum contra sibi conuictos testimonium dicunt. Deinde domestici melius quam alij domesticorum mores, & facta cognoscere possunt. Ergo per illos aptius, quam per alios probari delictum domesticorum potest. I. sensu C. de repudijs cap. tertio loco, de probationibus, & tradit Pegna 3. parte directorij q. 70. com. 119. vers. horum sententia, vbi optimè explicat, qui dicantur familiares. Farinacius quæst. 188. num. 143. Malcardus de probationibus lib. 2. conclus. 857. num. 22. Rojas singul. 197. Lorius Zechius 1. part. tit. de fide, rubric. capite 1. numero 14. vers. quo verò ad domesticos.

6. Sextò mulier etiam à testimonio in causa sanguinis repellatur, eo quod ob fragilitatem sexus, præsumatur eius testimonium infirmum, iuxta textum expressum in cap. forma. vers. fin. de verbor. significat. & textum in cap. mulierem. 33. q. 5. & vtroque loco Glossa quod intelligendum est, si ad instantiam accusatoris producta sit in testem; secus si iudex ex officio examinauerit, vt ex Glossa, & alijs in cap. quoniam, de verb. significat. notat Farinacius q. 59. n. 9. & Farinacius lib. 2. conclus. 762. n. 1. Nihilominus in crimine hæresis, alijsque exceptis criminibus non est dubium admitti, ex textu in cap. tanta, cap. per. num. de sponsalia, & ibi Glossa, & DD. & tradit plures referens Malcard. sup. n. 22. Farinac. n. 10. Simanc. cathol. instit. c. 61.

7. Septimò minores 14. annorum, & cuiuscumque ætatis sit, si sint dolè capaces in hoc crimine ad testificandum admittuntur imò ad id possunt cogi, & torqueri, ex textu in leg. de minor. in princ. de questionibus. Si enim in crimine lesæ maiestatis humanae hoc procedit, à fortiori in crimine lesæ maiestatis diuinae procedere debet; & notauit Farinacius de hæresi, quæst. 188. num. 75. sine. Aduertit tamen Malcardus conclus. 462. num. 5. debere deponere cum autoritate tutoris, alijs nullum esse eius testimonium, ex l. clarum. C. de auctor. præstanda. Sed hoc requisitum in practica non seruati testatus Farinac. q. 54. n. 4.

8. Ex his omnibus videtur inferri ferè nullum alium nisi inimicum à testificando in crimine hæresis repelli. Hunc autem præsumus repelli omnes Doctores admittunt; eo quod inimicus falsum deponere, non verum dicere præsumitur credit enim non ex zelo iustitiæ, sed ex vindicta procedere: facitque textus in c. si testes, q. 3. c. neminius, c. cum oporteat, de accusationibus. Si enim ob inimicitiam ab accusado quis repellitur, cap. per. tum. & in c. Hali, de Simonia, à fortiori à testificando repelli debet, in qua actione grauius nocere potest. Aduertendum tamen est non quemlibet inimicum, sed capitale, à testimonio dicendo excludi. Cum enim hoc delictum grauissimum sit, non est præsumendum absolute testem, qui grauior offensus non est, falsò testificari. Sed quia pro qualitate inimicitie falsitatis præsumitur, ea de causa est eius testimonium admittatur, admittitur tamen tanquam infirmum, & ita docet Eymericus 3. part. rub. de defensionibus, reorum n. 13. vers. primò, & ibi Pegna com. 128. vers.

veritas tamen exceptionibus. §. 9. 67. com. 116. v. causas vero. Copeg in addit. ad Zach. tract. de hereticis. c. 13. in verbo con-

10 Secundo aduertant aliqui Doctores de vero inimico con- clationem esse intelligendam, non de inimico suspecto, qualis est, qui cum meo inimico affinitatem vel amicitiam strictam contra-

11 Tertio aduertunt excludi inimicum etiam reconciliatum quod intelligendum est de reconciliacione recentis, ob timorem

12 Quarto aduertunt Doctores, & optime, non debere inimicitia esse a parte procuratorum. Si enim procurata fuit ad

§. II.

Quomodo supradicti testes alijs inhabiles deponere debeant.

- 1 Hi testes ad solam probationem delicti, non ad illius circums- tantias admittuntur.
2 Proponitur quadam obiectio, et sit illi satis
3 Negant plures admitti testes inhabiles, si via accusa- tionis procedatur.
4 Probabilis est oppositum.
5 Communis sententia negat hos inhabiles admitteudos esse ab ipse tortura.
6 Contrarium dicendum est.
7 Admittuntur supra dicti, tamen si alia ad sint probationes.
8 Admitti possunt tam contra reos, quam pro ipsis
9 In fauorem rei consanguinei admitti possunt, sed non tan- quam integri testes, sed a tanquam testes diminuti.

Prima difficultas est, an admittendi sint hi testes inhabiles non solum ad probationem delicti, sed etiam ad adiuuanda, & cum delicto conexa? Cui difficultati respondeo admitti debent ad probationem delictum, & circumstantias illius in ins-

Ferr. de Castro Sum. Adrs Paris 1.

cas delictumque inferentes; secus vero ad circumstantias extrinsecas, etiam si delicto preasupponantur necessario exemplis explicato. Harens puniendi ab Ecclesia committi non potest nisi a baptizato; testes autem criminosi, & alijs inhabiles est ad iudicium probandum admittantur, non videntur admittendi ad probandum Baptismum, quia Baptismus cum heresi nihil commune habet, quia ex Baptismo heresis non inferitur, neque econtra; bene tamen admittantur ad probanda iudicia, ex quibus heresis inferitur, v. g. ad probandam familiaritatem cum hereticis, conuenientia, secreta, & alia huiusmodi: quia hanc delictum inferunt, & sunt de illius intrinseca substantia. Confirmitur ex doctrina Bart. in questionibus, ff. ad legem Iuliam maiest. vbi affirmat admitti infames ad probandum rectorum cuiusdam prouincie non admittit successorem Regem, ac prouide iure maiestatis crimine commisit, et si non admittatur ad probandum legitimum successorem esse, cum tamen esse legitimum successorem necessario preasupponatur ad crimen iure maiestatis committendum. Secundo confirmo ex Baldo in authent. si testes producantur. n. 7. C. de testibus, vbi si litato admittantur infames ad probandum adulterium, non inde inferatur admittit ad probandum matrimonium adesse, cum tamen sine matrimonio adulterium esse non possit, & ratio omnium est, quia nec matrimonium infer adulterium, neque successio in regno inferit repulsum subditorum, neque cum his delictis aliquid commune habent. Et doctissimus Farinacius l. 2. praxi, tit. 6. q. 56. de testibus, a num. 78 & faciat ea, que adducit q. 62. n. 69. vbi loquens de casu, in quo testes inhabiles admittuntur, si veritas autem probari non potest, concludit huiusmodi conditionem; quia extrinseca est negotio, pro quo ipsi admittuntur, ab alijs quam ab ipsorum testimonio probanda est.

2 Sed obicitur Qui dat consequentia ad formam: & vno concesso, conceditur etiam, sine quibus esse non potest, alia videtur diminuta, in id mutis concessio: & habetur l. 2. iurisdictio. ff. de iurisdict. non iudicum. l. ad legem. l. ad rem mobile, ff. de procuratoribus. Sed crimen hereticis punibile ab Ecclesia esse non potest, nisi a baptizato. Ergo concesso infamibus, vt esse testes possint in hoc crimine, conceditur simul testis, vt possint testificari ea, sine quibus stare crimine nullatenus potest. Propter hanc rationem Aug. l. famosi. n. 3. ff. ad legem. iura maiest. Salycet in authent. si dicatur. n. 11. C. de testibus. Gregas de crimine laesa maiest. l. 2. rubr. quomodo, et per quos crimine laesa maiest. prebetur. q. 5. per totam hostium in tit. de crimine laesa maiest. n. 11. in fine, excludunt testes admissos ad probandum aliquid delictum, admitti debere ad probandum ea omnia, sine quibus delictum esse non potest, quia omnia illa dicunt, substantialia. Ceterum ego cum supradicti Farinac. Bart. & Baldo existimo nullo modo substantialia delicti dici debere ea, quae in alio genere delicti preasupponuntur, sed solum illa, quae preasupponuntur delicto, tanquam illata illius. Esse autem baptizatum non inferit heresim, neque illius est pars; neque matrimonium inferit adulterium, neque successio in regno inferit rebellionem subditi; ideo ex concessione facta testibus alijs inhabilibus, vt teneatur de heresi, de adulterio, de rebellionem, non conceditur testari de illis sic preasuppositis. Neque aduersus hanc pugnat vulgaris regula, concesso vno concedi franti ea, sine quibus esse non potest, quia intelligitur de iis, que sunt in eodem genere, & que se mutuo inferunt.

3 Secunda difficultas est, an ij inhabiles admittantur, si via accusationis procedatur. Plures negant admitti posse. sic Glossa in dicto. c. in fidei fauorem; verbo inquisit. Ioan. Andr. n. 3. sine Gemnian. n. 7. Franc. num. 3. Malcard. de probationibus. l. 2. conclus. 857. n. 3. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 2. et 8. et c. 27. num. 5. et cap. 29. num. 5. Repert. Inquisit. verbo testes, vers. nota distinctionem. contentit Farinac. de heresi q. 188. num. 78. Mouentur, quia ij inhabiles a testimonio dicendo sunt exclusi. c. testes. 2. q. 7. cap. 1. de prescriptionibus. licet. de probationibus. c. testimonium de testibus. Ergo in tantum admitti poterunt, in quantum eis fuerit a lege concessum. At in suprad. c. in fidei fauore, solum eis conceditur, cum iudex via inquisitionis procedit, quia solum de illo modo procedendi textus loquitur, vt constat ex illis verbis in negat. inquisit. Ergo cum sit a regula generali exceptio non debet extendi ad accusationem. Deinde accusatio non est fauorabilis vt inquisitio, cap. si quis Episcopus. 2. qus. 7. Ergo privilegium pro inquisitione concessum non debet ad accusationem extendi. Denique si in accusatione ij testes admittentur, eorum admissio non tam in fauorem fidei, quam in fauorem accusatoris redundaret, cuius fauore non intendit, & hanc sententia est satis probabilis.

4 Nihilominus contrariam probabiliorum reputo. Non enim censo privilegium admittendi inhabiles testes in crimine heresis voluisse Pontificem arctare ad casum, in quo via inquisitionis procedatur, alijs hoc expressisset. Neque ex verbis suprad. textus, in fidei fauorem, hanc restrictio colligitur. Inquit enim Pontifex, In fidei fauorem concedimus, vt in negotio inquisitionis heretica prauitatis, excommunicari, & participari, vel socij criminis ad testimonium admittantur. Cum enim dixit, in negotio inquisitionis quid commune dicitur, siue in inquisitionis, siue accusationis procedatur, quocumque enim modo inquisitor procedat, hereticam prauitatem

K x 3 prauitatem

DE
STR
ALAY
TON

practicam inquiri, & in negotio inquisitionis versatur. Cur ergo privilegium in fidei fauorem concessum, limitandum est ad eum, in quo via inquisitionis, in negotio inquisitionis procedatur, cum possit intelligi de quocumque modo procedendi: & ita intelligi affirmat Archid. in dicto e. in fidei fauorem, n. 2. Et 3. Gundifalu. tract. de heretic. q. 13. n. 16. Et 17. Carret. tract. de heretic. num. 120. Rojas singul. 188. n. 6. Et seq. Et singul. 191. n. 3. Et singul. 84. num. 4. & plures alij relati à Mascard. l. 2. conclus. 857. num. 3. Gundifalu. tract. de heretic. q. 13. n. 17. & consensit Farinac. de testib. quest. 62. n. 89.

5. Tertia difficultas est, an hi inhabiles admitti debeant absque tortura in hoc crimine excepto. Negat communis sententia generaliter loquens in criminibus exceptis, prout videre est ex pluribus, quos refert Farinac. de testib. quest. 56. n. 55. Et 57. Et quest. 62. n. 23. Et seq. Et specialiter loquens de crimine heretici docet Capez. in addit. ad Zanch. tract. de heretic. c. 9. lit. C. in verbo inquisitor. vers. ad iust. in super. Martin del Rio in quest. mag. h. 5. sect. 3. vers. sed quidam, in 2. appendice. q. 61. Montemar. in pract. Archiepiscopi. ap. 84. num. 11. fauet Greg. de Valent. tom. 3. disp. 6. q. 13. p. 4. v. ceterum in fine. Subdit tamen sufficere torturam metum Gundifalu. tract. de heretic. q. 13. n. 5. Clar. pract. crimin. 2. 21. vers. suam etiam. Et haec esse veram opinionem tenet Pegna statim allegandus. Aduertunt tamen omnes leuiter esse hos testes torquendos. Fundamentum praecipuum fuitur ex l. ob crimen § si ea rei conditio ff. de testib. vbi ad literam dicitur: si ea rei conditio sit, vbi ardeantur teitem, vel vilen peccatum admittere cogimus, sine tormentis, testimonio eius credendum non est: quae lex approbatur in e. si testes, 4. quest. 3. in medio.

6. Ceterum credo hos excommunicatos, infames, criminosos, socios criminis, seu alios inhabiles personas admitti posse, & regulariter sic admittendos esse in testes sine tortura, quos ex officio examinantur, vel ipsi fauorem fidei, & ex propria conscientia coacti deponunt. Non enim videtur iustum torquere testem, cuius nulla interest testimonium, bonoque communi, & reipublice fauet. Alias si testes hi seirent suum testimonium admittendum non esse, nisi prius tormentis examinarentur, & firmentur, à testificando omnino arderentur, quod in graue reipublicae, & religionis detrimentum cederet. Neque obstat lex imperialis à iure canonico approbata, nam loquitur de teste producto à parte in sui fauorem, vel ab accusatore pro sua intentione fundanda. Huic enim testi, quem iudex admittere cogitur, credi non debet absque tortura, & merito, quia ipse non partes iudicis sed rei, vel accusatoris facit, ac prout suspectus de veritate redditur, vbi inabilitatem, quam habet, debet ergo illam suspicionem tormento purgare. Secus verò dicendum est de testibus ex officio iudicis examinatis, & qui sese zelo fidei, & reipublicae testificando offerunt, & ita hos testes admitti sine tortura regulariter est praxis vniuersalis inquisitionis, prout testatur Farinac. quest. 188. n. 68. & ego in Hispania sic praedicti vidi, & laud defendit Simanc. cathol. instr. 2. 64. rub. de testib. n. 38. Et seq. Et in encyrid. vol. relig. tit. 35. rub. de testib. n. 18. Et in addit. ad Zanch. in tract. de heretic. c. 2. Pegna 3. p. direct. q. 64. com. 113. v. illa est etiam, vbi licet contrariam sententiam dicat esse veram, at haec esse benigniorem, & fauorabiliorem fidei, ac prout de quaeri posse Lelius Zech. sum. 1. p. 2. de fide rub. de heret. c. 11. n. 14. vers. et idem si sit socius criminis. Mascard. de probation. l. 2. conclus. 857. num. 3. Rojas tract. de heretic. p. 2. num. 153. Et seq. Sigismund. Scaccia. tract. de iudic. c. 82. num. 3.

7. Quarta difficultas est, an huiusmodi testes inhabiles infames, criminosi, socij criminis, excommunicati admittantur in defectum aliarum probationum? Non desunt, qui censent solum in illo casu admitti debere, vt docuit Emeric. p. direct. q. 69. quia solum in illo casu reputatur eorum admissio necessaria. Ceterum omnino talis sententia reuocanda est, quia contraria videtur textui, in fidei fauore, vbi dicit Potifex, in fidei fauore hos admitti posse praesertim in defectum aliarum probationum, aduerbium enim praesertim ampliatiuum est, & denotat in omni casu admittendos esse, maxime in illo. Dictiones enim maximè, & praesertim, explicat casum minus dubitabilem, & implicat, seu supponunt magis dubitabilem, vt copiose scribit Alberic. in suo dictionario, in verbo praesertim, & multis relatis docet Gutier. l. 1. canon. 99. c. 20. à num. 5. & optime probat Sanch. l. 2. de matrim. disp. 39. n. 6. in princ. ex textu in cap. litteras de testib. spoliat vbi de consensu § super plagij, C. de repudiij, & alijs pluribus legibus, & Doctoribus comprobatur Fatina q. 62. n. 50. Ergo non esset specialis fauor fidei hos admittere, si solum admittendi essent in aliarum probationum defectum, contra textum in e. in fidei fauorem. Et ita hos esse admittendos, siue adfint aliae probationes, siue deficiant, docuit Ioann. And. in dict. e. in fidei fauorem, n. 3.

Vmbert. Locat. in indic. inquisit. verbo excommunicati, num. 4. Syluest. verbo hereticus, §. 2. n. 6. in princ. Repert. inquisit. verbo testes, sub verbo est tamen Farinacius q. 188. Sigismund. Scaccia de iudic. c. 82. n. 2. in fine. vers. vel ponderando illud aduerbium praesertim Simancas in encyrid. vol. relig. tit. 35. rub. de testibus n. 17. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 35. n. 1. & alij.

8. Quinta difficultas est, an hi testes possint admitti in heretici defensionem, si ab ipso inducantur? Negat Farinacius q. 188. n. 81. Gundifalu. tract. de heret. q. 13. n. 14. Repert. inquisit. verbo testes vers. an illi testes inhabiles Bollius tit. de hereticis num. 3. vers. non admittuntur tales testes ad defensionem Ioan. à Rojas singul. 188. n. 9. Et 10. Et tract. de heret. part. 2. n. 177. assert. 49. & faciunt scripta per Crotiun de testib. 104. & Gigas de crimine laesa maiestatis lib. 2. rub. quomodo. Et per quos crimen laesa maiestatis probatur q. 17. Moutur ex dicto cap. in fidei fauorem vbi in fauorem fidei conceditur hos ad testimonium admitti contra hereticos, credentes, fautores, defensores, &c. Ergo per argumentum à contrario admitti non possunt pro ipsis. Ceterum credo pro ipsis admitti posse, etiam non faciant plenam fidem praecipue cum defensio aliter haberi non poterit: si enim ob fauorem heretici, & actoris ad probationem criminis admittuntur, cur admitti non debent in fauorem delinquentis ad eius innocentiam probandam? Neque textus in fidei fauorem, contrarius est, quia fauor fidei est hos testes inhabiles admitti, etiam dum esse non possint aliae probationes. At in heretici defensionem solum in aliarum probationum defectum: & ita tradit expresse Anton. Gomez. tom. 3. variarium c. 12. rub. de probationib. delict. n. 23. Farinacius sibi contrarius q. 62. n. 97. & facit textus in cap. litteras, de praesumptionibus, vbi frater in crimine heretici admittitur ad purgationem fratris, cum omnes domestici iure ciuili, & canonico à testimonio in fauorem ipsorum domesticorum repellantur, vt constat ex l. testes, ff. de testibus, Et cap. si testes §. testes 4. quest. 3.

9. Sed quid de familiaribus, consanguineis, & domesticis, valet enim eorum testimonium, si pro teo inducantur? Negat plures, quos congerit Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 857. num. 24. Crotiun tract. de testibus n. 104. Farinacius de heret. q. 188. n. 149. & mouentur ex cap. filij, de heret. in 6. vbi loquens de eo, qui tempore mortis consolationem (seu verius desolationem) ab hereticis postulauit, quem non esse tunc laeae mentis probare nitebantur filij vel heredes, dicitur casu quo de suo probandum sit non per vxores, filios, familiares, vel de suis alios: sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei relatores probandum esse. Et ratio est, quia ij ob consanguinitatem, amicitiam, vel subiectionem praeterea veritatem occultatos, cum sua interest delinquentem à delicto liberare. Ceterum credo hos admittendos non esse tanquam integros testes ob nuper dictam rationem. At vt testes dimittatur veritatis, seu non integre opinionis admitti possed innocentiam probandam, cum nullo iure expresso reprobantur exclusi, imò potius admitti in cap. litteras, de praesumptionibus. Neque obstat textus in cap. filij. Intelligi enim potest primo non esse admittendos tanquam testes integros, & plena fide dignos, vel ad reprobationem aliorum testium, quibus probatum fuit defectum laeae mentis fuisse, cum more hereticorum consolationem in extremis postulauit, in quo casu domestici à testimonio dicendo excluduntur, quia receptum est à communi sententia testes reprobatorios debere esse omni exceptione maiores, ex textu in e. ibi glossa, in verbo Stephanus Papa, de exceptionibus & tradit speculator in tit. de testibus reprobatorios, in princ. Et n. 3. Rota sit. de rescriptis in antiquis, decis. 22. Grammatic. consil. 12. num. 31. Boetius decis. 40. n. 130. Hippolyt. Riminald. alius relatis consil. 809. n. 70. lib. 7. quae doctrina à fortiori procedit, si agatur de reprobandis testibus omni exceptione maioribus. Tunc enim citatur est testes reprobatorios similis qualitatis esse debere, ex l. nihil tam naturale, ff. de regulis iuris, Absurdum enim est quibuslibet obligatum esse probare causam per testes omni exceptione maiores, & aduersarium illos reprobare posse per testes dimittuntur opinionis. Non igitur ex supra dicto textu in cap. filij inferitur innocentiam rei probari mallatenus possit, si solum reprobatur non posse probari reprobando testes legitimos, quibus rei malitia probata est: & ita hanc sententiam defendit Gib. lib. 7. conclus. 22. n. 7. vers. contrarium voluit. Campejus de testibus regul. 5. in 9. fallentia, Mascard. de probatibus, lib. 2. conclus. 857. n. 27. Et 18. Lelius Zechius sum. 1. part. tit. de fide rub. de heret. c. 11. n. 14. vers. quid dicit ad domesticos. Farinac. Pegna 3. p. direct. com. 119. vers. Et quamuis, vbi admittit testes domesticos, si probatae sint, & maxime, si cum alio omni exceptione maiore iunguntur Farinacius de testib. q. 54. n. 118. Et q. 55. n. 73. Et de heret. q. 188. n. 150. Et 151.

§. III.

Qua ratione examinandi sunt supradicti testes, eorumque testimonium publicandum.

- 1 Omnes compelli possunt (exceptis capitalibus inimicis) tametsi absint, & extra iurisdictionem Inquisitoris existant.
- 2 Debent per litteras requisitorias citari, & vocari.
- 3 Possunt examinari lite non contestata, & parte non citata.
- 4 Apponitur limitatio citi pars est potens, sed non admittilur.
- 5 Testes examinari parte non citata, iterum examinandi sunt, si pars aliquid opponat.
- 6 Testes cum ex prima instantia examinantur, debent examinari coram Notario, & duabus personis discretis iuxta iure, at vsu contrarium obtinuit.
- 7 Facta testimonio depositio, publicanda est reo tacitis nominibus testium.
- 8 Testes non sunt cum reo confrontandi, nisi in duplici casu.

Concursus est omnium sententia compelli posse omnes (inimicis capitalibus exceptis) ad testificandum de hæresi criminis, quoties ad cognitionem veritatis id expedire videri fuerit Inquisitori, ita vt cogi possit frater aduersus fratrem, & filius aduersus patrem, & vxor aduersus maritum: sic pluribus sumat Farinacius *questione. 188. numero. 2.* Neque defendere se potest vocatus ex eo quod extra terminos iurisdictionis Inquisitoris exeat vitra duas dicitas in quo casu testis compelli non potest ad comparandum *cap. nonnulli, de rescriptis, cap. hancum, eodem tit. in 6.* quia fauore fidei hoc privilegium æquibus tributum est, & Inquisitoribus (& idem est de Episcopis in causa fidei procedentibus) concessum, vt possint testem quatuordecimque abientem vocare, & citare, & ad comparandum compellere, iuxta textum in *cap. vt officium paragrapho demque, de hæreticis in 6.* & ibi notant omnes, & specialiter Simancas *causæ inquisitionis, tit. 34. rubr. de Inquisitoribus Apostolicis, num. 24.* Rojas *singul. 95.* Eymet, & Pegna *tertia parte, questione 74. commentario 123.* Cautè tamen, & prudenter, vt bene dicit Pegna, agendum est, præcipue cum viris illustribus, qui potius rogandi, quam trahendi sunt, & aliquando conuenientius est, vt Inquisitor ad examinandum testem adeat vt si sit mulier honesta, aut religiosa, quam non deest domo citare, & in iudicium trahi, vel alteri vires committat, quas committere posse diximus ex recepto Vrbanum quatuor, incipiente *Licit ex omnibus, & tradit Pegna tertia parte, commentario demum, Farinac. quest. 188. num. 20. & 21.*

Ratus hac vocatio, & citatio testis extra iurisdictionem Inquisitoris existens fieri debet ab Inquisitore per litteras requisitorias ab Episcopo, vel Inquisitore illius diocesis, ne videatur eorum iurisdictionem offendere: in hac tamen requisitione non est illi opus processum transmittere Inquisitore, vel Episcopo requisito, sed eo ipso, quod Inquisitor dixerit sibi opus esse hoc, vel illo teste, pro causa fidei, expedienda, tenetur requisita Episcopo testem transmittere; aliàs censetur impedire inquisitionis officium: sic notauit Pegna *dico commentario, 123. vers. neque Episcopus, & ex illo Farinacius questione, 188. num. 4.*

Testes in hoc crimine examinari possunt lite non contestata, & parte non citata; quæ in hac causa non arctatur Inquisitor formam iudicalem seruare, sed procedere potest simpliciter, & de plano *cap. finali de hæreticis in 6.* & tradit Rojas *singul. 125. Motil. pract. crim. paragrapho diligenter. n. 158.* Simancas *causæ inquisitionis omnibus, titulo 64. rubr. de testibus, numero 15.* & in *encheirid. tit. 35. eadem rubrica de testibus, num. 8.* Farinacius *quest. 188. n. 15.* Pegna *2. part. directi commentario 19. in cap. veritatis, de dol. & cont. & alij apud ipsos.*

Difficultas est, an sic examinari probent: Videtur negare Farinacius, & Pegna loco *allegato*, & Arnoldus, & Albertinus sequidem dicere debent: testem repeti parte citata, vt probent contra inquisitum, & solum ad inquirendum iurare. Cæterum credo sic examinatos non solum iurare ad inquirendum, sed etiam probare contra reum; aliàs nullus esset fidei fauor factus, cum in qualibet causa testes examinati parte non citata, liteque non contestata iurent ad inquirendum, specialiter contra reum. Neque inde fieri posse reum ex talium dispositione, absque citatione condemnari; quia ad condemnationem non solum requiritur probatio delicti, sed probatio delicti ab inquisito non infirmata, ad cuius effectum necessaria est citatio. Deinde, quæ satis recepta sententia est, & in generalis inquisitionis supremo tribunal practicata, testes examinatos parte non citata repetendos non esse, saltem cum inquisitus annuere eorum examinationi, neque repeti postulat, vt aliis relictis optime docet

Farinacius *questione 72. numero 149. & de hæresi, quest. 188. num. 27. vers. contrarium.* Ergo signum est valere depositionem testium parte non citata: & ita tenet Mascardus *lib. 2. in præfat. questione 5. numero 41.* Placha in *epitom. delict. cap. 19. numero 17. vers. quod conuinci possit.* Farinacius *questione 72. numero 115. & de hæresi, questione 188. numero 14.* Simancas *causæ catholicæ instit. tit. 64. rubr. de testibus num. 16. & 28.* Rojas *singul. 196. D. cianus tract. crim. lib. 5. cap. 20. num. 24. & alij apud ipsos.*

Limitant tamen Rojas *suprà num. 6.* Decianus *cap. 35. num. 15.* Patius in *consil. 2. num. 7.* & alij relati à Farinacio *questione 72. numero 116.* vt intelligatur, quando inquisitus est potens, & ob eius potentiam timetur aliquid testibus damnnum euenturum, ob quam rationem nomina testium non publicantur. Verum probabilius existimo etiam remota potentia inquisiti non requiri citationem rei ad valorem depositionis testium antea factæ, sed solum, vt ipse opponat, si quid habet aduersum; sic Simancas loco *allegato.* Calderinus *tract. de hæreticis rubric. de mat. process. inquisit. numero 2.* Cattetus *tract. de hæreticis, numero 121.* Bart. Comen. *Lucerna inquisit. verbo tortura, numero 51.* Reperitur inquisitor, verbo testes, vers. item nota.

Ex his inferretur decisio illius questionis, an testes examinati parte non citata, sint iterum post citationem examinandi?

Et respondeo cum communiori sententia iterum examinandos esse, si inquisitus, & citatus aliquid opposuit, vel interrogatoria dedit, quibus veritas amplius inuestiganda sit. Nam si opposuissent testes, & interrogatoriis requisiti non satisfaciant, ergo iterum examinari, vt depositiones factæ firmæ permanent: sic Arnoldus, Albertinus *tract. de agnoscend. assertionem cathol. & hæreticæ, questione 34. à numero 16.* & seqq. supponit Pegna *2. parte directiorij, commentario 19. ad cap. veritatis, de delo. & contum Sigismundus Scaccia tractatus de iudic. cap. 98. n. 7. vers. si loquimur.* Farinacius *quest. 188. num. 22.* Dixi, examinandos iterum esse, quando inquisitus dicit testium se opposuit, & interrogatoria dedit; secus verò si nihil horum fecerit, quia tunc repeti examen necesse non est, cum eorum depositio non infirmetur, vt multis allegatis docet Farinacius *quest. 72. numero 149. & de hæresi, quest. 188. num. 27. sine.* Ex officio tamen iudicis repeti potuerunt, & saepe repetuntur in criminalibus, quoties de grauissimo præiudicio inquisiti agitur, vt bene notauit ex Montemar. in *pract. Archiepiscop. cap. 84. num. 58.* Farinacius *de hæresi, dict. quest. 188. num. 27.* & fauere quæ dixi *quest. 73. n. 9.* Quando autem testes iam examinati iterum examini subiiciuntur, debent summariè referre primam depositionem, quin eis legatur, vel ostendatur, neque satisfaciant, si se generaliter ad prima dicta referant. Nam cito in aliis depositionibus hoc fieri possit, ob variationis periculum vitandum, iuxta consilium Bart. in *l. eos qui diuersa n. 6. ff. de falsis.* At in crimine hæresis, vbi ex testimonio depositione tam graue damnus inquisito prouenit, quodque vitare facili non potest, eo quod nomina testium non publicentur, neque illorum copia datur inquisito, necessarium est in secundo examine deponere, ac si tunc primo testis examinatus fuisset, vt sic veritas melius cognoscatur: sic Simancas in *encheir. violat. relig. tit. 35. rubr. de testib. n. 10.* Rojas *singul. 206.* Farinacius *9. 188. n. 35.* Solum in casu quo longum tempus inter primam, & secundam depositionem præcessit, poterit tunc testis deponere, prout recitatur, addens ex integro se remittere ad primam depositionem, & per illam velle hanc secundam corrigi, si forte in aliquo fuerit illi contraria: ratione enim præsumptæ obliuionis hoc potest admitti. Rojas, & Farinacius *suprà.*

Item cum testes ex prima instantia examinandi sunt, aut eorum examen repetendum, debent coram Notario, & duabus discretis, religiosisque personis examinari: quod si Notarius deficiat, potest eius defectus aliis duobus viris honestis suppleri: habetur expressè in *c. vt officium, hæret. in 6. §. verum.* Nominè religioso personæ, intelliguntur honestæ, siue clerici, siue laici sint, quæ si in fine depositionis, & postea per Notarium lectæ, à teste confirmatæ assint, satisfaciunt depositioni supradictæ, vt sic Eymet. *3. part. directi rub. quot personæ esse debeant in examinatione testium, n. 81.* & ibi Pegna *comment. 20.* Aduerto tamen ratio ad examinationem rei, & testis has personas adhiberi, sed vix obtinuit in præsentia Notarij, & fiscalis tantum examinari: Quapropter Franc. Pegna cum Eymet. *3. part. directi. q. 63. c. m. 112.* existimat has personas solum ex consilio non ex præcepto adhibendas esse. Dixi, si Notarius deficiat, eius defectum suppleri posse duobus viris honestis, quorum vnus scribere debet, & alter scripta subscribere: neque opus est vtrumque dicta testium scriptis mandare: sic Vmber. *Locat. in iudic. inquisit. verbo Inquisitor. num. 29.* Pegna & Farinacius *suprà,* & alij apud ipsos.

Facta autem testium depositione reo publicanda est, suppressis nominibus testium, & delatorum: ex text. expresso in *c. fin. de hæret. in 6.* & hoc ob fuorem fidei, ne testes arceantur à depositione tam grauis criminis. Ex qua ratione inferretur inamiffè dandum non esse delato copiam cognominum testium, neque ali-

DE
STR
A
TOM,
N
V

quarum circumstantiarum depositionis, ex quibus deuenire potest in noticiam aduersus illum deponentis sic Eymet. 3. p. dire. 2. n. 119. & ibi Pegna comm. 29. q. 75. comm. 124. Locus 2. 2. chus sum. 1. part. tit. de fide, rub. de heresi, cap. 1. n. 14. vers. id quoque Farinacius de heresi q. 188. n. 7. & 8.

Hæc autem doctrina procedit, quoties periculum testis, & delatoris ex publicatione timetur. Nam si nullum ad se periculum publicati nomina debent, sicut in aliis iudiciis, vt expressè dicitur in *suprad. textu*. Ceterum iam vix obtinuit se per hoc periculum præsumi, etiam si inquisitus potens non sit, quia eius confanguinei vel eius socij, & complices potentes esse possunt ad vindicandum. Item est periculi non leuis in religione detrimenti, si testes occultent delictum, quod aliis manifestarent sciens publicatio non esse. Adde, vt tota ratio dubiandi in hac parte, ipsique Inquisitoribus scrupulus auferatur, extat constitutio Pij. IV. incipiens, *Cum scius* quia sanctum est obligatos nunquam esse Inquisitores nomina testium delato publicare. sic Simanc. in *enchirid. tit. 35. rub. de testib. n. 14. & 15.* Repet. verbo nomina, vers. nunc videndum Franciscus Pegna 3. part. direct. 9. 75. comm. 124. vers. ita est verò. Farinac. q. 188. n. 12. Rojas tract. de heresi p. 2. n. 98. Ludovic. à Paramo de origine sanctæ Inquisitionis lib. 3. q. 4. rub. de expedit. process. num. 48.

8 Hinc à fortiori inferitur testes non esse cum reo confrontandos. Nam esto in aliis iudiciis, causis hoc sæpè expedit, vt reus sic facilius conuincatur, & veritate negare non audeat, iuxta textum in l. 1. postulatuerit. §. q. ff. ad legem Iuliam de adulter. ibi, *quæstioni interesse iubentur reus, reus, & patroni eorum, & qui crimen detulerit*. Tamen fauore fidei ne hac occasione abstinere à delicto manifestando expeditis fuit eos ab hac confrontationis obligatione liberare: sic docuit Pegna 3. part. direct. comm. 23. n. 101. vers. aliis explicare potest, & comm. 48. n. 109. vers. se citari, &c. Montemar. pract. Archiepisc. c. 84. n. 6. Farinacius de heresi, quæst. 188. num. 28. affirmantes imprudenter facturam Inquisitorem, si testes renuentes confrontare compelleret extra duplicem casum. Primò cum testis est simul socius criminis, quia tunc ratione societatis in delicto, & non ratione testimonij confrontare compelleretur. Neque in hac compulsionem videtur sequi aliquod considerabile inconueniens, cum testis ipsam simul condemnent, & reus obligatus sit ipsum deponentem manifestare: sic Pegna direct. 3. p. 48. vers. sic secundum axiomam. Montemar. pract. Archiepisc. cap. 84. num. 6. Martinus Delrio *disquisit. magic. lib. 5. in 2. appendice, quæstio. 39.* Farinac. q. 188. n. 30. Secundus casus est, quando dubium est de testium falsitate, neque appareat via, qua tollatur dubium, & veritas eluceat; poterunt tunc Inquisitores ad confrontationem testes compellere, ne innocens damnetur. Hoc tamen magna prudentia, & cautela faciendum est, & præcauendum omnino periculum testium, Quapropter censent infra referendi Doctores hanc confrontationem faciendam non esse ab Episcopo sine Inquisitore, vel e contra; quia est res grauissima: imò in generali totius orbis inquisitionis tribunalium nunquam hæc confrontatio fit, nisi ex decreto illusterrimorum Cardinalium ibi præsentium: sic docuit Pegna, & Farinacius *supra*.

§. IV.

Testes criminosi, & aliis inhabiles, & singulares qua ratione in hoc delicto probent.

- 1 Hi testes non integrè probant, & aliqua inde inferuntur.
- 2 Quis sit testis singularis.
- 3 Quotuplex singularitas in testificando.
- 4 Testes singulares singularitate obstatina nihil probant.
- 5 Testes singulares singularitate cumulata, vel diuersificata probant, vt reus subici possit quæstionibus, vel vt condemnentur in penam extraordinariam.
- 6 In dubio, an testes de diuersis, an de vno actu deponant, præsumendi sunt de vno actu deponere.
- 7 Duo testes singulares omni exceptione maiores sufficiunt ex plurimum sententia ad reum condemnandum.
- 8 Probabilis est oppositum.
- 9 Testes deponentes de quodam actu hereticali variantes in loco, & tempore, affirmant aliqui esse confestis.
- 10 Contrarium probabilis est, esse scilicet singulares.
- 11 Satis sit fundam. num. 9. adducto.
- 12 At si vnus testis deponit de actu hereticali tali loco, & tempore, & alius deponit, neque tempus designat, nec locum, confestis debent reputari.
- 13 Testes deponentes de eadem heresi, & verbis discordantes confestis sunt.
- 14 Ex depositione singulari trium, vel quatuor testimonij omni exceptione maiorum, affirmant plures te condemnari posse in pena ordinaria.
- 15 Probabilis est oppositum.
- 16 Satis sit contrario fundamento num. 14. adducto.

DE testibus aliis inhabilibus, vt sunt excommunicati, criminosi, socij criminis, ludæi, & heretici contra Christum, & alios, quos supra meminimus, commuais, & recep-

ta sententia est non integrè delictum probare, quia licet fauore fidei ad testificandum admittantur, admittuntur tamen vt periculo falsitatis dicenda subiecti, neque enim hoc periculum quod intrinsecum est, purgari potest admisione: sic pluribus comprobant Farinacius quæst. 188. n. 83. Pegna direct. 3. part. q. 64. comm. 113. vers. ceteris tamen. Mascard. de probationibus lib. 2. conclus. 857. num. 38. Ex quo fit duplici teste confestis, loci criminis, aut aliis inhabilibus non posse reum ad penam ordinariam condemnari, etiam si iudicia, & circumstantiæ concurrant, quibus præsumi poterit veritatem deponere; quia huiusmodi iudicia, & circumstantiæ expostulantur, vt eorum dictum admitti possit, non autem expostulantur, vt integrè probent: vt legitur textum in dicto cap. in fidei fauorem, facile constare potest, & tradunt relati Doctores. Quocirca depositio vnus inhabilibus raro ad torturam sufficit, nisi aliis adminiculis, & præsumptionibus gravibus adiuuetur. Depositio duorum sufficit ad torturam, vel ad condemnandum reum in pena ordinaria: Trium, vel quatuor depositio ad condemnationem ordinariam sufficiens quia multitudine deponentium inhabilitas illorum reparatur, sic Pegna Mascard. & Farinacius *supra*, & alij apud ipsos, & tradit optimè loquens de crimine magis Mart. Delr. *disquis. mag. lib. 5. in 2. appendice, q. 12. 13. 14. & 15.* Adde neque etiam probatur delictum plene, & perfecte etiam cum teste aliis inhabilibus cõtræ testis omnino integre, & valde dignus, quia ex dignitate vnus non reparatur alterius defectus bene tamen reparatur, si cum vtriusque depositione alia circumstantiæ, & iudicia concurrerint: sic docuit optimè alios referens Pegna 3. p. direct. q. 64. com. 113. vers. sit iam tertium. Farinacius quæst. 188. n. 69.

2 Difficultas autem grauissima est de testibus singularibus habitibus, & fide dignis, an si plene probent delictum: Pro cuius decisione Præmitto primò testem singularem dici, cuius depositio contentem non habet, vel vt clarius dicam, cuius depositio cum nullius alterius depositione coniungitur, sed ab omni alia distincta est sic ex Bald. in l. de quibus. 39. ff. de legib. tradit Pet. Anton. Petra *tr. de fidei commiss. q. 12. n. 461.* Pegna 3. p. direct. q. 72. com. 12. col. 2. vers. test. singul. Farinacius de test. q. 64. n. 26. & 27.

3 Præmitto secundo triplicem enumerari à Doctores testium singularitatem, obstatinam scilicet, adminiculatam, seu cumulatiuam, & diuersificatam: sic ex Bald. in capite licet causam, num. 11. in principijs de probationibus, tradit Rojas de heresi, 2. part. assert. 6. n. 122. Pegna dicto comment. 1. 1. col. 1. vers. sed duo aperti. Farinacius quæst. 64. num. 4. & alij apud ipsos. Obstatina singularitas est cuius dictum alterius dicto obstat, & repugnat. E contra verò adminiculata, seu cumulata singularitas est, cuius dictum alterius dicto fauet, & patrocinatur: vt si vnus deponat vidisse delinquentem, alius deponat se audiuisse, vnus enim dictum alterius dicto fauet. Diuersificata singularitas illa est, cum ex testium depositionibus diuersis actus in specie, & in substantia colligitur. Vt si vnus diceret se commississe hæreticum tali die, & tempore, alius verò deponat alio loco, & tempore. Hæc igitur depositiones arguunt diuersas hæreses factas fuisse, aliis si solum de vnico, eodemque actu testis vellent deponere, sibi ipsi obstatent, & singularitatem obstatinam in suis depositionibus haberent: sic multis relatis docent Pegna & Farinacius *supra*.

4 Præmitto tertio testes singulares singularitate obstatina nihil probare; quia sibi inuicem aduersantur, & vnus dictum aliorum dictum infirmat, ac proinde minus probant plures, quam vnus tantum: sic post alios Rojas tract. de heresi, 2. part. assert. 6. n. 121. Albertin. in cap. 1. quæst. 16. n. 62. vers. & in hac singulariter habet locum, de heresi. in 6. Farinacius alios referens quæst. 64. n. 41. Quod si testes sint singulares singularitate cumulata, vel adminiculata sibi inuicem adiungunt, & licet coincidenter ex illis delictum non probetur, probatur tamen efficacius, vt de se constat, siquidem testis deponens de auditu cõdiuuat deponentem de visu, & deponens de fama fauet deponentem de factis: sic Caccialup. in l. ad mendum n. 86. in fine vers. dicit etiam Gabr. de probationibus lib. 2. conclus. 1. n. 5. Petra de fidei commiss. q. 12. n. 507. & seqq. & multis aliis exornat Farinacius quæst. 64. n. 113. & 126. & seqq. Idem licet non ita efficaciter reputo dicendum in testibus deponentibus singularitate diuersificatiua, cum ex vnus dicto alterius dictum non infirmetur, sed potius faueatur: sic Pegna 3. part. direct. com. 121. vers. testis est diuersificatiua. Gabriel. sit. de testib. l. 1. conclus. 2. n. 9. & hæc non infringit dicta testium.

5 Præmitto quarto testes singulares, singularitate cumulata, vel diuersificatiua, licet delictum plene non probent quoad penam ordinariam probant tamen, vt reus subici possit quæstionibus, & in penam extraordinariam puniri, quia delictum ex illorum depositionibus est plerumque semiplenè probatum: sic Pegna dicto comm. 121. col. 8. & 9. circa finem. Mascard. de probationibus lib. 2. conclus. 856. n. 12. & seqq. Parisius cons. 2. n. 53. lib. 4. Caldein. tract. de heresi. rubr. de sentent. inquisit. num. 1. Farinac. q. 64. n. 118. & de heresi, q. 188. num. 163.

6 Præmitto quinto in dubio, an testes de diuersis actibus, vel de vno tantum deponentes, si in loco, & tempore conueniant præsumendi sunt de vnico tantum actu deponere, ac proinde esse confestis, & non singulares. Ratio est, quia pluralitas

pluritas actuum non praesumitur, ex c. cum loannes, de fide in-
ferment. At si in loco, & tempore diversi sint, & ex diversi-
tate diversitas actuum inferatur, praesumendi sunt de pluribus
actibus testari, & non de uno, ac proinde esse singulares, sic
pluribus relatis firmat Farinacius *quæst. 64. n. 317. & sequ. usque
ad finem quæst. iis politis.*

7 Prima difficultas est, si duo testes omni exceptione maio-
res aduersus te deponant, quotum vnusquisque de suo actu
hereticali diuersio depositione facit, redderet ne de heresi conui-
ctus, & subiectus condemnationi in poenam ordinariam?

Affirmant plures relati à Mascardo *conclus. 856. n. 8* Farina-
cius *quæst. 64. n. 205. & de heresi. quæst. 188. n. 155.*
Pegna *director. 3. p. comment. 121. versic. ergo quantum ad pri-
mam opinionem, ipsosque sequitur Anton. Gomez tom. 3. c. 12.
n. 11. ante medium, versic. secus tamen est.* Mouentur, quia
huiusmodi testes licet non concludenter probent aliquam heresim
in specie, probant tamen in genere, quia probant re hereticum
esse quodlibet per quamlibet heresim hereticus est. Et in hac ge-
neralitate concordet, & contentes esse videntur, & hoc fortiori
mouetur: si propositiones hereticales à se firmate, vel actus hæ-
reticos facti ad vnam sectam pertineant, v.g. si vnus testis ad-
uertens te deponit ex obseruatione legis antiquæ Sabbathum cu-
rit, alius ieiuniale, vel te circumcidit permississe. Nam tunc
vnus conuictus esse de illa secta, vt in hoc casu specialiter tradit
Somasus in *enchirid. violata. relig. 2. 37. rubr. de testibus singu-
laribus. n. 11. & tractat. de heresi. tit. 94. n. 75.* Menochius
conf. 132. n. 138. lib. 1. Farinacius *de heresi. quæst. 188. n. 155.*
17. *tract. de fidei commissis. q. 12. n. 700. versic. & hæc confide-
rit.* Albertin. *c. 1. quæst. 96. n. 81. de heresi. in 6.* Conrad. Bru-
nus *tract. de heresi. lib. 4. c. 9. ad finem.* sequentes Salycet-
us in *l. Titium. n. 16. C. de testibus.*

8 Ceterum probabilis credo, & in practica omnino tenen-
dum ex vltimo prædictarum depositionum præcisè te non esse suf-
ficienter conuictum heresi, vt poenam ordinariam luere possis:
sic pluribus firmant Roias *tractat. de heresi. 2. part. assert. 6.
n. 142. & sequentibus. & n. 145.* dixit contrariam senten-
tiam periculolam esse Pegna *directoris. 3. part. comment. 121.
versic. ceteri. omnia.* Mascardo *de probationibus. conclus. 856.
n. 11. & 14.* Ratio à priori est, quia esse non potest ge-
nerum in aliqua specie, neque species nisi sit in aliquo indiui-
duo. Ergo non potest probari heresim in genere, quin probetur
in aliquo actu indiuiduo, atque concludenter
de nullo actu hereticali in indiuiduo conuincitur per duos tes-
tes, vt casus supponit. Ergo nunquam redderis sufficienter ex
eorum testimonio conuictus.

9 Secunda difficultas est, an si duo testes deponant te
Mahometum adorasse, vel in obseruatione lux legis ceremonias,
& lauatoria fecisse, deponunt tamen de loco, & tempore
diuerso, an debeant dici contentes, vel singulares? Ratio
difficultatis est, quia vtique testis concordat in vna, & eadem hæ-
resi, scilicet in adoratione Mahometi: discordat tamen in loco
& tempore, quæ discordantia videtur esse extrinseca, ac proin-
de insufficiens infirmare eorum testimonium. Probant ergo con-
tentes. Item vel illi duo testes deponunt de eodem actu hæ-
reticali, vel de diuerso. Si de eodem actu deponunt, iam testes
contentes sunt, si autem de diuersis actibus est depositio, cum
huiusmodi actus ad eundem finem tendant, & ad eandem hæ-
resim pertineant, æquialiter de eodem actu deponunt. Et confir-
matur, si vnus testis deponat te furatum esse passum à Petro
de loais, & alius deponat te Venetis sequenti apud te retene-
ram vultisse, manifestè videtur conuictus de furto, etiamsi de
diuersis actibus fuerit facta depositio, quia in eadem materia, &
in eadem specie furti conueniunt. Similiter ergo videtur dicen-
di de depositione facta alicuius heresis specialis. Et ita per
duos testes probari integrè te hereticum esse, & vt talem con-
demnari posse, defendit Conrad. Brunus *l. 4. de heresi. cap. 9.
non longe à fine.* Albertin. *tractat. de agnoscent. assert. 9. 14. n. 11.
& Simacas. de catholice infirmit. tit. 64. n. 75. & 76.* & adducit
pro se D. Thom. 2. 2. *quæst. 70. art. 2.*

10 At tenendum est hos duos testes singulares esse, neque
omnino, & plenè heresim probare: sic docuit aliis relatis sapi-
entissimis, & satis de inquisitione benemeritis, Pegna *3. part.
direct. comment. 121. circa medium, versic. omnia. igitur.* vbi probat
manifestè cum Cajetano, & Soto D. Thom. huius esse sententia,
causam acriter defendit Roias vocans contrariam, periculolam,
l. de heresi. assert. 6. n. 145. Mascardo *de probatio. l. 2. conclus. 856.
n. 13.* Farinacius *q. 64. n. 217. versic. versic. & pro hac opinione fa-
cit expressè textus in cap. nihilominus. 3. quæst. 9. ibi neque ite-
rum voces, tanquam plurimum admittuntur, quos tempus di-
uinitas simul interfuisse prohibuit, & notat ibi glossa, & alij in-
numeri, quos referendo sequitur Farinacius *disq. quæst. 64. n. 155.*
71. Ratio ea est, quia testes deponentes de heresi commissa di-
uerso loco, & tempore non deponunt de eodem numero actu,
sed de diuerso, cum impossibilè sit eundem actum, v.g. eandem
propositionem hereticalem longo tempore, imò vix vnico die
continuari. Sed testes deponentes de diuerso actu singulares sunt
& non concordet. Ergo non plenè probant. Neque obstat teim*

pus, & locum non esse de substantia heresi, neque esse articu-
lata, quia sufficit quòd tempus, & locus inducant diuersitatem
heresi, vt depositiones singulares sint, & non contentes, vt
ex Aymon. Albertin. & aliis notat Farinacius *disq. quæst. 64.
num. 80.*

11 Ad rationem dubitandi respondeo, etsi temporis & loci,
diuersitas extrinseca sit heresi, non tamen est extrinseca, quoad
depositionem, cum faciat diuersas depositiones. Adde hanc di-
uersitatem temporis, & loci non extrinsecam, sed intrinsecam
heresi quoad eius indiuiduitatem videtur: siquidem pro varietate
temporis, & loci diuersa numero heresi constituitur. Ad primam
confirmationem dico de diuersis actibus deponere, etsi tendant
ad eundem finem, ad eandemque heresim in specie pertineant:
sicut si quilibet testis de homicidio commisso hoc mente testa-
retur, & alius de commisso mente antecedenti deponeret, nam-
que de diuersis homicidiis, & sic essent singulares, singularitate
diuersificationis, quod si de vno tantum vellet deponere, sibi ipsi
obstarent, & fidem tollerent. Ad secundam confirmationem
concedo illos duos integre probare futuri, quia probant
de eodem actu continuo, non de diuerso: etentio enim eundem
rei est idem actus continuus cum prima illius vltimatione. Quo-
tietcumque autem testes deponunt de eodem actu continuo,
non singulares, sed contentes dicunt, vt tradit glossa in *d. c. ni-
hilominus. 3. q. 9. versic. simul, versic. si tamè aliquem actum con-
tinuum.* & ibi præpositi n. 7. Caccia. sup. in *l. ad monend. n. 84. ante
med. versic. versic. non est factum instantaneum. ff. de iureiur. Pet.
de fideicom. q. 13. n. 625. & 647. & n. 701. & 721. in princ. & aliis
in locis, putes contentes iam q. 64. n. 9. & 91. pluribus com-
probat testes deponentes per foramen vnum post alium adul-
terium, copulam vel alium actum vidisse, integre probare: quia
ex quo vident vnum actum continuatum, simul vidisse dicuntur,
vt optime tradit alios referens Pegna *direct. comment. 21. post med.
versic. postremo illud hoc loco.* Anton. Gomez *tom. 3. rubr. de probas.
delicti. c. 2. n. 2. versic. etiam intelligo.* Mascardo *de proba-
tionibus lib. 1. concl. 59. n. 17. & 18. & concl. 61. n. 2.* At in nostro
casu, cum in tam diuerso tempore, & loco eadem numero heresi
continuari non possit, effectus sane sic deponentes de diuersa
deposuisse, atque ad eo singulares testes esse.*

12 Sed inquiretur, Quid si vnus testis deponat te Mahome-
tum adorasse tali loco, & tempore, & alius deponat de eadem
adoratione abiolute, abique signatione loci & temporis, quia
illorum non recodaturam huiusmodi testes contentes sint, &
non singulares?

Respondeo esse contentes, sed non integre, idèquè non plenè
ex illis delictum probari. Priorem partem, scilicet esse con-
tentes, defendit Petra *de fidei comm. q. 12. n. 493. 756. & 877.*
Crotus *de testib. p. 7. n. 321. in princ. versic. heresi sic concl.* Farin-
acius *relatis 64. n. 74.* Et ratio est, quia testis deponens de de-
lictò abique signatione temporis, conuenit cum deponente de
eodem delicto facta temporis signatione: cum vtique de eo-
dem delicto deponat. Ergo in illa depositione in quantum ad
substantiam, contentes sunt. Secundam verò partem, scilicet non
esse integre contentes ex se patet, quia ad hanc integritatem ni-
hil speciale habere debebat vna depositio ab alia: at vna de-
positio signat tempus, & locum, quod alia non signat. Ergo
item qua ex huiusmodi defectu tale testimonium non est ple-
num. Nam licet in ciuilibus necessarium non sit testi deponenti
signare locum, & tempus præcipue si antiquum sit, nec de illis
interrogatur. At in criminalibus, vbi clariotes probationes re-
quiruntur, necessarium est? alius testi deponenti de delicto,
loco, & tempore non signato fides integra non habetur, vt
pluribus relatis defendit Farinacius *quæst. 64. num. 107.*

13 Tertia difficultas est, an duo testes deponentes de eadem
heresi commissa eodem loco, & tempore, si in verbis discordent,
facient plenam probationem? v.g. vnus deponit de tali loco, &
tempore dixisse imagines venerandas non esse, alius deponit
de dixisse inutile & abiolendum esse vium sacrarum imaginum, qua
in re Arnold. Albertin. *cap. 1. quæst. 16. n. 42. de heresi. in 6. &
tract. de agnoscent. assert. cathol. q. 34. n. 47.* exillat hos con-
tentes non esse, sed singulares, hæc utique non plenè probare. Mo-
uetur, quia heresi verbis commissa, in verbis constituitur: in ver-
bis huiusmodi testes conformes non sunt; ergo non sunt con-
tentes. Ceterum omnino affirmandum est hos testes contentes
esse, & plenè delictum probare, docuit Pegna *3. part. direct. q.
71. comment. 121. post medium, versic. verum tamen.* Roias *tract.
de heresi. part. 2. assert. 6. n. 132.* Mascardo *concl. 856. n. 18.* Farina-
cius *q. 64. n. 60. & 212. & quæst. 65. n. 22.* & adducit Bald. in *c.
bona. de elect. vbi dixit, quod si sunt duo testes, quorum vnus de-
ponit, quòd Titius promisit Scio duos solidos alter verò quod
promisit 24. denarios, vtique illi testes erunt contentes, & proba-
bunt, nisi interrogati essent de qualitate vocis, & verborum for-
malitate: & facit textus in *c. nihil. obstat. de verb. signif. ibi nihil
obstat narrandis diuersitas, vbi eadem dicuntur.* Ratio autem est,
quia ea verba licet materialiter distincta sint, formaliter tamè ea-
dem sunt, quia eundem sensum, eandemque significationem habent
in qua significatione vis verborum consistit. *c. intelligencia,
c. praterea, de verborum significat.* Ergo testes de illis deponen-
tes, non diuersi formaliter sunt, sed potius similes, & conformes
Deinde*

DE
STR
ALON
TOM
HIL

Deinde depositio facta per eadem formalia verba, suspicio- nem arguit falsitatis, ex textu in lib. 3. §. 1. ibi, unum, eundem- que praeiudicium sermonem, & ibi Doctores ff. de testibus. Petrus de fidei commissis, quae lib. 12. num. 1111. & 1112. Malcard. lib. 2. de probat. concl. 745. num. 16. & lib. 3. cone. 1368. n. 6. Farinacius pluribus exomans q. 65. n. 24. Ergo discordia in cortice verborum cum omnimoda conuenientia in sensu infirmare non potest, testimonium deponendum, sed potius illud facit credibilis, vt recte ex D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 2. ad 2. argum. & ex Soto de iustit. l. 5. q. 7. art. 2. ad 1. argum. probat. Pegna dist. comm. 121. circa finem, vers. simo vsque ad eo. Item satis receptum est inter Doctores modicam contrarietatem testium eorum fidem non infirmare, vt constat ex pluribus, quos referunt Malcard. de probatione lib. 3. concl. 1361. n. 5. in fine, Farin. q. 65. num. 34. Sed nulla potest esse minor diuersitas, & extra rei substantiam, quam diuersitas materialis verborum. Ergo, Adde testes tunc dici con- testes, quando inferunt identitatem facti, singulares, quando ex eorum dictis recipit factum separationem, sic Fallert. in practico crimin. verbo idem quod commisit falsitatem. n. 28. Viuan. in commun. opin. verbo testes singulares non faciunt fidem. n. 5. & tradit Caccialup. in l. admonendi, n. 87. post mod. vers. & quando testis, & n. 89. in princ. At ex horum depositione non inferunt separata haereticis, sed potius vna, & eadem cognitio. Aduertendum tamen est, si testes de verborum formalitate examinati essent, & vnus de vnis verbis, alius de aliis deponeret, in tali casu nihil probarent, quia tunc in substantia depositionis discordes essent. sic docuit Riminald. concil. 549. n. 7. lib. 3. Roland. conf. 33. n. 22. vsque ad finem. lib. 2. Farin. quae lib. 64. n. 68. & 69. Malcard. de probat. concl. 856. n. 19. & concl. 1361. n. 9. & concl. 1368. num. 7. Petrus in tract. de fideicom. q. 12. n. 533. & n. 316. 894. & 1292.

14 Quarta difficultas est in tribus, vel quatuor testibus sin- gularibus omni exceptione maioribus, quorum quilibet de sua propositione, vel actu haereticali deponit, sufficienter censuris conuictus ad poenam ordinariam: Affirmant plures nec penitendi Doctores. Capol. conf. 4. in fine. Matfil. conf. 1. n. 71. & singul. n. 4. inepitente, vulgarum, & tritum est. Caccialup. in repetit. l. admonendi, ff. de iurjur. vers. pater. igitur. Franc. Brunus tract. de iudic. & tortur. p. 1. q. 2. n. 6. Simancas tract. de haereticis. 64. n. 77. Tiraquel. de poenis tempor. caus. 51. n. 106. & alij relati a Pegna, & Farin. loca statim alleganda. Fundamentum praecipuum esse potest, quia testes singularitate diuersificati deponentes mutuo se iurant, & adiutorio probari integre delictum potest, tre quia non est credibile tot testes spectatae virtutis, & prudentiae falsum deponere. Adde manifestum inconueniens, scilicet posse haereticum plures e populo percurrere, & ad suam falsam opinionem trahere, quoniam possit conuincit, si vnquamque solum doceret.

15 Ceterum credo ex multitudine testimonium singularium peninere, vt haereticum in poenam ordinariam condemnari posse sic tenuit Berouius in e. licet causam n. 43. vers. istud tamen disti. de probat. Crot. de testib. p. 7. n. 326. vers. sed credo illam non esse veram. Peg. 3. part. direct. comm. 12. 1. vers. atque vt in hac quoque causa. Rojas tract. de haereticis. p. 2. assert. 6. n. 146. & seq. Farin. q. 84. n. 305. & fauor Concilium Narbonense, & Bituricense, prout refert Pegna supra. Ratio praecipua est, quia non potest integre, & plene probari quis haereticus, quin de illo haereticus integre, & plene probetur. At cum testes sunt singulares, haereticus plene probari non potest, quia haec probari non potest, nisi probato actu haereticali. Cum ergo nullus actus haereticus integre, & plene probetur, efficitur sane haereticum nunquam esse plene probatum. Et confitendo. Vnus depositio cum alterius depositione non coniungitur, quia sunt de re omnino distincta. Si ergo prima deponit in se imperfecta est, & delictum plene non probat, ex adiectu alterius, quae de re alia distincta deponit, perfecta reddi non potest. Adde communem illam doctrinam glossae in cap. veniens, ad 1. verbo illorum de testibus, quamque tradit Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. 1. ff. de donato. Ex pluribus, inquam imperfectis probationibus in criminalibus, non coalescere vniam perfectam, sed semper imperfectas remanere. Denique in alijs criminibus non conceditur perfecta probatio ex multitudine testimonium singularium. Ergo a fortiori non est concedenda in hoc haereticis crimine, in quo tot genera poenarum conueniunt, & vberiores, elatioreque probationes requiruntur propter truncatam, & deminuatam defensionem reorum quibus nomine testimonium non publicatur. Saep enim testes, qui alias reputantur omni exceptione maiores, iudicantur inhabiles, & defectuosi, si reo manifestentur, quia obicitur poterat defectum nobis ignotum.

16 Neque obstat fundamentum contrarium. Fateor namque depositiones singulares se mutuo aliqua ratione iurare, quatenus quelibet magis firma, & probabilis redditur ex alterius consortio, sed talis maior firmitas, & probabilitas eum sit orta a causa extrinseca, scilicet ab alia depositione extrinseca, & accidentaria, non extrahit primam depositionem v.g. a probatione imperfecta quam habet, sed illam in suo modo probandi relinquit, ideoque ex multitudine depositionum singularium, quae imperfectae sunt nunquam vna probatio integra, & perfecta confluere potest, argument. l. vnic. C. qui num. tutel. se excus. & l. fauimus. §. si

quis autem C. de donationib. Ad confirmationem concedo delictum sic probatum praesumi vere esse commissum, ideoque reus illud negans torquendus est, quod si post questionem adhuc in negatiua perseveret, abiurare debet de vehementer ob vehementem delicti praesumptionem, quae pro torturam in hoc casu purgari satis non potuit, & insuper poterit condemnari in aliqua pecuniaria poena, vel in poena carceris, etremis, iuxta delicti, & persone qualitate, & testimonio, quae contra se habet, quae condemnatione sit satis inconuenienti allegato pro prima sententia, sic docuit alios referens Farinacius q. 64. n. 218. & 219. Malcard. de probat. lib. 2. concl. 856. n. 12. & seq. specialiter num. 25. & 26. Pegna dist. comment. 121. post. medium vers. quoties quis.

§. V.

An duo testes contestes omni exceptione maioribus ad probationem plenam huius delicti sufficiant.

- 1 Sufficere probatur spectato iuris rigore.
2 At in practica nunquam executioni mandatur, si reus probata vicia sit.

1 Testes omni exceptione maiores sunt, qui nullam exceptionem patiuntur, e. licet, de testibus. Hos ergo & necessarios esse, & ad probationem huius criminis sufficere, manifeste videtur probare text. in e. nullam, §. sed hoc, in fin. 2. q. 4. ibi, Durum, vel trium, testium quilibet iure conuincit, & damnari poterit, iuxta Euangelium dicens, in ore duorum, vel trium stat omne verbum. A qua generali regula nullibi inuenitur haereticis criminibus exceptio: & ita hanc sententiam, vt pote communem, pluribus Anton. Albertin. in repetit. c. 1. de haereticis. n. 6. q. 16. n. 531. Exorn. Gomez tom. 3. variarum, c. 12. num. 9. Pegna 3. part. direct. quae lib. 71. cum Eymet. ibi, comment. 120. vers. laborum omnium sententia. Farin. quae lib. 63. num. 233. seqq. & de haereticis. quae lib. 188. num. 55. Locius Zech. 1. part. tit. de fide, rubr. de haereticis, cap. 11. num. 14. vers. quo vero ad numerum. Caxallos in eom. contra comm. quae lib. 72. n. 1. Simancas catholice institut. titul. 51. rubr. de probationibus. n. 8. & tit. 64. rubr. de testibus, n. 36. & enchirid. tit. 34. rubr. de probationibus. n. 4. & alij apud ipsos.

Neque aduersus hoc obstat textus in cap. praesul. 2. q. 4. vbi ad conuincendum Cardinalem, si Episcopus iur. testes 72. requiruntur, si presbyter, 44. si Diaconus vrbis Romanae, 72. si subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, aut ostiarius, 7. Non, inquam, obstat, quia ille text. solum loquitur de Cardinalibus, ob eius excellentem dignitatem, cui haec prerogatiua debetur, vt non in ea facile condemnentur. Tum, praecipue, quia non loquitur textus de testibus fide dignis, sed de testibus inhabilibus qui cum a testimonio repellantur, in quoniam non est, sit torquatur ad plenam fidem aduersus Cardinalem. Quod autem supra dictus text. loquatur de testibus inhabilibus constat ex dict. e. nullam, ibi: Sed hoc pertinet ad priuilegium de clericis Romanae Ecclesiae intelligitur, vel propter inprobabilitatem quorundam, qui cum non sint spectatae vitae, & scientiae, in accusationem ministrorum de reprobate proficiunt, quorum vero vita adeo laudabilis est, vt omnibus imitanda appereat, de quorum assertionem nulla dubitatio nasci poterit, eorum testimonio duorum, vel trium testium quilibet iure conuincit, & damnari poterit. Ex quibus verbis manifeste constat dispositionem e. praesul. emanasse ad reprimendam maiitiam aliquotum hominum perditorum, qui aduersus Cardinales, clericosque Romanae Ecclesiae profiliebant accusantes eos, vt haec ratione ab officio remouerentur, ac proinde de his testibus talis numerus copiosus ex postulatur ad Cardinalem conuincendum. Adde consuetudinem iam recepta supra dictam dispositio nem e. praesul. omnino cessasse sic Decius in e. si clericus, de iudic. in 6. Berouius ibi, n. 8. vers. Decius, Iulius Clarus practico criminis. §. in q. 66. vers. debet etiam scire, plures referens Farinacius quae lib. 63. n. 244.

2 Verum est hoc ita sit spectato iuris rigore posse, inquam ex duorum probatorum testimonio reum conuincit, & in poenam ordinariam condemnari ac credere, si deliquit probate vitate sit, id nunquam fieri debere, se opponeret, vel quatuor testes adesse, vel saltem aliquid alia iudicia, & circumstantias, quibus praesumat delictum esse commissum. Ratio ea esse videtur quia in hoc crimine miquritur multum defensio rei, cum in eius praesentia testes non examinentur, neque eorum nomina illi manifestentur, quibus forte poterat aliquem defectum obicere, ob quem eorum testimonium non leuiter infirmaret. Qua propter Guido Falcon. relatus a Pegna dicto comment. 121. in princ. dixit duos illos testes vix duos esse, eo quod vt genere necessitate ordo truncatur, sic docuit Eymet. 3. part. q. 71. & ibi Pegna comment. 120. circa finem, vers. quatuor autem haec vera sunt. Rojas tract. de haereticis, assert. 7. n. 103. & fauere relati a Farina. q. 184. n. 56. & 57. Dixi, duobus testibus reum bonae opinionis conuictum non debere damnari in poenam ordinariam, quia in aliqua poenam extraordinariam, arbitrio iudicis optime potest, vt aduertunt relati Doctores, & supponunt omnes.

§. VI.

Qua poena afficiendus sit testis in hoc tribunali falsum deponens.

- 1. Qui dicatur testis falsus.
- 2. Testis falsus potest ab Inquisitore torqueri & puniri.
- 3. An possit inquisitor sine Episcopo, vel contra hunc testem puniri? Sub distinctione responderetur.
- 4. Testis falsus in crimine haeresis poena mortis afficiendus est ex plurium sententia.
- 5. An ex consuetudine receptum est poena arbitraria puniri.
- 6. Excepit nisi ille contra quem depositus, ut negatiuus fuerit morte affectus.
- 7. Si significatur poenitus non est, testis non est in poenam talionum condemnandus, etiam spectato iuris rigore.
- 8. Nulla est differentia inter testem falsum imponentem haeresim nunquam damnato, vel iam de illa damnato.
- 9. Poena arbitraria puniendus est testis falsus de confessione inquisiti.
- 10. Praesumitur obiectio, & soluitur.
- 11. Contra huiusmodi testem, tanquam contra fautorem haeresis, inquisitor procedere potest.
- 12. Non evitabit poenas, si testis nulla sit eius depositio.
- 13. Quod si testis se ipsum delulit? Poena est arbitraria puniendus, & mitius.
- 14. Diffa de testibus extenduntur ad corruptentes mandantes, consentientes, &c.
- 15. Filii, & nepotes testis falsi condemnati non sunt infames, neque alia poena subiiciuntur, quibus subiiciuntur haereticorum filij.

Præmittit testem falsum dici non solum eum, qui mendacium dicit, sed etiam, qui veritatem occultat: habet ex parte ista de crimine falsi, ubi, uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia & ille prodelle non vult, & ille nocere desiderat. Et hoc esse falsos testes testatur Lugo, q. 7. n. 2. nullum habere contradicentem. Modus autem imponendi falsum in crimine haeresis est, si propositionem haereticam, quam alius recitavit, vel interrogando protulit, tu testem affirmativè protulit: falsa enim est talis depositio, & crimen non committitur imponis, sic Pegna 3. part. director. q. 37. com. n. 22. v. s. meo modo sunt. Farinac. q. 188. n. 42. Simancas cathol. in si. 6. q. 4. rubr. de testib. n. 89. v. s. est quoque falsus testis.

Præmittit secundo testem falsum ab Inquisitore torqueri, & puniri posse. Nam licet satis inter D.D. controuersum sit, an delegatus possit testem aliqui sibi non subdito punire, si in suo tribunalis delinqueret? Communior sententia defendit, si sit delegatus a Principi id facere posse, ut defendunt pluribus reatis Couar. pract. quæst. cap. 8. num. 8. v. s. quomodo, Farinacius quæst. n. 50. & segg. Pegna supra v. s. quantum ad primum, Ergo a fortiori id facere poterit Inquisitor, quia non solum est de eorum Principis, sed et Pontificis ad vnam causam, sed etiam ad plures causas criminales. Deinde, quia consuetudine receptum est habere Inquisitores hanc potestatem, quam consuetudinem recitat Pegna loco allegato, & Farinac. de haeresi quæst. n. 40. Adde pro maiori securitate illis hanc potestatem esse concessam à Leone X. Rescripto incipiente, in hoc scripto, cuius tenorem refert Pegna in fine directori, inter litteras Apostolicas, & supradicto comm. 12. 2. & consentit Farinacius supra.

Datum tamen est, an solus Inquisitor, vel solus Episcopus possit hunc testem falsum torqueri, & punire? Et quidem si torqueri vellet non ut reus, sed ut testis pro depositionis factæ firmitate, certum est à quolibet illorum in causa procedente torqueri posse, quia quilibet illorum potestatem habet inquirendi, & examinandi veritatem, quovisque causa in statu sententiæ constitatur. Contra autem ad hunc effectum necessarium esse impo testis torram. Efficitur ergo à quolibet illorum dari posse ad hoc torquendus esse ut reus, quod contingit, cum specialiter contra illum de nouo formati processus; tunc ab utroque simul, scilicet Inquisitore, & Episcopo torquendus est, neque potest unus sine alio, iuxta expressum textum in Clem. 1. de haeresi, & propter v. s. duo tamè tradere carceri, & sic expressè Eymer. 2. part. director. q. 73. n. 4. Pegna dict. comm. 12. 2. col. 1. v. s. actorum est. Verum si de punitione loquamur, actor ipe coram rigore posse Inquisitorem sine Episcopo, & contra testem coram se notorie, & manifestè falsum punire poena extraordinaria, quia hac potestatis cuiuslibet delegato Principis in causa criminali conceditur, ut pluribus exornat Clarus in tract. §. fin. q. 38. v. s. sed quæ non quid in fine. Couar. pract. c. 18. n. 8. Farinac. q. 67. num. 48. & seg. & de quolibet delegato habente iurisdictionem potestatis delicta optime probat Fachin lib. 9. cap. 26. ex l. nullum C. de testibus. Nihilominus, quia stat rescriptum Leonis X. remissum ad Inquisitores Atagonie 1510. cuius meminit Pegna, dicto comm. 12. circa finem, v. s. illi etiam est, in quo cau-

tur, ne possint Inquisitores sine Episcopis hunc testem falsum damnare, ideo dicendum est ita obseruari debere: & ita defendit tanquam tutius Pegna supradicto loco, Farinacius q. 188. n. 41. At cum supradictum rescriptum iurisdictioni ordinarij, & delegatae, aliquo modo præiudicet; limitat enim Inquisitori, & Episcopo potestatem puniendi testes falsos, quam ius illis in integrum concedit: ideo ad alios Inquisitores, & Episcopos præter deputatos Atagonie videtur non esse extendendum, de illis namque solis loquitur Leo X. ut testatur Pegna supra. Aduerto tamen, si aliquando contingat testem falsum seculari iudici traditi morte puniendum, id debere ab Inquisitoribus particularibus fieri, consilio supremo tenatu, & non aliter, quia cum agatur de vita hominis, quæ est res grauissima, neque ita certum est iure hac poena testem falsum esse afficiendum, expedit maxime ne cuiuslibet Inquisitoris particularis iudicio imponatur. sic Pegna dict. comm. 12. v. s. iam quamuis, Salzedo cap. 93. v. s. in Romana. Farinac. q. 188. n. 53. pract.

Difficultas est, an testis falsus haeresim alicui imponens poena mortis damnandus sit, & curiæ seculari relinquendus? Affirmatiuum partem tenet Simancas cathol. in si. tit. 64. rubr. de testibus. n. 86. in d. n. 90. & inenebirid. v. s. v. s. 38. rubr. de testibus n. 2. & 3. Salzedo pract. in addit. ad Bernard. Diaz. cap. 93. v. s. sic Anton. Gomez in l. Tauri. 83. n. in fine: Rojas tract. de haeresi part. 2. assert. 8. n. 156. & segg. Lælius Zech. in summ. 1. part. tit. de fide, rubr. de haeresi, cap. 1. n. 4. Moverunt primò, quia in reliquis casibus testis falsum imponens puniatur eadem poena, qua puniendus erat testificatus, si verum esset obiectum, ut deciditur expressè in l. §. praterea ff. de sicariis. ubi, qui falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur, & in e. satis hinc in fine, 3. q. 5. postquam dixerat August. vium falso accuatiem de adu. teno. v. s. xorem suam non debere poena mortis damnari, subditur. In alijs autem falsis cum, qui testimonio falso cuiquam nocuerit, quæd si probaretur, ius sit, occidi, eadem ple. ubi nemus poena, qua fuerat, si verum esset, testis plerendum Et concordat lex regia, 83. Tauri. ubi, quando se probare que aliqui testigo de pusi falsamente contra aliqua persona en alguna causa criminal, en lo qual sino se auerigua se su dicho ser falso a quel, o aquellos contra quien depuso mereció pena de muerte. Otra pena corporal, que al tal testigo en riguroso como fue falso, le sea dada la misma pena contra persona, y bienes, como se le debiera dar a aquellos, o aquellos contra quien depuso, siendo su dicho verdadero, enajo que en aquellos contra quien depuso no se execute la tal pena, pues por ellos no quedò de dar sela lo qual mandamos que se execute en todos los delictos de qualquier calidad que sean. Cum ergo haeresis crimen sit omnium grauissimum, ut pote in republica religionique Christianæ summè perniciosum, efficitur sanè testè deponentem falsò poena mortis damnari non debere, quia illa est poena, quæ imponenda erat testificato, si crimen obiectum verum esset. Secundo probatur ex refer. pto Leonis X. supra allegato, in quo Pontifex Inquisitoribus remittit punitionem testis falsi pro qualitate criminis & circumstantijs, etiam usque ad traditionem & remissionem faciendam brachio seculari, & hoc absque irregularitatis periculo: sed nullus ex cogitari potest casus, in quo hæc poena testi falsò imponenda sit, nisi cum is, de quo deponitur, illa lubire debebat, si verum esset obiectum. Ergo in illo casu poena mortis testis falsus puniri debet, Notanter dixi testem falsum puniendum esse poena mortis, si testificatus illum lubire debebat, si vera fuisset depositio: quod non potest verificari, nisi cum haeresim alicui imponitur: nam si de alio crimine inferiori, ob quod testificatus poena mortis imponenda non est; clarum est, neque testis esse imponendam, sed aliam mitiorem iudicis arbitrio, verbi gratia fustigationis, vitæ, vel exilij, & pecuniæ sic Simancas cathol. in si. tit. 64. rubr. de testibus. 90. & 91. Pegna dicto comm. 12. 2. v. s. ceterum, v. s. quod si leuiter nocuerit. Ignat. Lopez de Salzedo cap. 93. v. s. quibus assimilari possunt. Lælius Zech. 1. p. de fide, rubr. de haeresi, cap. 1. num. 14. v. s. quod si testes; Farinacius quæst. 288. num. 51.

Nihilominus contraria sententia de consuetudine recepta est scilicet testem falsum in crimine haeresis poena arbitraria puniri, quæ ratio, vel nunquam extenditur ad mortis poenam, sed ad fustigationem, vel vitæ, vel vitæ, & pecuniæ simul: sic Ignat. Lopez. sup. c. 93. v. s. in Romana quidem curia Farin. q. 188. n. 39. & de testi. q. 67. n. 29. Et fudamentum esse potest, quia ius falsò haeresis crimen imponitur, etiam si verum esset, mortem necessariò non subiret, sed penitens illa cuitate posset, nisi esset relapsus. Ergo testi non est poena mortis absolutè imponenda, sed alia mitior, æqualis illi, quam haereticus verus, & penitens subire debebat.

Dicendum tamen est primò, Poena mortis, & curiæ seculari omnino tradendum esse testem falsò alicui haeresim imponentem, ob cuius depositionem curiæ seculari ut negatiuus fuit condemnatus, & obit: sic ex rescripto Leonis X. docet Pegna dicto comm. 12. v. s. illi, verò post prin. Farin. de. res. q. 67. n. 21. in d. n. 14. ubi pluribus Doctoribus, & text. confirmat, & ita in tribunali Inquisitionis Logronen. practicum fuit. Et in hoc casu est verissima communis sententia, quæ negat testem falsum admittendum esse ad penitentiam, sicut haereticus admittit ad reconciliationem de qua Bald. Cynus, Ioan. And. Pancimit. & alij

DE
STR
ALAY
TOM
11

in e. excommunicamus. l. 2. de hereticis. & tradit Pegna 3. p. direct. comm. 122. circa finem. vers. quatuor. ff. Farinac. q. 188. n. 43. Anton. Gom. leg. 83. Tauri. num. 8. & tradunt omnes Doctores, num. 3. relati. Ratio est, quia ille non solum ut testis falsus, sed ut vere homicida puniendus est. Idem crederem dicendum, si in carcere existens testificatus obiret; quia credendum est tellem falsum causam illius mortis fuisse.

7 Dico secundum, si testis falsus haereticus alicui imponeret, si tamen veritas manifesta, est antequam poenam testificatus subiret, probabilius existimo, etiam attento iuris rigore non debere poenam mortis affici. Probo, quia poena talionis saltem in foro Ecclesiastico non est recepta. Neque in hoc casu est aliquis textus, cogens illam imponere. Nam textus relatus in e. satu hinc, praeterquam quod non est Pontificius, sed Augustinus, non probat eadem poenam plebendum esse reitum, qui plebendus erat testificatus, si de facto plexus non fuit. Imo potius contrarium colligitur ex illis verbis, cui qui testimonio falso cuiquam nocuerit, quae noxamentum non ardentum, sed cum effectu importat. Item rescriptum Leonis X. hoc clarius indicat, ubi conceditur facultas liberè procedendi, absque timore irregularitatis contra eos, qui vel tacendo verum, vel falsum deponendo, vel iustigando ad hanc falsam depositionem occiderunt, aut membro aliquo mutilarunt, aut bonis suis omnibus, vel maiori parte spoliarunt, &c. Ecce qua ratione de reffe cum effectu damnificante rescriptum intelligitur. Solum video legem regiam Tauri nobis contrariam esse: sed cum illa in crimine haereticis vixit, nequaquam disponere possit; efficitur sane in hoc crimine poenam mortis exequendam non esse, quando cum effectu in testificatu excoctio non est, licet exequenda foret, si verum esset obiectum: & ita tenet hanc sententiam Farinacius q. 188. num. 48. & quast. 67. num. 16 & 17. Et loquens generaliter de reite in causa capitali falso deponente, in qua effectus non est sequutus, affirmat poenam capitali non esse puniendum; quia ex consuetudine effectus non sequitur effectu, non punitur eadem poena. Non enim iustum est eadem poenam punire tellem deponentem falso, ob cuius depositionem nullum testificato damnatum irrogatum est, qua punitur testis ob cuius depositionem falsam testificato mors lucellit.

8 Dico tertio, nullam esse differentiam inter tellem imponentem falso haereticum alicui de haeresi nunquam damnato, vel imponentem falso haereticum alicui iam de illa damnato, quia in utroque casu testificatus morti erat tradendus, si firma maneret falsa testis depositio. Nam uterque debet mori, ut imponentes negatiui, cum secundum probabilem sententiam nemini liceat faceri crimen haereticum non commissum. Ergo si testis falsus imponens crimen aliis damnato, morte plebendus est, etiam plebendi debet eadem morte imponens crimen ei, qui nunquam damnatus fuit. Fateor tamen in imponente falso crimine ei, qui aliis de haeresi fuit damnatus, efficacius procedere, cum hic nulla via à morte liberari possit nisi falsitas, & mendacium detegeretur. Nam siue neget haereticum impostam, siue illam fateatur mortem evitare non potest; quia in vno damnaretur ut negatiui, in alio, ut relapsus. At testificato de haeresi, aliis de illa nunquam condemnato suppetit via euadendi mortem, si crimen fateatur. Quod an fieri possit, in sequentibus examinabimus.

9 Dico quarto, si testis pro defensione inquisiti falsum deponat, v. g. negando haereticum, quam sibi constiterat commississe, obligaturque est reuelare, poena arbitraria puniendus est, dummodo non accedat ad poenam mortis, nisi forte contingeret aliquis casus extraordinarius; in quo ex falsa depositione testis, & veritatis occultatione graue damnatum reipublice immineret. sic docuit Simanc. cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testib. n. 90. vbi testatur sibi ita rescriptum esse à summo Senatu inquisitionis & in Toletana instructione 4. e. 11. ita haberi. Idem docet in enchirid. v. clat. relig. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 4. Farinacius quast. 188. num. 49. & loquens generaliter de testibus quast. 67. n. 18. multis relatis exornat. Moueor, quia nullo textu cautus inuenio hanc poenam imponendam esse testi in defensionem falsi testificantis. Nam rescriptum Leonis X. in quo aequaliter de depositione falsa contra reos, vel in eorum fauorem loquitur, hanc poenam illis non imponit, solum enim ibi arbitraria poena decernit omnes illos esse puniendos vique ad relaxationem brachio seculari, quod nequaquam potest intelligi, quod hanc relaxationem omnibus debeatur; sufficit, si debeatur illis, qui sua depositione causa fuerunt, ut aliquis morti iniuste traderetur; textus autem in l. 1. §. praterea, ff. de fidei. & textus in e. satu hinc. 23. q. 5. expresse loquitur de teste deponente contra reum, non pro reo. Ergo ex huiusmodi depositione non est inferenda testi tam grauis poena, sed fustigationis, vel tritremis, vel vtraque simul.

10 Sed obicitur: Grauiori supplicio est dignus, qui grauius offendit; sed qui deponit falsum, occultando haereticum, grauius delinquit, quam si deponeret falsum illum revelando; nam ille offendet diuinam maiestatem, hic humanam. Ergo grauius puniri debet. Et confirmo. Qui contra fideum, & reipublicam deponit, grauius poena est dignus, quam qui contra priuatum, ex textu in authent. multo magis. C. de sacro sanct. Eccles. Sed hic occultans veritatem contra fideum, reipublicamque falsum deponit. Ergo Adde causam esse, ut ille haereticus defensus, & alij per ipsi mor-

te perpetua damnentur. Si ergo cum esset occasio temporalis damnationis vita priuandus venit, à fortiori cum est causa in pluribus damnationis aeternae. Propter haec Pegna 3. p. direct. comm. 122. vers. sic par ratio eorum, exstimat curiae seculari tradendum esse hunc falsum tellem: contentit Leclius Zechius sum. 1. part. tit. de fide, rubr. de haeresi, cap. 11. num. 14. vers. quod si testes.

Verum retinenda est nostra sententia, vixit æquior, & benignior, & in practica omnino recepta. Et ad obiectionem omnino respondeo. Primo saepe grauiora peccata leuionibus poenis humanis puniri, vel quia grauiora illa peccata non sunt ita frequentia, vel quia non reputantur reipublice ita damnosa, ut patet in periurio, & sacrilegio, quod leuiori poena punitur, quam homicidium, vel adulterium, cum tamen sint grauiora peccata, & diuinam maiestatem offendunt directe. Secundo occultatio non esse ita certum grauis diuinam maiestatem offendere, qui per falsam depositionem haereticum occultat, quam qui catholico haereticum facit reputari: cum hic non solum hominem, sed etiam Deum, & reipublicam grauius offendat.

11 Fateor tamen contra huiusmodi tellem falso haereticum occultantem, posse processum formati de crimine fauorari, & tanquam fauorem haereticum damnari. Illa tamen tunc non erit condemnatio ob praefam falsitatem, sed potius ob fauorem & auxilium ei haeretico praestitum.

12 Aduertendum omnino est, si testis falsus se ipsum delinquit, & complices si forte habuit plene manifestauit, mitius cum illo agendum esse, neque vilo modo morti tradendum, nisi in casu quo testificatus mortem subisset, sed vel carceri, vel exilio, vel tritremibus damnari debet, sic colligitur ex Pegna 3. p. direct. comm. 122. circa finem. vers. cum vero iudicet, & vers. in illis modis. Simanc. cathol. in sit. tit. 64. num. 95. alios refertus Farinac. q. 188. num. 43.

13 Secundo aduertendum, si aliquo capite testis depositio nulla fuit, non obinde falsi poenam integre euitabit, sed solum ordinariam. At extraordinaria arbitrio iudicis puniri debet, quia vix tentauit iniuriam irrogare, & falsitatem commisit, & iudicium offendit: sic ex pluribus firmat Farinacius quast. 67. iote §. 6. num. 193. & specialiter 219.

14 Dico quinto, quod dictum est de testibus falsis, dicendum est de corruptibilibus eorum prece, aut peritio, vel falsum dicant. Item de mandantibus, aut persuadentibus ad falsum testimonium, aut etiam de mandantibus alicui, ut testes contempnat, quia ij omnes efficaciores, & principaliores causae falsitatis esse videntur: & ita habetur expresse in rescripto Leonis X. ubi, qui ad talia committenda minus cogunt, vel pecunia alliciunt, &c. & infra, aut alium ad falsum deponendum, aut verum tacendum induxerit, & notauit Pegna direct. comment. 122. post mediu. vers. atque hoc ipsum Salzedo practice. c. 93. vers. & quod de testibus. Farinac. q. 188. n. 44. Leclius Zechius sum. 1. part. de fide, rubr. de haeresi. c. 11. n. 14. vers. quod si testes. Simanc. cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testibus. n. 96. & in enchirid. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 8.

15 Dico vltimo, Filius, & nepos falsi testis in crimine haereticis condemnari: etiam ad poenam mortis non redditur infamis, neque aliis poenis obnoxius, quibus haereticorum filij redduntur, quia nullibi cautum inuenitur, & poene extendendae non sunt, sed potius restringendae, iuxta textum in e. adia. de reg. iur. in 6. sic tradit Pegna direct. comm. 122. in fin. vers. postremo quatuor. Sanchez l. 3. c. 27. n. 25. Farinacius quast. 188. num. 54. Simanc. cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testibus. n. 92. & in enchirid. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 3. Leclius Zech. sum. 1. part. de fide, rubr. de haeresi. c. 11. n. 14. vers. quod si testes falsum deponant.

PUNCTVM XVI.

De reo haeretico.

REUS in hoc tribunali & potest esse haereticus, vel de haesi suspectus ob fauoriam. De haeretico, vel de haesi suspecto ob fauoriam, qua ratione aduersus illi Inquisitores procedunt, satis in superioribus dictum est, omnia enim quae de inquisitione, accusatione, & denunciatione, haereticorum quae poenis diximus huic deferuntur instituto. Sed pro illius complemento alique restant difficultate examinanda.

§. I.

De reo continente, & reuocante.

- 1 Si falsus sit haereticus, ex illa confessione condemnari potest.
- 2 Debet tamen confessio esse specialis, quae specialem haereticum declarat.
- 3 Si reuocet confessionem in continentem, vel probet esse errata falsum esse, valida est reuocatio.
- 4 Reuocatio non in continentem facta, neque errore probato non excusat, nam si alij contrarium sentiant.

1. Contingit

Contingit sepe heresim quem fateri, & postea reuocati confessionem factam. Dubium ergo est, an possit à iudicibus fidei hic reus condemnari? Et quidem si confessionem non reuocet, elatum est, ex illa condemnari posse; quia nulla aliorum probatio huius delicti esse potest, quam illa, quae ex proprio delinquentis ore habetur ad text. in c. vestra. cap. in de exco. l. clericorum. & mulier. c. 1. i. c. de confessis. l. qui habitant. C. de panis. Et licet in aliis delictis sola confessio, cum de corpore delicti non constat, insufficientis videatur ad condemnandum l. 3. §. item illud ff. ad senat. consult. Syllanian. ubi Bart. & Bald. in aurb. sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis. & Aet. in l. 1. c. de confessis. At cum hoc crimen interius potius, quam exterius perficiatur, nulla de corpore delicti probatio requiritur, sed sola confessione delinquentis probatum esse censetur: ut alius relatis docet Pegna dicit. 3. p. n. 117. tit. de sen. quib. reor. com. 28. in prin. vers. quoniam Simanc. cathol. in l. 1. tit. 13. rub. de confessis. n. 1. Malcard. de probationib. l. 1. tit. 13. §. 1. c. leg. lat. q. 183. n. 73. Martin. del Rio de iur. lib. 5. §. 11. Rojas tr. de heret. 2. p. n. 55.

Debet tamen haec confessio specialis esse, scilicet quae significet heresim aliquam specialem declarari, alias insufficientes erit condemnationis. Quapropter si quis solam generaliter dixerit se haereticum fuisse, nihil haereticum declarat, non sufficit haec confessio, ut tanquam haereticus condemnetur, quia forte ex errore procedat, quo existimat haereticum, quae vere haereticus non est. Valeret autem si diceret se Lutheranum esse, quia tunc iam exprimit errorem, quibus fuit assensus: sic Simanc. cathol. in l. 1. tit. 13. n. 3. c. 4. in rubric. tit. 12. n. 2. Farinac. n. 74. Dec. tr. crim. in l. 1. §. 35. de heret. 2. p. n. 268.

Quod si confessionem factam reuocet, distinguendum est si illam reuocet incontinenti, & in praesentia iudicis, ex illa condemnari non potest, quia credendum est ex lapsu linguae, vel ex metu, aut timore, vel ex alia causa extrinseca factam fuisse: sic Rojas trad. de heret. 2. p. n. 260. & multis allegatis docet Farin. q. 81. ubi de reo confesso, & conuicto n. 348. Si autem iam fuit à iudice, vel à fiscalibus accepta, tunc si reuocet, errore probato, valida est reuocatio; neque ex prima confessione condemnari potest: sic Simanc. tit. 13. n. 1. c. 14. Farin. de heresi q. 183. n. 75. c. 9. §. 1. ubi de reo confesso, & conuicto agit. Debet autem non solum errorem probare, sed probare causam quare fecerit. Hoc autem sufficiens probatur, si probet metum vel à iudice, vel ab alio extrinseco illatum. Item si multum tempus praeterfuit, in quo obliuio praesumi potest: sic multos refertens Farin. q. 81. n. 344.

Quod si reuocatio neque in continenti fit, neque errore probato, adhuc existimat Didac. Camera quaest. criminal. rub. de haereticis. cap. 1. n. 70. efficacem esse ad infirmendam primam confessionem, ita ut ex illa non possit reus curiae seculari tradi; nisi forte constaret ex malitia reuocationem factam esse: quia prima confessio ceteris efficax est ad sic confessionem condemnandum, quatenus in suo robore, & firmitate persistit. At ex reuocatione facta minuitur eius firmitas, cum tota firmitas confessionis ex approbatione consistentis provenit. Ergo tota eius firmitas destruitur ex eiusdem reprobatione. Caterum haec firmitas nulla ratione sustinenda est, sed omnino dicendum cum Farinac. q. 183. n. 75. nullius valoris esse reuocationem confessionis, si non facta errore non probato; sed illa reuocatio non obstat potest, & debere sic confessionem curiae seculari tradi tanquam impenitentem, si vel ipsam confessionem factam non approbat, & criminis penitentiam expostulat, vel errorem in praecedenti confessione commissum non ostendit. Et ratio est manifestis, quia prima ipsa confessio semper firma persistit, quoties error in ea commissus non ostenditur; quia nullus praesumitur contra se dicere testimonium falsum, eaque de causa qui reuocat errorem non probato, neque causa allegata erroris ad eundem non est. Alias nullus haereticus confessus damnari potest, cum omnino ante damnationem reuocare confessionem possent: sic tradit loquens in genere de cuiuslibet delicti confessione Paris de Puteo de iudicatu. verbis tortus. c. 8. n. 1. vers. nisi confessionem reuocet. Camera praet. in l. 1. tract. de appellatione §. reuocatus casus, n. 23. ad fin. c. in 3. tract. de homicid. p. 11. excusat. c. n. 24. Monticel. tit. 10. n. 7. vers. quod verum Franc. Person. de iudiciis, c. 1. tit. 1. §. 1. quos refert & sequitur Farinac q. 81. n. 344. & facit omnia, quae adducit toto illo cap. 9.

§. II.

De obligatione haeretici dicendi verum, cum à iudicibus fidei interrogatur.

- 1 Obligatus es fateri veritatem, si legitime interrogaris.
2 Si testibus confessibus conuictus es, & ob hanc causam mors damnaris, teneris crimen fateri, esto ex tali confessione mortem non euites.
3 Crimen tibi falso impositum possis ne fateri ad euitendam mortem examinatur. & decisio Doctoribus remittitur.
4 An ob vitia grauiora tormeta possis crimine tibi falso impositum fateri. de Caito Sum. Mors. Paris l.

fateri. Proponitur dubitandi ratio.
5 Approbatur unico casu excepto.

1 Efficere potest reus in veritate, vel negado crimen commissum, vel sibi falsum imponendo, & de utroque est dicendum. Primo dubitatur, an haereticum probatum testibus teneris fateri? Non est dubium te obligatum esse illum fateri, si verè commisit, iudice legitime interrogante: quia si in aliis delictis haec obligatio inest, à fortiori eumine haereticis. Solum videris excusatus in casu quo ex confessione pena mortis tibi esset imponenda, & negando delictum hanc penam euitares, tunc si doleas de peccato, & tibi iuppeter alia via impetrandi abolitionem ab incuria excommunicatione, probabilitate non videretur carere te posse in respondendo amphibologia vti; ut bene probat Lessius lib. 2. de iustitia cap. 31. dub. 3. num. 16. secunda editione quae omnia latius examinabimus in tractatu de iudice, teste, & reo.

2 At si testibus confessibus conuictus es, & ob hanc rationem tanquam negatus damnaris, credo te obligatum esse sub mortali crimine fateri publice, neque posse alia via à peccatis absolui: sic docuit Thomas Sanchez lib. 3. in De calog. cap. 7. num. 11. sine, vers. hinc exspiciendus. Ratio est, quia media illa confessione euitare potes mortem tibi imminentem, quam euitare teneris si commode potes, quia non es dominus vitae, & dato quod euitare non posses, eo quod sis relapsus, vel quia non praesumeris ex vero corde conuerti, cum ita tardè ad penitentiam accesseris: at euitas ne ælimeris impetrens & pertinax decedere è vita; ad quam existimationem grauissimum fundamentum praebes. Teneris ergo hoc scandalum euitare. Neque obstat te in aliis delictis obligatum non esse post condemnationem confiteri delictum prius negatum, quia ex illorum negatione non cauas scandalum, sicuti causas in negatione haereticis, neque testibus iudici, aut alteri tertio damnum inferes, ut late expendit Sanchez loco allegato supra.

3 Secundo dubitatur, an si falsis testibus conuictus sis, & ob eam causam damnaris, possis ad euitandam mortem confiteri crimen tibi falso impositum? Negat Pegna tertia parte de rebori, num. 210. commentario 48. vers. quomobrem. Sotus libro 4. de iustitia, c. iure, quæstione 2. articulo 3. conclusione 4. Couarruias libro 1. variarium, capite 2. numero 8. Monstertum quia si crimen fateris non commissum, mentiris: mendacium autem illicitum semper est, & in materia graui mortale peccatum. Ergo. Tum quia licet pro tuendo honore possis diuitias effundere, & pro tuenda vita honorem, utpote rem inferioris ordinis. Hoc autem intelligitur, quando honorem, & diuitias proprias effundis. Secus verò si honor, & diuitiae alienae sint. At qui crimen haereticis sibi imponit, non solum eius honorem, & famam laedit, sed etiam filiorum, & nepotum, & consanguineorum. Ergo ex hac parte à criminis confessionis impeditur.

Verum haec rationes non videntur convincere. Non prima, quia fateri optime potes crimen non commissum absque mendacio, si subintelligas te commississe non verè, sed praesumptiue, & aliorum aestimatione. Non secunda, quia ex confessione criminis non infamas filios, & consanguineos, imò potius minus infamiam, quae ex condemnatione ob probationem testium illis provenire debet. Nam si condemnaris ut negatiuus, filij, & nepotes ab officiis, & beneficiis manent exclusi: secus verò, si facta confessione ad penitentiam recipis. Ergo illa confessio potius utilitatem, quam dampnum affert. Deinde si mortis negatiuus, omnes praesumunt te impenitentem, & haereticum morti, ac proinde scandalum omnibus es. facta autem confessione & ad penitentiam receptus hoc scandalum reparas, & omnino tollis. Ergo poteris fateri crimen. Adde, quilibet tenetur suam vitam conseruare, quando commode potest, sed fatendo crimen sic probatum conseruas vitam, quam negando crimen, omnino perdis, & ex tali confessione, ut probatum est, nullum tibi, neque consanguineis dampnum accrescit. Ergo non solum potes crimen sic probatum fateri, sed videris teneri, propter haec salua pace tantorum virorum reputatem securè & probabiliter posse impositum crimen admittere, & pro illo penitentiam expostulare. Decisionem tamen remitto iudicio Ecclesiae, & Doctorum.

4 Tertio dubitatur, an ob vitanda grauiora tormeta, possis haereticum non commissum, at semiplene probatum fateri, & misericordiam expostulare?

Ratio dubitandi est, quia ob hanc causam potes tibi crimen homicidij, aut furti imponere, etiam si inde mortis sis damnandus, quia cum tanto dolore, & labore non teneris vitam, & honorem conseruare. Sicuti non teneris feiicionem membrorum pati, ut vitam conserues. Neque illud est te ipsum occidere, sed potius ab vna continua, & molesta occasione liberare. Iudici autem, & testibus non facis iniuriam, cum ipsi intentum habeant, si crimen fateris. Ergo nulla superest ratio, ob quam sit illicitum, & ita cum Tolero, Augustino, & Syluest. docet Lessius lib. 2. c. 11. dub. 7. num. 41. Ergo idem est dicendum in crimine haereticis, praecipue cum ex eius confessione, sic ex animo, & corde fiat, non mors, sed vita conceditur. Quod si dicas illicitam esse hanc confessionem, tum ob infamiam, quae consanguineis accrescit,

accrescit, tum ob scandalum, quod præbes te delinquentem efficiendo, facile responderi potest. Quia sæpe infamia, quæ aliis accrescit, non est tantæ considerationis, ac sunt tormenta, & dolores, quos negans sustinere debes: ideoque pensanda sunt, & prudentis arbitrio ponderanda, ut dicit Lessius *suprà num. 50.* Adde tibi imponendo falsum crimen non videris directè confanguineos infamare, & ius illorum lædere; aliàs eum ipsismet crimen committeres, contra iustitiam debitam honori confanguineorum peccares, & in confessione manifestare deberes, quos haberes confanguineos, ut sic plene iniustitia facta cognoscatur, quod est inauditum. Non ergo peccas contra ius debitum confanguineis, fatendo crimen falsum, sed ad summum peccas adversus charitatem tibi, & illis debitam. At hæc charitas, in iustitia non videtur cum tam gravi damno, & dolore obligare, sicuti non obligat proprio honori ergo neque alieno. Scandalum autem ex huiusmodi confessione non videtur sequi: tum quia multi censere possunt te falsum esse delictum, non quia commisit, sed quia tormenta timuisti. Tum etiam quia si ex confessione delicti aliquod scandalum sequitur, & occasio præbetur aliis id ipsum committendi, penitentia, & dolore illius sufficiet reparatur. Ergo ex nullo capite hoc esse illicitum apparet.

5. Fator hanc rationem dubitandi efficacem esse, ac proinde censuræ repositæ sic reputatum delinquentem crimen tibi falsò impositum approbare ob gravissima, & penè insuperabilia tormenta vitanda. Debes tamen in approbatione vitare mendacium amphibologia vitans. Solum autem hoc limitandum censuræ, si nobilis multò sis, familiamque habes nobilissimam, & de republica benemeritum: tunc enim debes atrocissima sustinere tormenta, ne falsò crimine tibi imposito familiam macules, quia bonum commune reipublicæ etiam cum vite dispendio conferare, & illarum custodire tenetis. sic colligitur hæc doctrina ex Lessio *lib. 2. c. 11. dub. 7. in fin. n. 50.*

§. III.

De hæretico absente contumace.

1. Quæ ratio citandæ est.
2. Ad huius defensionem admittitur excusator.
3. Quæ bona huius absentis sequestrantur.
4. Reus mortuus intra annum, neque eius delictum plene probatum, sicut in iudicium, neque ulterius ad condemnationem procedit.

1. **C**um adversus absentem proceditur, si delictum plene probatum non est, citatur publicè in Ecclesia, ut intra 30. dies compareat sub pena excommunicationis latæ sententiæ: quæ citatio tribus vicibus fit in qua idem tempus assignatur, & in qualibet illarum denuo accusatur eius contumacia, quo termino transacto declaratur reus in excommunicationem incidisse, & annus incogit speratur, an compareat: quo non comparente, tanquam hæreticus contumax damnatur, cuique effigies, seu statua curiæ seculari comburenda traditur, & bona sisco applicantur ad die restitutionis, secundum *Farinacium quæst. 197. §. 12. num. 2.* Quod si delictum absentis contumacis plene probatum sit, non speratur annus ad eius condemnationem: ut bene dixit *Simanca in enchirid. tit. 46. num. 5.* sed accusata eius contumacia in tribunal ad sententiam publicam proceditur.

2. Ad huius defensionem admittitur excusator allegans reus sic citatum non posse intra terminum signatum comparere, & pro qualitate excusationum solet protogari terminus ad comparandum. Et sic in quadam causa, in Compostellana inquisitione anno 1619 fuit ex decreto supremi Senatûs prorogatus terminus quatuor mensium.

3. Bona horum absentium in tertium possessorem translata licet de rigore iuris sequestrari non debeant, si tamen paulò ante citationem fuga præcessit, probarique facile possunt, quæ bona sint, sequestrari debent: sic responsum fuit à supremo Senatu inquisitionis, Inquisitoribus Galliciæ anno 1620. At si fugit reus tempore quo captura exequenda erat, sequestrantur bona pro derelicto habita, vel que in potestate uxoris, & filiorum reperiuntur. Quod si hæc discerni non possunt, sequestrantur omnia, quæ in eius domo reperiuntur, quia omnia illa esse fugitivi præsumuntur.

4. Si reus contumax moriatur intra annum, & eius delictum plene, & concludenter probatum non est, sed contra illum, tanquam contra suspectum procedebatur; tunc sistendum est, neque ulterius ad condemnationem deveniendum, nisi superveniant claræ, & legitime probationes *Farinac. q. 197. n. 103.* Si autem transacto anno contumaciæ obierit, communior sententia est condemnari posse, ut in *paragraphe sequenti* dicemus.

§. IV.

De hæretico defuncto, qua ratione adversus illum procedi possit.

1. Morte non extinguitur hoc crimen.
2. Vi defunctus hæreticus damnatur, debent adesse clara & dilucida probationes.
3. Quæ sint huius clara probationes.
4. Pendente processu, si moriatur reus, memoria non damnatur, nisi adsint clara probationes.
5. Si in excommunicatione ob causam fidei per annum inderdesit, peniri potest.
6. Adversus fautores hæreticorum non proceditur post mortem.
7. Ad condemnationem defuncti hæretici, citari debent filij & heredes.
8. Non tenentur hi comparere per se, sufficit si per procuratorem.
9. Quilibet volens defendere defunctum hæreticum admittitur.
10. Facto processu reus absolventis est, vel condemnandus, neque causam haberi potest in pendenti.
11. Possunt procedi adversus hæreticum defunctum, tamen si dilucida non sit eius heres probata: Affirmative, respondetur.
12. Dum causa agitur, bona non sunt sequestranda à tertio possessoribus.
13. Firmato processu, & hæresi plene probata damnandus est, & eius bona sisco applicanda.
14. Si tamen non probatur delictum, neque speratur brevi probandum absolventis est reus.
15. Si hæreticus penitentiam in extremis expetiverit, nunquam est damnandus.
16. Quo tempore prescribatur, ne contra defunctum procedi possit: Probabilissimum est quadriennio prescribi.

1. **D**icendum est primò etiam omnia crimina committentis morte extinguntur. I. defuncto ff. de publicis iudic. l. prima, cum aliis C. si reus, vel accusator mortuus fuerit l. pupillum. §. in heredem ff. de reg. iur. l. ex iudiciorum in fine ff. de accusationib. l. prima, C. ne ex delicto defunctorum, & aliis non tamen extinguitur hoc crimen, sicut nec criminis lætæ maiestatis humane ex l. vlt. C. ad leg. iul. maiest. & est text. expellendus in l. Magnichas. §. 2. vers. in mortem. C. de hæretici. ibi in mortem quoque inquisito extendatur, nam si in criminibus maiestatis licet memoriæ accusare defuncti, non immeritò & hæc debet subire tale iudicium. Idem habetur clarè in *cap. accusatus paragrafo in eo verbo de hæreticis in 6. & cap. si quis Episcopus eodem tit. de hæretic. cap. fin. 2. q. 3. cap. filij, de hæreticis in 6. & aliis pluribus, quæ congerit *Farinac. q. 10. num. 36.**

2. Dico secundò, ut hæreticus defunctus damnatur requiruntur claræ, & dilucide probationes in hæresi decessisse: enim vivens damnari non potest, nisi legitime confessus, vel convictus à fortiori nec defunctus, qui iure le defendendi caret. Dicit damnari non posse ut hæreticum: at bene ut de hæresi suspectum Respondendo nulla ratione id sustinere posse, quia solum in supradictis textibus conceditur adversus hæreticum condemnationi, non adversus hæresim suspectum: & infamatum: quod constat, quia ad confiscationem bonorum proceditur: ex *dicto cap. accusatus*, quæ confiscatio suspecto de hæresi conuicte non potest. Item quia suspiciones hæresis morte delinquentis extinguntur ex *dicto cap. accusatus*, §. si verò & ita tenet *Simanca. cathol. instit. tit. 18. rubr. de defunctis, num. 3. & tit. 46. rubr. de par. n. 77. & in enchirid. tit. 62. rubr. de mortuis n. 6. Farinac. q. 197. num. 103. Pegna 3. direct. com. 92. vers. & ratio quidem Vindict. Locat. in iudic. inquisit. verbo cadaverum num. 1. sine verbo filij num. 13. & verbo defunctus vers. secundo, in fin.*

3. Hæresis autem plene, & sufficienter probatur, si illam vivens confessus nec penituit; quia tunc tanquam peritura, qui noluit Ecclesiæ reconciliari, condemnandus est. Ad huius probationem reducitur, si in carcere existens scilicet interimit; quia illa est quedam criminis confessio: credendum est enim ex conscientia criminis se interfecisse, neque voluisse de illo penitere: sic *Guid. salu. tract. de hæret. quæst. 2. n. 1. in fin. vers. committitur autem. Pegna 3. p. com. 42. vers. quod ipsum in eo & vers. de illo qui in carcere. Farinacius quæst. 197. num. 90. Simanca tit. 18. cathol. instit. num. 31.* Secundo probatur testibus, qui debent esse omni exceptione maiores, aliàs plene, & concludenter non probantur.

4. Hinc fit si pendente processu mortuus fuerit inquisitus, eius memoria damnari non potest, nisi aliunde plene, & concludenter hæresis probata fuerit, tum quia infamatus de hæresi, hæreticus non est, tum quia copio hæres de fidei sententia innocentiam probasse, dum malitia defuncti plene probata non est: sic ex *Simanca, Deciano, & aliis notatur Farinacius quæst. 197. num. 99.*

§. Dubium

Dubium est, an hæresis probata sit sufficienter, ex eo quod probetur extinctio quis contumax per annum in excommunicatione ob causam fidei, & sic mortuum esse? Et ratio dubij est, quia ille non est vere hæreticus, sed solum iuris fictione. Ergo lex eximens crimine extinguendo, de vero crimine hæresis, & non præsumpto, debet intelligi. At credo probabilis sufficienter hæresim illius probati. Si enim illa probatio viuentis delinquentis sufficeret ad illum tanquam hæreticum declarandum & condemnandum, cur mortuo ipso sufficere non debet? Si quidem iam à iure illa contumacia tanquam legitima probatio hæresis, & non tantum suspitionis illius admittitur: & ita tenet Clarus præf. §. hæresis, n. 19. vers. item de crimine in fin. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. n. 6. Farina. q. 197. n. 93.

6. Fit liceando aduersus fautores, defensores, receptatores hæreticorum nequaquam post mortem procedi posse: habetur expressè de accusatus, §. si verò, de hæret. in 6. ibi eius heredes non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. Et ratio est clara, quia non sunt hæretici, sed de hæresi suspecti. Solum autem crimine hæresis post mortem delinquentis puniri debet feruatur. Ergo non horum crimine: & ita pluribus relatis docet Pegna comm. 92. ante medium, vers. alterum cap. Simanc. cathol. insit. 4. rubr. de accusat. num. 5. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. n. 35. Farina. q. 197. n. 104.

7. Dico tertio. Hæretici memoria condemnari non potest, nisi prius citentur filij, & hæredes, quorum interest, siue sint præsentibus, siue abentes, siue certi, siue incerti; quia iusta de iure nemini est deneganda. Cum ergo filij, & hæredes grauissimum dampnum patiantur ex defuncti condemnatione, tum infamatum in bonis, quæ ab illis auferuntur, citari debent, vt si volent impunitum defendere, allegare possint, si quid habeant in eius defensionem. Vt autem hoc facere possint, danda est illis copia iudiciorum, & accusationum, quia nullus ex cogitari potest aptior modis defendendi defunctum, quam probationes in contrarium infirmando: sic Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. n. 8. Pegna 5. part. direct. comm. 92. circa fin. vers. cum vete moritur. Farina. q. 197. num. 106.

8. Hi verò filij, & hæredes non tenentur per se comparere, sufficit, si per procuratorem compareant, & sic comparando sustinentur: sic Farina. supra num. 83. c. 3. num. 106. Simanc. in enchiridium, tit. 43. rubr. de procuratoribus, num. 3. Solum à defensione hæretici defuncti, qui consolationem in extremis ab hæreticis expohulauit, excluduntur filij, cuiusque domestici, nisi velint probare non sanæ mentis hæc fecisse, iuxta cap. filij, de hæreticis in 6. quæ prohibitio ad aliam quancumque defensionem non extenditur, vt ex Deciano notant Farina. q. 197. num. 111.

9. Dubium tamen est, an quilibet à populo volens hæreticum defunctum defendere, admitti debeat? Negat Ioannes Rojas singul. 39. Neque ratio est deest, nam si filius non est, neque hæres, neque illius consanguineus, sua non interest illius condemnatio. Ergo allumens illius partes videtur esse hæreticorum fautor, & defensor, Ceterum communis sententia, & tenenda adest, quælibet volentem sic citatum defendere, admitti debere. Ratio est, quia vtiliter gerit negotium Ecclesie, & religionem, cum enim Ecclesia suis edictis citet ad comparandum eos, qui defunctum velint defendere, & casu quo nullus comparet, ex officio signat defensionem, vt Doctores statim allegant, vt tradunt, efficitur sanè assumentem defensionis officium, negotium Ecclesie facere, & non proprium. Adde. Appellatio equilibet pro more damno admitti solet. Ergo etiam admitti debet hæc defensio, cum vtiq; in charitate fundetur. Neque obinde dici potest hæreticorum defensor, quia vique dum condemnatus sit, non consistat hæreticum esse: solum enim consistat ipsum, cuiusque filios, hæredes, & consanguineos in summo discrimine, & periculo grauissimi damni versari, quod si iustè noceri potest, charitas petit, vt auertatur. sic Simanc. cathol. insit. cap. 18. num. 15. c. in enchiridium tit. 62. rubr. de mortua, num. 8. Decianus tract. crim. lib. 5. cap. 37. n. 34. Farina. q. 197. numero 108. Pegna direct. 3. part. quaestione 92. vers. eo termino claso. c. sequentibus Gundialu. tract. de hæreticis, quæ 22. num. 9.

10. Dico quarto. Facta citatione, & processu formato ea licentia, qua fieri possit, vel reus defunctus absoluendus est, vel condemnandus: neque enim in suspensio causam Inquisitores habere possunt, quia id cederet in grauissimum filiorum, & hæreticorum præiudicium, quibus & matrimonia, & contractus celebrare multum ex illa suspensione impeditur; cum nullus audeat contrahere cum illis, quorum ascendens periculo damnationis est expositus, & quorum contractus periculum rescissionis subeunt, quocumque diuinitè auferenda sunt: sic ex Absoluti instructione an. 1498 lata pro Inquisitoribus Hispanis nocent Pegna dicto commentario 92. vers. obseruandum etiam ceteros.

11. Nunquam tamen debent Inquisitores defunctum citare, & causam contra eius memoriam prosequi, nisi plenam, dilucidamque probationem in hæresi decessit habebatur, sic notant Rojas tract. de hæreticis, 2. p. num. 30. & adducit instructio Ferr. de Castro Sum. Mors Paris I.

nem Granatensem, Hispalensem, & Madrilianam Simancas cathol. insit. tit. 18. rubr. de defunctis, num. 12. c. 19. in enchiridium, tit. 62. rubr. de mortua, num. 3. Farina. q. 197. num. 120. Pegna 3. part. direct. comm. 92. post medium, vers. in hac causa. Sed certe spectato iuris rigore centio aduersus hæreticum, semiplene probatum, inquiri posse, & causam agere: si enim aduersus illum viuentem instituta erat inquisitio, & processu pendenti mortuus fuit, poterit Inquisitor prosequi: quia semper cenetur prosequi causam aduersus hæreticum: sic Decianus lib. 5. crim. cap. 57. num. 6. c. 9. Farina. q. 197. num. 99. c. 100. Alias si semper causa defuncti ante citationem, heredum plene probati debet, frustra ad eius defensionem hæretes citantur.

12. Interim tamen quo casu formatur, quouisque sententia accedat, non sunt bona à possessoribus sequestranda, quia ipsi non deliquerunt, & cum ritè possederint, non debent in casu dubio illorum vlu priuari. sic Pegna dict. comment. 92. vers. tamen si verò Farina. q. 197. num. 102.

13. Formato ergo processu, si hæresis est plene probata, damnandus est, eiusque bona sisco sunt applicanda, etiam si ad tertium deueniret possessorem, & eius olla exhumanda, si fortè à Catholicis possunt distingui; ac tandem eius effigiem, seu statuam comburendam: sic plerumq; relata à Farina. q. 197. num. 92. c. 94. c. quæst. 10. num. 38. Forma autem sententia optima est, quæ deducitur ex eo, quæ lata fuit in Concilio Constantiensi sessione 8. aduersus Ioannem VVicleff. hæreticum quam refert Pegna dict. comm. 92. circa fin.

14. Quod si hæresis plene probata non sit, neque speratur breuissimo tempore probanda, absoluendus est reus, ne eius fama pariat detrimendum, nec filij & hæredes grauentur. In hac enim absolute nullum Ecclesie, neque sisco sequitur inconueniens: siquidem superuenientibus nouis probationibus, ex illis, iunctis is, quæ antea erant in processu, poterit sic absolutus condemnari, vt bene aduertit Pegna supra dict. comm. 92. post med. vers. quod si fortassis.

15. Notanter semper fuit locus de hæretico sic decedente nam si in extremis signa contritionis exhibuit, & iudicialiter ob temporis angustiam absolui non potuit, nequaquam eius memoria est damnanda, sed potius debet ad reconciliationem admitti, ex text. in cap. à nobis, el. 1. de sent. excom. & argumento à contrario sensu colligitur ex cap. filij, de hæret. in 6. & multis exornat Vmbert. Locat. in iudic. inquisit. verbo caducum, n. 1. fin. c. verbo filij, n. 13. fin. c. verbo Inquisitor, num. 25. Farina. q. 193. num. 20. c. 21.

16. Dico vltimo varias esse Doctorum sententias, super tempus, in quo præscribitur, ne contra defunctum procedi possit. Aliqui enim neque contra mendici Doctores affirmant quinquennio præscribi, alij triennio, alij triennio, alij quadricennio, alij denique existimant nullo tempore præscribi, quorum opinioniones refert Vmbert. Locat. in iud. inquisit. verbo cadauera, num. 5. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. num. 12. Rojas tract. de hæret. 2. parte num. 193. c. singul. 50. Pegna 3. part. direct. comm. 92. vers. his ita positus, c. sequentibus. Farina. q. 193. à num. 112. c. quæst. 10. num. 82. In qua diuersitate iura mihi verior sententia apparet, quæ affirmat solo quadricennio præscribi: cum enim ius confiscandi bona hæreticorum dixerimus quadricennio præscribi, & hoc ius sit accessorium memoriæ defuncti damnate, efficitur & toto illo tempore memoriam defuncti damnari posse: sic pluribus comprobatur Rojas supra. Malcaudus de probationibus libro 1. conclusio. 112. num. 19. & Farina. q. 193. num. 82. vers. tu dic. Neque audiendi sunt Doctores, qui inter damnationem memoriæ defuncti, & confiscationem suorum bonorum conuolunt differentiam: ij sunt Baiardus ad Clarum, §. hæresis, num. 27. Felinus cap. cum nobis, de præscript. num. 52. relatus à Deciano lib. 5. criminalium, cap. 57. num. 12. ante medium, qui affirmant quinquennio præscribi in damnatione memoriæ defuncti, & in confiscatione quadricennio. Alij e contra in confiscatione dicunt quadricennio præscribi, iuxta textum in cap. 2. de præscript. lib. 6. In damnatione autem memoriæ, & in aliis hæreticorum penis nullo tempore præscribi: sic Pegna supra dicto comment. 92. circa principium vers. his ita positus. Thomas Sanchez lib. 2. cap. 12. numero 42. Azorius 3. p. insit. lib. 1. cap. 18. vers. nihilominus. Gaffis lib. 2. suarum decisionum, cap. 11. n. 12. vers. c. hæc intellige. Non, inquam, inaudiendi sunt, tum quia, vt bene dicit Farina. q. 197. num. 116. hæc distinctio nec iure, nec ratione fundatur, tum quia confiscatio accessoria est memoriæ defuncti condemnate, taliter quod non requiritur specialis sententia super bonorum confiscatione, sed eo ipso, quod memoria defuncti damnatur, bona ipsius manent sisco addicta, & illa liberè occupat. Ergo si memoria defuncti non nisi infra quinquennium damnari potest, neque confiscatio vltra locum habebit, vel e contra si memoria defuncti damnari potest, & confiscatio, quæ illi accessoria est, semper intrare debet.

DE
SIS
ALAT
II

§. V.

De reo adorante demonem seu de lamiis, vulgò *Brujas*.

- 1. Qui adorat demonem, prater bonorum confiscationem, alias penas incurrit.
- 2. Ad horum capturam liquidiores probationes, quàm in aliis delictis requiruntur.
- 3. Si ipsi rei se detulerint, ad reconciliationem secretam admittuntur.
- 4. Quando absolutio ad cautelam, & abiuratio commissariis remittatur.

1. Si exhibeat cultum demoni, ex affectu illum reverendi salique intellectus errore, est hereticus non sit, quia tamen est verus idololatra, inquit prater bonorum publicationem, alias penas adversus hereticos latas, & extrauag. Ioann. XXII, quæ incipit, *Super illius specula*, quamque ad verbum refert Pegna *direct. inquisit. 2. p. q. 43 post n. 9.* esto aliqui dicant ylu non esse receptam. Quod si reveretur demonem ex metu vel avaritia, vel ex alio affectu, supradictam penam excommunicationis non incurrit, quia non est verus idololatra. Sanch. *lib. 2. in Decal. cap. 7. num. 10.*

2. Ad horum capturam grauisiima indicia, & probationes liquidiores, & clariores quàm in aliis delictis requiruntur ob periculum falsitatis, quod experientia teste compertum est. Quapropter ex depositione præcisa complicum, qui de aliquo testantur ad fuisse in conuentu, & congregatione lamiarum adorantium demonem, ibique adorasse, non capitur reus, quia sæpe per illusionem demonis, aliqui probare virtutis in hoc conuentu apparere videntur, cum tamen verè non appareant. Item sæpe existimant lamiis corporaliter apparere, cum solum in representatione adsint sic Farin. *q. 185. n. 15. 2. fine. & q. 188. n. 76. vers. si modo si ex deposit.* Quapropter nisi cum illorum depositione cõter simul de aliquo actu exteriori v.g. de nece alicuius hominis, vel aliquorũ animalium, vel apud testificatum appareant aliqua vnguenta, & animalia immunda, nempe bufones, & angues ex quibus vehemens præsumptio delicti oritur, nunquã captivæ traditur, iuxta quandam Madrilianam instructionem, quæ est 15. & 20. circa lamiis, editam anno 1612. occasione cuiusdam actus publici Logronensis civitate celebrati, in quo plures condemnati sunt, & postea compertum fuit plures fallacias in condemnatione ad fuisse, ob quas bona eorum, qui ibidem damnati sunt, fisco addicta non fuerunt neque eorum lententiæ Ecclesiæ fuerunt affixæ, & insuper reconciliati, declarati fuerunt habiles cuilibet Inquisitionis officio.

3. Si huiusmodi lamæ seipsas detulerint, & falsæ fuerint de nonem adorasse, illique credidisse, & à nostra fide verè & ex animo apostatasse, ad reconciliationem admittuntur secretam, iuxta præctiam inquisitionis Hispaniæ, neque eorum bona confiscantur, neque habitus poenitentialis eis imponitur. habetur in instructione Madriliana 14. edita anno 1613. Quod si hæc post hanc abiurationem relabuntur, est de rigore iuris tanquam relapsæ brachio seculari tradendæ essent, nihilominus in Hispania, iuxta instructionem supradictam, & aliis inquisitioni Logronensi remissas ad reconciliationem admittuntur bis, & ter. Si autem hi delinquentes in minori ætate, v.g. ante 12. vel 14. annorum deliquerint, solum ad cautelam absolventur, esto in aliis delictis, si fuerint doli capaces absolutio absolute concedatur, iuxta supradictam instructionem.

4. Verum si hi delinquentes, & spontaneè confitentis fateantur tantum ad fuisse in conuentu, & congregatione lamiarum adorantium demonem, abique apostasia à fide, tunc absolutio ad cautelam, & abiuratio commissariis remitti solet.

§. VI.

De Iudæis, Mauris, aliisque infidelibus non baptizatis.

- 1. Si nostram fidem, & religionem directè offendant, iudicibus fidei traduntur puniendi.
- 2. Idem est, si contra nostram fidem, & suam delinquant.
- 3. Qui communitè reputatur baptizatus, & adversus nostram fidem delinquit, punitur.
- 4. Ab Inquisitore simul cum ordinario puniendi sunt.

1. Aliqui videri possent hos nequaquam à iudicibus fidei puniri posse, quia sunt extra Ecclesiam: quod quidem solum verum est, quando adversus suam legem, & non specialiter adversus nostram delinquit. At cum sæpe nostram religionem offendant, iudicibus fidei ad quos pertinet illam custodire immaculatam, & à quibuslibet contrariis defendere subiecti sunt, ob hanc rationem colligitur hæc potestas, ex c. *contra Christianos de heret. in 6.* & ex extrauag. Greg. XI. incipiente, *Admodũ dolèter audimus*, & ex cõstitutione Greg. XIII. edita an. 1581. incipiente,

Antiqua Iudæorum improbitas, quæ referuntur à Pegna inter literas Apostolicas, in *sine direct.* Quocirca si aliquis Iudæus, non baptizatus violat Ecclesiæ sacramenta contemnit, & tridet, blasphemias in Christum iectat, pro qualitate criminis puniri debet. Item si persuadet Christianos, ut fidem abneget, & abnegantes recipit, & abscondit, fauorèque præstat hereticis, ne ab Inquisitoribus capiantur, tanquam fautores hereticorum puniendus est, poena scilicet arbitraria, fustigationis tridemis caulis, pecunia, necnon & alia atrociori, prout, Inquisitoribus visum fuerit, etiam vsque ad relaxationem: sic habetur expressè in supradictis decretis, & tradit Hippolyte. *Riminald. conf. crim. divers. 83. n. 4. lib. 2. Campegi. in addit. ad Zanch. tr. de heret. q. 9. n. 11. Rojas. tr. de heret. 1. p. n. 557. & seg. Farin. q. 178. §. 6. n. 143. Eymet. direct. 2. p. q. 46 per totam.* & ibi Pegna *com. 71. & com. 69. vers. tertium est.* & segg. Azor. *instit. moral. 1. p. lib. 8. c. 12. rubr. de obstinata Iudæorum perfidia*, q. 12. & alij apud ipsos.

2. Maior difficultas est, si Iudæus, & paganus in his, quæ sunt nostræ, & suæ fidei communia delinquit, an tunc, ab Inquisitoribus puniri possit? v.g. si neget Deum esse, da mones adoret, immoret, & sacrificia eis offerat, qua in re, est aliqui contrarium asserturam, omnino dicendum est ab Inquisitoribus puniri posse, neque de hac re licet existeret cum expresse decessum sit e Greg. X. in dicta constitutione, incipiente, *Antiqua Iudæorum improbitas*, ubi recentior casus, in quibus Inquisitores pollunt adversus Iudæos, aliosque infideles procedere. Et primo loco puniuntur, de quo agimus per hæc verba: Si quis Iudæus, aut infidelis in his, quæ circa fidem cum illis nobis sunt cõmunia veluti, Deum, unum, æternum, omnipotentem, creatorem omnium visibilium, & invisibilium, & similia non esse asseruerit, predicaverit, vel privatim alicui insinaverit, Inquisitoribus hæreticæ præstiterit iudicio subiaceret, &c. Et ita notant referentes supradictam constitutionem, Pegna *2. p. direct. q. 46. com. 71. post princ. Farin. q. 178. n. 146. Azor. 1. p. lib. 8. c. 12. q. 12. Didac. Canter. in suis q. crim. rubr. de her. c. 1. n. 72.* Ratio est, quia sic delinquendo nostram fidem oppugnant, & offendunt. Competit ergo iudicibus fidei eam defendere, & offensionem punire, & media offensionum punitione auctantiam aliorum repinent. Debet autem hæc delicta in præsentia Christianorum fieri, ut sic censentur malo suo exemplo Christianos movere, aliis non videntur esse specialis offensio, & oppugnatio nostræ, neque locus defensionis sic Pegna *direct. com. 71. vers. si ergo in fine.* Omitto plures textus, & canonnes, quibus hæc doctrina impugnari potest; quia illis semel satisfacit plene Eymet. *direct. q. 46.* De forma autem abiurationis hos errores, vide Pegnam *suprad. com. 71. in fine.*

3. Rursum coningere potest aliquid baptizatum non esse, in communi hominum æstimatione sic reputari, quia inter Christianos nutritus est, qui quidem si adversus nostram fidem delinquit, est hæreticus non sit, tanquam hæreticus est puniendus, quia offendit religionem nostram quam exterius saltem professetur: sic Farin. *q. 17. p. n. 135. Simanc. cathol. inst. tit. 31. rubr. de her. n. 5. Azor. 1. p. lib. 8. c. 9. q. 3. vers. si quæras.* Et iuxta hanc doctrinam Cæsaravigne anno 1619. quidam Maurus, qui adversus nostram fidem delinquit, reconciliatus est, etiam si allegaretur baptizatum non esse, in cuius confirmationem in libro suæ parochiæ non fuit inventus scriptus.

4. Denique adverte quoties hi Iudæi, & infideles puniendi sunt, ab Inquisitore simul cum ordinario puniri debent, neque posse unum sine alio, iuxta Clem. 1. *§. duro de her. sic* & qualiter tract. de fide cathol. c. 46. ad fin. Pegna *2. p. direct. q. 44. com. 59. in medio, vers. illud hic non est omittendum* Farin. *q. 178. n. 147.*

§. VII.

De fautoribus hæreticorum impediendis & vitantibus S. Inquisitionis officium.

- 1. Examinari debet, an fautor sit factus hæretico, quia talis an quatenus amicus, vel consanguineus.
- 2. Idem est de impediendo officium inquisitionis.
- 3. Que pena sint iis imposta, & qua ratione contingat sanctum officium impedire.
- 4. Vsurpans officium inquisitionis ab Inquisitoribus punitur pro qualitate causæ.

1. Exactè intelligendum est, an fautor præstiterit sit hæreticus, quatenus tales sunt, an solum quatenus sunt consanguinei, vel amici: nam in vno casu contrahunt penas fautoribus impostas, videlicet excommunicationem, & alias arbitrio iudicis imponendas, pro qualitate criminis, scilicet peccati, tridemis, fustigationis, & similibus, & de levi arbitrantur. In alio autem casu à supradictis non exculantur, ut latius diximus, cum de his suspèctis in fide sermonem instituitis. Mardos cognoscendi, qui fautores hereticorum sunt, & recollige Farinacius *quæst. 182. num. 10. Pegna direct. 2. p. q. 53. com. 71. vers. secundò, & segg.*

2. Idem

Idem quod dictum est de fautoribus; dicendum est de impedientibus inquisitionis officium; verè enim hæreticorum fautores sunt; & de hæresi suspecti, & grauius delinquent qui bullibet aliis fautoribus; sic grauius puniendi sunt.

Quapropter ex constitutione Innoc. IV. edita anno 1252. & Clem. IV. edita anno 1267. vtraque incipiente. Ad extirpanda; quæque referunt Pegna, inter litteras Apostolicas, & in direct. 2. p. 57. c. 7. m. 7. Qui hæreticum capere de manibus ministrum eripere ausus fuerit, vel impedierit ne capiatur, vel aliquo modo arrium, consilium, vel fauorem ad liberandum præstiterit, siue id faciat vi, & armis, siue clamoribus, & monitionibus, quibus auctus fugit delinquent, perpetuo relegatur cum publicatione bonorum. At huic delicto Pius V. in quadam sua constitutione edita anno 1569. incipiente, si de protegendis, præcedentium confirmatoria poenam mortis, & confiscationis bonorum, ac reliquas omnes poenas, quibus rei late malefactoris humanæ afficiuntur, imponit; cuius Bullæ tenorem refert Pegna inter litteras Apostolicas, illi quæ mentionem facit Farin. de hæresi. q. 182. n. 96. Facit hæc poenam mortis nunquam ob hoc crimen præcisè imponi in aliquo casu raro, & extraordinario, in quo simul cum defensione hæretici occidit, seu grauis alicuius ministri inquisitionis vulneratio coniungeretur: tunc enim sic delinquentis caritæ facultati relaxatur, esto faceret se hæreticum esse, & poenitentiam expulset, & ad reconciliationem admittatur. At idem est qui fingere se esse hæreticum illum capiendum & loco illius se substitueret, vel alium substitueret faceret, vel se hæreticum a potestate inquisitionis libeter; hic enim tanquam fautor hæreticorum, & inquisitionis officij impeditor puniendus est. Ex prædictis autem constitutionibus Innoc. IV. & Clement. IV. qui sic se supportat, carceri perpetuo mancipatur; qui verò alterum submissis publicis bonis omnibus, in perpetuum relegatur, & suspensus si fuit in dolo, mancipatur perpetuo carceri, sic notat Farinac. q. 182. n. 98.

Rarus huic tribunalibus subiectus est reus vsurpans officium inquisitionis Notarij, aut alterius ministri, qua offendit sanctissimum huius tribunalis iurisdictionem, meritoque ab eius iudicio coerceri debet. Sed qua poena puniatur, non constat. Examinanda enim est diligenter causa vsurpationis: nam si officium vsurpauit, vt ab aliquo petulo, in quod fuit coniectus, libenter, nec alicui nocuit, leuiter est puniendus; reprehensione aliqua verbaliter secretò in tribunali facta, & poena aliqua pecuniaria vel exilio per aliquot annos; sic colligitur ex iis, quæ tradit Menoch. de arbit. l. 2. c. 1306. à num. 14. vbi probat falsitatem, quæ nemini nocuit, nec nocere potest, non poena falsi, sed aliqua extraordinaria puniri. At si officium inquisitionis vsurpauit, vt aliquos terret, & concuteret, vel pecunias extorqueret, aut alia crimina præstaret, in actu publico est producendus, ibique legenda est eius sententia, vt aliquoties vidi. Sententia autem fuit esse pecuniaria, fustigationis, & criminis pro qualitate delicti. sic docuit Simancas cathol. in sit. tit. 46. col. vlt. & in enchirid. vlt. n. 15. & probat authoritate Iulij Clari l. 5. recept. seu tit. ad leg. Cornel. testamentaria, qui ita scriptum relinquit: Qui in quibus aliorum ordinis vtuntur, in iusticiamve conungunt, quo quem terreat, vel concutiant, humiliores capite puniantur honestiores in initium deportantur.

§. VIII.

De reo ducente secundam vxorem viuentem prima.

- 1. Iudicibus facti puniendus, subicitur hic delinquens.
2. Poena huius criminis est arbitraria: in aliquibus partibus avaram de vehementi, in Hispania de leui.
3. Præcedunt tam in viro ducente vxorem, quam in vxore ducente virum.
4. Religiosus duceps vxorem, grauius punitur.

Quod in Inquisitores aduersus hos delinquentes procedant, tanquam aduersus hæresis suspectos, & malè de sacramento matrimonij sentientes, nulla est dubitatio, vt testatur Farinac. q. 178. num. 68. & etiam Pegna 2. part. direct. q. 1. c. 6. c. 1. post medium. versic. de eo. Couart. epitom. de sponsalib. 2. p. 7. §. 3. n. 6. versic. suspectos etiam hæreses. Albertin. tractat. de agnoscend. assert. cathol. q. 23. m. 10. Simanc. cathol. in sit. tit. 40. c. 1. in enchirid. tit. 12. n. 6. de nuptiis n. 5. Rojas singul. 98. n. 4. Menoch. de præsumpt. l. 5. præsumpt. c. n. 37. c. 1. de arbit. lib. 2. c. 142. n. 11. & alij apud ipsos. Quod venit intelligendum, siue secundum matrimonium palam, siue secretò contrahatur, quia hoc non tollit suspicionem, licet ex parte minuat. Simancas cathol. in sit. tit. 40. num. 4. Salzedo in præf. crimin. c. 8. littera B. versic. ne illud Farinac. de delictis carnis. q. 140. numer. 24. Item procedit conclusio, posse scilicet Inquisitores aduersus hos delinquentes procedere, etiam si secundum matrimonium aliàs sit in iudicium, vt quia erat consanguinea, vel religiosa, aut alio impedimento ligata: quia in præfati non tam matrimonium in effectu, quam in affectu puniunt, ex l. eii qui duas, Codic. ad leg. Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars 1.

Juliam, de adulter. aut incestus, Cod. de iniuris nupt. c. nupt. de bigami. & notauit Anton. Gomez leg. 80. Tauri n. 30. Albertin. de agnoscend. assert. cathol. q. 23. m. 10. Farinacius alios referens, q. 140. vbi de delictis carnis, n. 25. Quocirca reus, vt effugiat hoc iudicium, probare tenetur ignoranter processisse quia ignorantia non probatur, ex eo quod nullo tempore conflux prima absens fuerit; quia insuper debet probare certum numerum accepisse de illius abitu, iuxta text. in c. presentia, de sponsalibus, vel probare tenetur primum matrimonium nullum fuisse, & quouique hoc probet, Inquisitorum iudicio subditur ob hæresis suspicionem: nullitate autem probata cessat Inquisitor, & succedit Episcopus, qui sic contrahentem debet punire, iuxta textum in c. eum in Apostolica, de sponsalib. eo quod abique declaratione Ecclesiæ nullitatis prioris matrimonij, ausus fuerit secundum contrahere, sic notauit Farinacius de hæresi, quæst. 172. n. 72.

Pœna huius criminis arbitraria est in Italia, aliisque locis abiurant de vehementi, vt testatur Pegna dicto comm. 81. post medium. versic. de eo. Farinac. de hæresi, q. 178. num. 68. sine. At in Hispania de leui tantum abiurant; & si plebei sint, flagellis caduntur, & quinquennio tritribus addicuntur: si nobiles, aliis poenis pecuniariis, exilioque damnantur. Simancas cathol. in sit. tit. 40. num. 6. & in enchirid. tit. 12. n. 6. Farinac. q. 178. num. 74.

Aduerto tamen si hic delinquent antequam testificatus sit, se ipsum inquisitoribus detulit, & crimen manifestauit, mitius esse puniendum. Putat sane primò in carceribus secretis recludendum non esse, dum eius causa agitur, sed in aliqua particulari domo, vt Compostellæ obseruatum vidi. Secundo exilium, etiam si plebeus sit, flagellis non debere cædi, sed exilium, aliqua poena pecuniaria condemnari. Et idem est dicendum de eo, qui aliqua apparenti ratione ductus de morte prioris coniugis, probat secundum matrimonium contraxisse.

Secundò aduerto prædicta tam in viro ducente vxorem quam in vxore ducente viro procedere, sic Simanc. cathol. in sit. tit. 40. n. 5. Farin. q. 178. n. 73.

Ad huiusmodi crimen reduci potest, si religiosus siue laicus sit, siue clericus ducat vxorem: punitur enim ab inquisitoribus eadem poena qua binas nuptias contrahens, & grauior ob suspicionem grauiorem Lutheranz hæresis. Canteri quæst. crimin. de hæresi. n. 70. & 71. fol. 431.

§. IX.

De reo non Sacerdote Missam celebrante, aut aliud sacramentum ministrante.

- 1. Hic est de hæresi suspectus.
2. Poena mortis pluribus in locis puniuntur, aliis verò, vt in Hispania arbitraria poena.

Hinc de hæresi suspectum, nemini esse potest dubium, ac proinde inquisitorij iurisdictioni subiectum, committit enim crimen falsi in re grauissima, vsurpans officium, & iurisdictionem a se profus alienam, sic Bernard. Diaz præf. crimin. c. 12. n. 3. & ibi Salzedo alios adducens Menoch. de arbit. lib. 2. c. 320. n. 13. & 14. Solum potest esse aliqua dubitatio, si quis ex intentione ludendi, vel irritandi hæc sacramenta ministraret, & talis intentio omnibus adstantibus patet, quia tunc non videtur puniendus, tam vt alienæ, sacræque iurisdictionis vsurpator, quam vt irritor.

Sed qua poena puniendus is sit?

Respondeo poena mortis puniendum esse; ac proinde brachio seculari tradendum, vbi cumque receptæ sint constitutiones Pontificiæ. Nam sic delinquent poenam mortis esse imponendam statuit, Paul. IV. in sua constitutione edita 20. Maij anno 1557. & in alia edita 17. Februarij anno 1559. quarum mentionem facit iudicial. inquisit. rubr. sine ordinibus celebrantes. f. mibi 475. Salzedo suprà. Idem statuit Clem. VIII. in sua constitutione edita 5. Decembris anno 1601. incipiente, Etsi alius, cuius meminit Farin. q. 193. n. 39. Et merito hac poena puniri debet; quia est nefas omnino grauissimum, quale antiqui Pontifices nunquam committendum præsumpserunt, & forte ob eandem causam huic crimini poenam non statuerunt, vt dicit Bernard. Diaz præf. dict. c. 12. in princ. Sed cum his temporibus malitia hominum creuerit, & in omne malum, scelisque propendat, aliqua poena graui coerceri iustissimum fuit. Dixi poenam mortis huic crimini imponendam esse, vbi constitutiones Pontificiæ receptæ sunt: quod dixi, quia in Inquisitionibus Hispaniæ video prædictas Bullas quoad relaxationem cutiæ seculari ob huiusmodi crimen receptas non esse; ac proinde solum poena arbitraria sic delinquentem esse puniendum, sic Bernard. Diaz allegato loco, & Menoch. suprà casu 320. num. 14. Hæc autem poena arbitraria regulariter est in actu publico, abiurante de leui, flagellis cædi, & tritribus addici, & ab ordinibus perpetuo priuari. Aliquando hæc poena minuitur, & in exilium, & pecuniâ conuertitur, tum si delinquent nobilis sit, neque in actu fuit specialis malicia

malitia; tam si sic ita rusticus, vt non tam ex malitia, quam ex aliquali ignorantia processisse videatur. Et ita vidi quendam adolecentem simplicem, qui annali reclusionem in monasterium, & pena pecuniaria damnatus fuit, eo quod fingens se sacerdotem, alterius confessionem excepit, vt postea illum irriteret.

§. X.

De transmittentibus arma, equos, bellicaque tormenta hostibus nostrae religionis.

Inquisitoribus Hispania hoc crimen committentes subiciuntur, & poenis arbitrariae puniuntur.

Inquisitores Hispani de hoc crimine cognoscunt ob suspitionem haereticis. Videatur enim sic delinquentes fautores haereticorum esse; & ita in carceribus secretis recluduntur, dum eorum causa agitur. Illa conclusa, simul cum ordinario (quod semper intelligitur) pronuntiat sententia, quae regulariter in tribunali tantum pronuntiat, & non in actu publico nisi in aliquo casu graui, & extraordinario. Huius autem poena est; si viuis persona est, fustibus caedi sine minus exilio, & pecunia; in ea quantitate, qua equi, armaeque valebant, & insuper omnia illa confiscantur, quod si iam fuerint transmissa, poena pecuniaria duplicatur. Et scio quendam religiosum ob hoc crimen ex consilio supremi Senatus condemnatum fuisse in sexcentis scutis, & in annua in suo conuentu reclusionem, & suspensionem incrementi ab officio; quam condemnationem adimpleuit; & pecuniam ex reditu sibi obuenturo duobus annis soluit. Antiquitus abutabant de leui, modo non est in vfu.

DISPUTATIO IX.

De Confessario ad Venerem incitante.

LACVIT pro complemento huius tractatus aliquando latius examinare, qua ratione Inquisitores de hoc crimine cognoscant, & quando alij reueantur sic delinquentes Inquisitoribus denunciare, & quibus poenis delinquentes affici debeant.

P V N C T V M I.

Quid in hac re à summis Pontificibus, & ab Inquisitoribus statutum sit.

1. Quid statuerit Pius IV.
2. Quid Clemens VIII.
3. Quid Gregorius XV.
4. Solicitudinis ad Venerem, non ad alia crimina in suprascriptis decretis cauetur.
5. In Bulla Pij IV. & Clementis VIII. sola sollicitatio mulieris cauetur. At in Bulla Gregorij cuiusque persona, siue facinae siue viri.
6. Ex decreto Pij IV. & Clementis VIII. solus Confessarius & in confessione delinquens veni puniendus. At ex Gregorij decreto si ante, vel post confessionem immediate delinquat.
7. In decreto Pij IV. & Clementis VIII. nulla poenitentium imponitur obligatio denunciandi, praeter eam, quo iure inest. Sacra ex decreto Gregorij.
8. In Bulla Pij IV. & Clementis VIII. committitur haec cognitio priuatiue Inquisitoribus. At in Bulla Gregorij etiam ordinariis.
9. Bulla Gregorij in Hispaniarum regni non videtur recepta.
10. Inquisitores quid circa hoc crimine in suis edictis praecipiant.
11. Colligitur stricta obligatio in poenitente denunciandi Confessarium, & quam grauis crimen hoc sit.

Paramus de origine inquisitionis l. 3. q. 10. in fin. Cortolanus de casibus referuatis. part. 1. sect. 2. art. 22. f. 235. Ioan. Sanc. in suis sollicitis disputationibus. disp. 11. numero 18. referunt Bullas Pij IV. & Clementis VIII. de hac re in Bulla inquam; Pij IV. quae incipit, Venerabili fratri, Archiepiscopo Hispanensi. Hispaniarum haereticarum praesentis Inquisitori generali, quaeque sunt edita, & publicata die 16. Aprilis anno 1561. Solum erantur Inquisitori generali iurisdictione cognoscendi, & puniendi per se, vel per alios a se deputatos, delinquentes sacerdotes eam saeculares, quam regulares regnorum Hispaniae, qui sacramento Poenitentiae in actu audiendi confessionem abutun-

tur; mulieres videlicet poenitentes ad actus inhonestos, dum eam audiunt confessiones, allicitando, & prouocando, seu allicere, & prouocare tentando, & procurando. Super his autem (ait Pontifex) diligenter inquiras, & iuxta facultatum tibi contra haereticos, aut de haeresi quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam & renorem procedas.

2. Clemens verò VIII. vii inferitur in decreto supremi Senatus inquisitionis edito die 3. mensis Decembris, anno Domini 1592. solum statuit Inquisitorẽ generalem in Hispania procedere potest aduersus quoslibet presbyteros saeculares, & regulares in sacramento Poenitentiae, seu in actu confessionis sacramentalis, sollicitantes mulieres poenitentes ad impudicitiam, seu peccata carnis, sicut & in aliis causis ad sanctissimum inquisitionis officium pertinentibus, vt haecenus fecit, etiam priuatiue, quoad superiores regularium, cuius ordinis, & congregationis, citam mendicantium existant, ipsosque regulares non eximi ab onere deferendi, seu denunciandi huiusmodi delinquentes eidem sancto Officio, quemadmodum in aliis casibus, & causis sanctae inquisitionis, in quibus alij Christi fideles de iure tenentur.

3. At Gregorius XV. die 30. Augusti, anno 1622. & sui Pontificatus anno 2. constitutionem eadem aduersus sollicitantes sacerdotibus, & primo refert, & confirmat Bullam Pij IV. nuper relata. Quam non solum in praedictis Hispaniarum regnis, sed in quibuslibet Christiani orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obseruari praecipit, & mandat. Secundo, ne de poena his delinquentibus imponenda, & de modo procedendi ab aliquo dubitari possit, statuit, quod omnes, & singuli sacerdotes, tam exempti, quam non exempti, qui personas, quacumque illae sint, ad inhonestas, siue inter se, siue cum aliis quomodolibet perpetranda in actu sacramentalis confessionis, siue ante, vel post, intermediare, seu occasione, vel praetextu confessionis huiusmodi, etiam ipsa confessione non sequuta; siue extra occasionem confessionis in confessionario, aut in loco quocumque, vbi confessiones sacramentales audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicito, & inhonesto sermone, siue tractatus habuerint in officio sanctae inquisitionis seuerissime puniantur. Tercio apponit modum cognoscendi de tali delicto, remitti enim eius cognitionem tam Inquisitoribus, quam locorum ordinariis, simul, vel separatim. At enim Pontifex: Omnes haereticarum prauitatis Inquisitores, & locorum ordinarios vniuersi orbis Christiani, in suis quemque diocesis, & territoris per has nostras litteras etiam priuatiue, quoad omnes alios specialiter, ac perpetuo iudices delegamus, vt super his contra praedictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis fidei iuxta sacrorum canonum formam, nec non officij inquisitionis constitutiones, &c. diligenter inquirant, & procedant. Quarto qui in aliquo ex huiusmodi nefariis excessibus euipales fuerint reperi pro crimini qualitate, & circumstantiis puniendi sunt, scilicet suspensione ab executione ordinis, priuatione beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, necnon vocis actiuae, & passivae, si regulares fuerint, exilij, damnationis ad tremes, carceris perpetui; mo si pro delicti grauitate maiores poenas meruerint, debita praecedente degradatione curiae saeculari puniendi tradantur. Quinto, datur facultas venerabilibus fratribus sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, ne dictum tam enorme, & Ecclesiae Dei tam perniciolosum remaneat ob probationum defectum impunitum, cum difficultas sit per oblationes, testibus etiam singularibus, concurrentibus, praesumptibus, indicis, & aliis adminiculis delictum probatum esse ab initio suo iudicandi, & curiae saeculari, vt dictum est, reum tradendum esse pronuntiant. Sexto mandatur omnibus Confessariis, vt suos poenitentes, quos nouerint fuisse ab aliis, vt supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, vt praefertur, tractantes. Inquisitoribus, seu locorum ordinariis praedictis: quod si hoc officium praetermiserint, vel poenitentes docuerint, non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, vt supra, idem locorum ordinarij, & Inquisitores illos pro modo culpae punire non negligant.

4. Circa suprascripta decreta notandum est solum in illis praecaueri sollicitationem ad Venerem; non tamen ad alia crimina est grauiora sint; quia non est aequè periculum de illis, ac de sollicitatione ad Venerem.

5. Secundo aduertitur in Bulla Pij IV. & in decreto Clementis VIII. solum de sollicitatione mulieris habetur sermo. At in Bulla Gregorij XV. cuiusuis sollicitatio praecauetur, vt constat ex illis verbis Qui personas, quacumque illae sint, ad inhonestas, &c.

6. Tertio nota ex decreto Pij IV. & Clementis VIII. Sacros in confessione sollicitans veni abe puniendus. At ex decreto Gregorij siue in confessione, siue extra, vel post, & immedie siue in confessionario, seu loco confessionis deputato, siue alibi simul ans audire confessiones, & poenitentem sollicitans, aut cum eo inhonestè tractans, veni puniendus.

7. Quarto in decreto Pij IV. & Clementis VIII. nulla obligatio praeter eam, quae iure naturae inest, imponitur poenitenti confessarium denunciandi. At in decreto Gregorij praepositum poenitentes teneri Confessarium sic sollicitantem denunciare